

— “ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,” —

ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ - ΤΕΧΝΑΙ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΛΑΡΙΣΗ ΥΠΟ ΤΟΥ

«ΟΜΙΛΟΥ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΩΝ & ΦΙΛΟΤΕΧΝΩΝ ΛΑΡΙΣΗΣ»

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Διαχειριστής: ΑΘΑΝ. ΠΑΠΑΓΩΑΝΝΟΥ

Γραφεία: Στοά Παλάκα Ἀριθ. 2

Διεύθυνσις: «ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» Λάρισαν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ: Ἐτησίᾳ δρ. 75 Ἐξαμήνιος δρ. 40 Ἀμερικῆς Δολ. 3 Ἐξωτερικοῦ Γαλ. Φράγ. 30

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ: Ὀλόκληρος σελίς Δρ. 1000 ἔτησίως, τελευταία σελίς ἐξαφύλλου Δρ. 2500,
αἱ λοιπαὶ κατὰ συμφωνίαν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1) Οἱ Σκοποὶ μας.	13] Παραμονὴ Μεγάλου Χοφισμοῦ τοῦ κ. Ν. [Πάττα]
2) Πρωτοχρονιάτικο Μυριόστιχον.	14] Σφαχτὸ τῆς ἀγάπης τοῦ κ. Γιάν. Σκαορίπα
3) Μὲ τὸ Πέραμα τοῦ κ. Φώτου Γιοφύλλη.	15] Εἰς Πρώτην... τοῦ κ. Ε. Σουλτάνη
4) Δυὸ Τραγοῦδια τοῦ κ. Χ. Τσαπάλα.	16] Νὰ τὸν σχωρέση ὁ Θεὸς τῆς κ. Λιλιῆ [Προϊονιστῆ]
5) Ὑστεροφημίᾳ τοῦ κ. Μ. Κανέλλη-Σισύφου	17] Προσευχὴ... τοῦ κ. Γιάννη Φλάσιου
6) Χειμῶνας τοῦ κ. Γ. Κασόλα	18] Πρωτοχρονιά τοῦ κ. Πάνου Πατοινῶ
7) Γοργῆς ἐντυπώσεις ἀπὸ τῆς Λάρισα τῆς [Λίδος Ν. Γεωργιάδου]	19] Κλέφτικο Τραγοῦδι τοῦ κ. Γ. Ζωγραφάκη
8) Τὸ πάλῃ τραγοῦδι τοῦ κ. Αἰμ. Ριάδη [ἀ- [ριστεῖο Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν]	20] Ὁ Γιαννούλης Χαλεπῆς καλλιτεχνικῆ [καμπάνια τοῦ κ. Φ. Γιοφύλλη]
9] Χουρσίτ Πασῶς τοῦ κ. Θ. Μαλαβέτα	21] Φυσικὰ καὶ Βιολογικὰ φαινόμενα τοῦ [κ. Α. Καίση]
10] Ὅρθος στὸ Αἰγαίον τῆς Λίδος Ρίτας [Μπούμη]	22] Βιβλιοκρισίᾳ
11] Λαογραφικὰ Ἀνάλεκτα τοῦ κ. Γ. Μαμάκη	23] Ἡ καλλιτεχνικὴ κίνησις τῆς πόλεως κ.λπ.
12] Λαρισινὸ τοῦ κ. Φώτου Γιοφύλλη	

ΕΚΔΟΣΗ Κ. ΤΟΥΦΕΞΗ - ΛΑΡΙΣΑ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ, ΚΑΛΛΟΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Ἔτος Α'. Τεύχος 1 | ΛΑΡΙΣΑ 1 Ἰανουαρίου 1935 | Τὸ Τεύχ. Δρ. 8

ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΜΑΣ

Δὲν ἀποφασίσαμε νὰ ἐμφανιστοῦμε στὴ Δημόσια Θεσσαλικὴ κοινὴ γνώμη χωρὶς νὰ ἀναμετρήσουμε ἓνα ἀληθινὸ ὄγκο ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν εὐθυνῶν ποὺ περικυκλώνει κάθε εὐγενικὰ προσπάθεια γιὰ τὴν ἐκδήλωση τῆς πνευματικῆς ζωῆς στὴν Ἐπαρχία. Αἰσθανόμαστε ὅλο τὸ βάρος ποὺ πηγάζει ἀπ' τὴ μεγάλη πρωτοβουλία, γεμᾶτοι ὅμως ἀπὸ ἐλπίδες γιὰ τὴ μελλοντικὴ ὑποστήριξη κάθε προσπάθειας ποὺ θὰ κατατείνῃ στὴ πνευματικὴ χειραφέτηση τῆς Ἑλλάδας τοῦ ὑπαίθρου καὶ εἰδικὰ τῆς Θεσσαλικῆς, ὀχνόμαστε στὸ στίβο τῆς πάλης καὶ ζητοῦμε τὴν ἠθικὴ συνδρομὴ ὄλων ἐκείνων ποὺ ἀντιλαμβάνονται πὺς δὲν εἶνε δίκη ἡ Ἐπαρχία νὰ κρύβεται ἀκόμα στὸ ἀχνὸ μισόφωτο τῆς προλήψεως καὶ τῆς ἀμάθειας σ' ἄν μεθυσμένη ὀδάλισκη ἀπ' τοὺς πνιγροὺς καὶ ἀρωματισμένους καπνοὺς πνευματικοῦ ὀπίου, ποὺ ῥοφᾷ ὀλοένα καὶ δηλητηριάζει τὸν τρυφερὸ ὀργανισμό τῆς μετὰ λογῆς νοσηρῆ πνευματικῆς τροφῆς.

Ἀπευθυνόμαστε στὴ νέα γενεά, τὴ σκεφτομένη καὶ τὴν αἰσταντικὴ, ἀποτεινόμαστε σὲ κάθε μυαλὸ ποὺ

ποθεῖ τὴ πνευματικὴ χειραφέτηση τῆς Θεσσαλικῆς Ἐπαρχίας καὶ γενικώτερα τῆς Ἑλληνικῆς. Καὶ τοὺς λέμε: Δὲν ἤμαστε ὀργάνωση γιὰ ὑλικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ χρηματικὰ κέρδη, ἤμαστε ὀργανισμὸς ποὺ φιλοδόξησε νὰ βοεθῆ ἀγωνιστῆς στὴ πρώτη γραμμῆ γιὰ τὴν ὑποδαύιση τῆς μεγάλης φωτοβόλου προσπάθειας τῆς πνευματικῆς ἀφυπνίσεως τῆς Ἐπαρχίας ἀπ' τὸ ζυγὸ τοῦ «μανταρινισμοῦ» καὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς πνευματικῆς τροφῆς ἀπὸ τὴ ταπεινὴ ὑλιστικὴ συναλλαγή.

Τὸ πρόγραμμά μας καὶ οἱ σκοποὶ μας συγκεντρώνονται σὲ μιὰ φωτολόουστο καὶ ἐπιβλητικὴ λεζάντα.

Ἀνύψωση πνευματικῆς τῆς κοινωνικῆς ἐπαρχιακῆς ζωῆς στὸ ἐπίπεδο τῆς ὑγιοῦς σκέψεως, δημιουργία νέων ταλέντων ποὺ θὰ συνεχίσουν μιὰ καλλιτεχνικὴ, λογοτεχνικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ παράδοση, κάτω ἀπ' τὸν ἀμόλυντο ἀγέρα τῆς ἐπαρχιακῆς ἀτμοσφαιρας καὶ ἐνθάρρυνση τῆς πνευματικῆς ἐκδηλώσεως τῆς νέας γενεᾶς. Ἐτολμήσαμε καὶ θὰ προχωρήσωμε. Οἱ φίλοι τῆς ιδέας μας εἶνε πολλοὶ καὶ ἐκλεκτοί.

“ΤΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ.”

ηε/μχ/206

Θεωητικοί πρῶται

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

1935

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ
ΟΜΙΛΟΥ ΔΙΑΠΡΟΘΥΜΕΝΩΝ
ΦΙΛΟΤΕΧΝΩΝ ΑΔΡΙΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 1

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ Κ. ΤΟΥΦΕΞΗ

ΠΟΙΗΣΗ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΠΙΚΑΙΡΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΟ

Τώρα, μές στην πικρότατη έρημιά μου,
τά παιδικά θυμάμαι χρόνια εκείνα,
πούταν γλυκιά μιὰ ζέστα δλόγυρά μου,
πού άνθοῦσε καί πού γιόρταζε ή καρδιά μου
σέ τούτον τὸ γιορτιάτικο τὸ μῆνα.

Θυμάμαι τὴν κλεισμένη καμαρούλα
— πὼς ὅλα στέκουν πάλι ἔμπρός μου τώρα! —
κ' ἐκείνη τῆς ψυχῆς μου τὴν τρεμούλα,
σάν ἀνοιγε καί μουδειχνε ή μανούλα
τὸ μαγεμένο δέντρο μὲ τὰ δῶρα.

Ψηλά σὴν κορυφή του ἔν' ἀγγελοῦδι
μὲ κύτταε μυστικά καί χαμογέλα,
στά ὄνειράτά μου, σάν τὸ πεταλοῦδι
μὲ τῶν φτερῶν του μ' ἄγγιζε τὸ χνοῦδι
καί μουγενεφε κρυφά σὰ νᾶλεγε : « Ἐλα ! »

(Ἀπὸ « Τὰ δῶρα τῆς ἀγάπης »)

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑ

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΤΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΑΜΑ...

τοῦ κ. ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ

— Κι' ἂν δὲν πέση ὁ ἀγέρας ;
Ἄλήθεια, κι' ἂν δὲν πέση ;... Τὸ
ἔρώτημα ἦτανε τραγικό. Ἦρθαμε
ὡς ἐδῶ, περάσαμε στεριές καί θά-
λασσες καί, νά, πού εἴμαστε πιά
ἐδῶ στὸ τελευταῖο πόρτο. Ἀντίκρου
εἶναι ὁ ποθητὸς τόπος. Μ' ἔσα σὴν
ἄχνα τῆς ὑγρασίας, μέσα στὶς πι-
τσιλιές τῶν ἀγρίων κυμάτων, φαί-
νεται καθαρὰ ή στεριά ἀντίκρου.
Ἐκεῖ πιά ἐκεῖ... Ἐκεῖ εἶναι οἱ δι-
κοί μας, Ἐκεῖ εἶναι ή φωτιά, ή οἰ-
κογένεια, ή χαρά...

Μέσα σὴν παλιά ταβέρνα τοῦ
γιαλοῦ, σὴν μισοσκότεινη ἀτμό-
σφαιρα, πούναι γεμάτη ἀπὸ ὑγρα-
σία κι' ἀπὸ μυρωδιές κρασιοῦ καί
σάπιου ξύλιου, ἐκεῖ μέσα κάθουμαι
καί συλλογίζομαι :

— Ἐφτασα ὡς ἐδῶ, Κ' εἶναι πα-
ραπονή πρωτοχρονιάς πιά. Ἀπό-
ψε μὲ προσμένουν πιά στὸ σπίτι, ἔ-
πειτα ἀπὸ τόσες περιπέτειες, ἀπὸ
τόσες ἀγωνίες... Μὰ θὰ φτάσω. Ἡ
πήττα θὰ εἶν' ἔτοιμη ἀπόψε κι' ὅλα
τὰ γλυκὰ τῆς ἡμέρας. Μάνα, γυ-
ναίκα, ἀδερφή θὰ προσμένουν. Ὁ-
λα τὸ βράδυ θὰ εἶναι ἔτοιμα. Ἡ
πήττα σὴν μέση, ή τράπουλα σὴν
ἄκρη... Κι' ὅλοι θὰ κοιτοῦν τὸ ρο-
λόι. Θὰ λένε : « Τώρα θᾶρθη—φτά-
νει—νά, τώρα... » Κι' ὅμως νά. Εἴ-
μαι ἀκόμα ἐδῶ καί ὁ καιρὸς ἔ-
χει ἀκόμα τὸ πείσμά του ! Τὰ κύ-
ματα ἔρχονται ἄγρια, ἀκριβῶς
ἀπὸ ἀντίκρου. Ἀπὸ κεῖ, πού πρέπει
νά πάω, πού πρέπει νά βρίσκουμαι
ἀπόψε, ἔρχεται ὀρμητικὸς ὁ ἀγέ-
ρας, τὸ κύμα... Εἶναι γρεγοτρα-
μουντάνα. Ἀτιμόκαιρος ! Πέρασε
πιά τὸ μεσημέρι... Φάγαμε δῶ. Καί

τί ἂν τὸ ψάρι ἦτανε θαυμάσιο ; Τί
κι' ἂν τὸ κρασί ἦτανε νέχταρ ; Δὲν
βγαίνει τίποτε. Ἄλλος εἶναι ὁ
σκοπὸς. Ὁ μόνος σκοπὸς εἶναι τὸ
φτάσιμο... Κι' ὅμως...

Ξαφνικὰ ἔνα ἄγριο κύμα ἐχύμη-
ξε καταπάνω σὴν ταβερνίτσα. Πέ-
ρασε τὸ δρόμο, τὴν δρασκελίσει κι'
ἔσκασεν ἀπάνω σὴν σκεπή !...

— Ἀἰ σὸ Διάολο, παληόκαιρε !
ἐφώνασε τώρα κι' ὁ ταβερνιάρης
Ζητᾶς νά μοῦ πάρης καί τὰ κερα-
μῖδια, ἀφιλότιμε !

* * *

Τὸ κύμα πάλι τραβήχτηκε κι' ἄ-
νοιξε ὁ δρομάκος. Καί, νά, σὴν
πόρτα τῆς ταβέρνας φάνηκε ὁ κα-
πετάν—Νικόλας, ὁ περαματάρης.

— Τὸ λοιπὸν ; τοῦκαμα.

— Μὴ φοβᾶσαι τίποτα ! ἔκαμε ὁ
θαλασσόλυκος.

— Τί νά φοβῶμαι ;

— Καλὰ εἶσαι ἐκεῖ... Κρασί καί
μεζές ὑπάρχουν καί δόξα νᾶχη ὁ
Θεός.

— Πίνεις κρασί, καπετάνιο;

— Πῶς ;

Ἐκάθησε καί παράγγειλα κρα-
σί. Τῶφερεν ὁ ταβερνιάρης νευρια-
σμένος.

Πρώτη κουβέντα πού μοῦρθε στὸ
στόμα ἦτανε πάλι ή ἴδια ἐρώτηση:

— Κι' ἂν δὲν πέση ὁ ἀγέρας ;

— Ὡς πότε νά μὴν πέση; ῥώτησεν
ὁ καπετάνιος.

— Μιλῶ γιὰ ὡς τὸ βράδυ...

— Κανέννας δὲν ξέρει, ἔκαμεν ὁ
καπετάνιος. Μὰ μόλις πέση αὐτὴ ή
ὀρμὴ τῆς γρεγοτραμουντάνας, θὰ
τοῦ δίνουμε. Θὰ πηδήσης στὸ πέρα-
μα καί θὰ ρίχτοῦμε ἀντίκρου. Ἄν

γυρίση άγέρας πρίμος, σέ μιάν ώρα φτάνουμε. "Αν μᾶς φέρη καμιά νέκρα και δέν φυσάει καθόλου, θά δουλέψη κουπί. Και με τὸ κουπί σέ δυὸ ὥρες φτάνουμε. "Ωστε μὴ φοβᾶσαι. "Ο,τι ὥρα κι' ἂν πέση ὁ άγέρας, θά φύγουμε.

—Μὰ ἂν δέν πέση; Ξαναρώτησα.

—Κι' ἂν δέν πέση ἀκόμα! ἔκαμν ὁ Νικόλας ἀποφασιστικά!

—Τί θά πῆ αὐτό;

—Κι' ἂν δέν πέση θά φύγουμε.

—Μὰ πῶς;

—Μὴ φοβᾶσαι τίποτα. Μὲ βόλτες θά κόψουμε τὸν άγέρα και θά φτάσωμε... Μπορεῖ νά φτάσωμε ἀργά.. Μὰ ποῦ θά πάει...

"Ο καπετάν—Νικόλας ἦτανε θαλασσόλυκος ζυμωμένος με τὴν ἄρμη ἀπὸ μικρός. Τόλεγε ἡ καρδούλα του. Μὰ τώρα ἡ γεγοτραμουντάνα δέν ἔπαιζε. Πῶς θά τᾶβαζε μαζί της;

—"Ωστε λές νά φύγουμε ἀπόψε;

—Πῶς; Δικὴ μου δουλειά...

Μεγάλο λόγο εἶπεν ὁ καπετάνιος.

* *

"Η ὥρα περνοῦσε κι' ὁ άγέρας άγρίευε. Και ἦταν ἀκριβῶς ἀντίθετος. "Ερχόντανε ἴσα—ἴσα ἀπὸ τὸν μικρὸ κόρφο, ὅπου ἔπρεπε νά πᾶμε. Σάν ἐπίτηδες γιὰ νά μᾶς μποδίσση. Χαλοῦσεν ὁ κόσμος ἀπὸ τὸν άγέρα και τὰ κύματα...

"Ο καπετάν—Νικόλας βγήκε ὄξω και κύταξε τὰ κύματα και τὴ στεριά ἀντίκρου. Τὸν κατάλαβα ποῦ κουνούσε τὸ κεφάλι του με ἀπαισιοδοξία...

Ξαναγύρισε μέσα.

—Δέν ἔχει διάθεση ὁ ἀτιμόκαιρος νά ἡσυχάση... εἶπε.

"Επλησίασε και ἦπιε πάλι ἕνα κρασί.

Συλλογίστηκε και πρόσμενε.. Περνοῦσε ἡ ὥρα ἄσκοπα. "Ο καιρὸς δέν ἤθελε νά διορθωθῆ,

—Λοιπόν; ἔκαμα.

—"Αν θέλεις σέ λίγο φεύγουμε! εἶπεν ὁ καπετάνιος.

—Τί λές;

—Ναί. Νά φύγουμε...

Τὸ πράμμα ἦταν κάτι σάν τρέλλα. "Οστόσο εἶχα πεποιθήση στὸν καπετάν—Νικόλα. Και τὸ ἀποφάσισα.

Συλλογίστηκε πάλι τὸ σπίτι μου ποῦ ἐπρόσμενε, τὴ μάνα, τὴ γυναῖκα, τὴν ἀδελφή, τὴν πῆττα, τὴν τράπουλα, τὸ σπίτι, τὴ γλύκα τοῦ πρωτοχρονιατικου σπιτιοῦ.

—Πᾶμε! εἶπα μ' ἀπόφαση.

Σηκωθήκαμε. Πήγαμε στὸ γιολό. Πραγματικά βασανιστήκαμε νά μποῦμε στὸ μικρὸ πέραμα. "Η θάλασσα και μέσα στὸ λιμάνι τό χόρευε ἄγρια. "Ο καπετάν—Νικόλας ἔσιαξε τὸ πανί, τόφερε κατὰ πῶς ἤξερε και ἀνοιχτήκαμε...

—Στὸ καλό! μᾶς εἶπεν ὁ ταβερνιάρης...

Σέ λίγο ἀρχίσαμε τὶς βόλτες. Μιὰ δεξιά, ἔπειτα στροφή, μιὰ τρομερὴ στροφή και ἔπειτα ἀριστερὰ γραμμὴ, κατόπι πάλι στροφή δεξιά κι' ἔτσι πάλι γραμμὴ... Και κάθε τόσο, κάθε στιγμή τὸ κύμα ἄρμυσεν ἄγρια μέσα στὸ βαρκάκι... Μὰ συχνά ἐρχόντουσαν και πιὸ μεγάλα κύματα και μᾶς κατάβρεχαν... Κάναμε βόλτες και πάλι βόλτες, δεξιά κι' ἀριστερά, μὰ ... δέν προχωρούσαμε,

—Καπετάνιο, εἴμαστε ὄλο στὸ ἴδιο μέρος...

—Μὴ σέ μέλει, σιγά—σιγά κερδίζουμε λίγο δρόμο...

"Ο καπετάνιος ἦτανε ἡρεμος.. Μὰ γὼ δέν εἶχα και τόση ἡσυχία.. "Επειτα τὰ κύματα, ἐκεῖνα τὰ ἄτιμα κύματα με περίχυναν κάθε στιγμή... "Ολόκληρος ἔκανα μπάνιο σέ κάθε βόλτα!... Μὰ αὐτὸ ποῦ θά πῆγαινε; Θά βρεχόμαστε ὡς τὸ βράδυ; "Αρχισα ν' ἀδημονῶ.

—Νά, νά, ἔκανεν ὁ καπετάν—Νικόλας, ὄλο κερδίζουμε δρόμο. Γιὰ κύταξε τὸν κάβο. Τὸν εἶχαμε μπρο-

στά και τώρα ἔρχεται στὸ πλάι μας...

"Εκύταξα μὰ δέν μπόρεσα νά πεισθῶ πῶς προχωρήσαμε...

Και μέναμε στὸ ἴδιο σημεῖο πάντα. Κάναμε βόλτες στὸ ἴδιο μέρος. Και τὸ κύμα μᾶς κατάβρεχε, μᾶς ἔκανε μούσκεμα... "Εκρύωνα, ἀγωνιοῦσα, ἀπελπιζόμεν...

* *

Παλαίψαμε ὡς τὸ βράδυ με τὰ κύματα. "Αναψε πιά ὁ φάρος ἀριστερὰ στὸν κάβο. Σέ λίγο ἐνύχτωνε. Μὰ ὁ κάβος ἦταν πάντα στὸ ἴδιο σημεῖο! "Ο καπετάνιος τὸν ἐκύταξε με πείσμα.

—Βῆμα δέν κάναμε! ἐφώναξε. Νά χαθῆς, νά χαθῆς, γεγοτραμουντάνα! "Ατιμόκαιρε! ...

Και πέταξε μερικὲς βλαστήμιες!.. Ξαφνικά τὰ κύματα ξαναγιώμισαν νερὰ τὴ βάρκα. Κι' ὄλο τὸ κύμα ἔπεφτε, σέ κάθε βόλτα, ἀπάνω μας.. Τώρα στὸ βάθος τῆς βάρκας ἦταν μπόλοικο νερό. Κι' ἀρχίζαμε νά τὸ βγάζουμε με ἕνα τενεκέ... Μὰ τὸ κύμα δέν ἔχωράτευε! "Ολο ξαναρχόντανε...

Σκοτάδι πιά. Και τὰ νερὰ γέμιζαν τὴ βάρκα. Τὸ κύμα ἔσκαγε πάντα, οἱ βόλτες ὅμως ξακολουθοῦσαν...

* *

Στὸ τέλος ὁ καπετάνιος τὰ χρειάστηκε. Καί, χωρὶς νά μοῦ πῆ λέξη, εἶδα ποῦ τραβοῦσε γραμμὴ κατὰ τὸν κάβο.

—Γιατί δέν στρίβεις; τὸν ρώτησα.

—"Εκεῖ δὰ ἀποκάτω στὸν κάβο ἔχει μιάν ἀμμουδιά... εἶπε.

—Τί θά πῆ αὐτό;

—Θά πάμε ἐκεῖ. Νά γυρίσουμε πίσω οὔτε πρέπει. οὔτε μποροῦμε.

Νά πάμε μπρὸς εἶναι ἀδύνατο πιά. Θά πνιγοῦμε.

Τραβήξαμε γιὰ τὸν κάβο. Και σέ λίγο βρεθήκαμε ἀποκάτω. "Εκεῖ ὁ άγέρας κάπως ἐκόβετο. Ρίξαμε τὸ πέραμα στὴν ἀμμουδιά και βγήκαμε. Ψυχὴ ἐκεῖ... Μὰ ἀνεβήκαμε παραπάνω και βρήκαμε τὸ σπιτάκι τοῦ φαροφύλακα, "Εκεῖνος μᾶς δέχτηκε. Κ' ἐκεῖ μέναμε τὴ νύχτα...

* *

Τὸ πρωῖ—ξημέρωσε πιά πρωτοχρονια!—τὸ πέλαγο ἦταν ἀκόμα ἄγριο.

—Θά κόψη πιά! εἶπεν ὁ καπετάνιος.

Εἶχε δίκιο. Λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὁ άγέρας ἔπεσε! Τότε τραβήξαμε στὸ πέραμα, μπήκαμε μέσα, τὸ ξεκολλήσαμε ἀπὸ τὴ ἄμμο και τοῦ ἀδειάσαμε τὰ νερά... Ξεκινήσαμε πιά.

Τώρα ὁ καιρὸς εἶχεν ἀλλάξη. Βάλαμε τὸ πανί και σέ μιὰμιση ὥρα φτάσαμε ἀντίκρου, στὸ λιμάνάκι. Βρεμένος και κουρασμένος πῆρα τὸ δρόμο τρέχοντας...

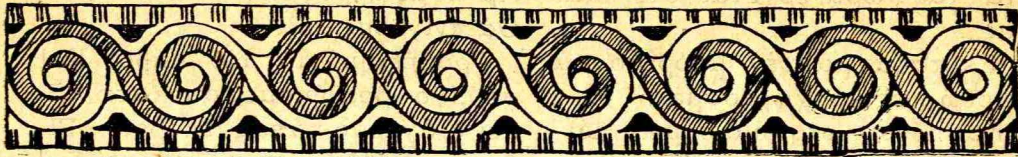
Σέ λίγο ἔφτασα στὸ σπίτι. "Η μάνα μου, ἡ γυναῖκα μου, ἡ ἀδερφή μου ἔκλαιγαν! Μὲ εἶχαν χαμένο πιά!

Τοὺς φάνηκε σάν ν' ἀναστήθηκα! "Η πῆττα ἦταν ἀκόμα ἄκοπη στὸ τραπέζι και πλάι ἡ τράπουλα.

—Δέν πειράζει, τοὺς κάνω γῶ. Κάνουμε ἀπόψε πρωτοχρονια...

—"Οχι μονάχα πρωτοχρονια, μὰ και ἀνάσταση μαζί! εἶπεν ἡ μάνα μου.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΔΥΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

(1)

...Τὰ μαλιά σου ξέπλεγα
ρίχτω στὸ λαιμό σου
καὶ στὸ ὄγκρὸ μέτωπο
καὶ στὸ πρόσωπό σου,

ἀπαλὰ τὰ χέρια μου
ἀπαλὰ τὰ ἀπλώνω
κι' εἶναι ἀνθὸς τὸ σῶμα σου
ποὺ σὲ ἀγκάλη ζῶνω.

Γέφτηκες πιρτότατο
τῆς ζωῆς τὸ πνέμμα
κι' ἂν τὸ χεῖλι σου χλωμὸ
κι' ἂν τοῦ λείπει τὸ αἶμα

μὲ τὰ μάτια θούφηξε
τῆ ζωὴ ἀπὸ μένα,
τῆ ζωὴ ποὺ μέσα μου
τρέχει μαγεμένα

σὲ ἀμφορέα καὶ ἀπὸ κεῖ
πάρε στάλα, στάλα
τὸ φιλι καὶ ἀνάστανε
τὸ τρανό σου γάλα!

Κι' ὅ,τι ἐκεῖθε γεννηθεῖ
σίδερο βλαστάρι
θᾶναι ἀγάπης γέννημα,
θᾶναι πόνου ζυμᾶρι.

(2)

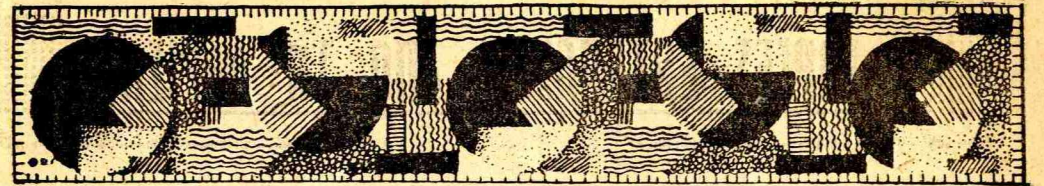
Γύρα του ἢ καταστροφή
ποὺ πλατειά, γελάστρα,
φύσηξε τὰ δῆμαξε
τὰ τρανὰ τὰ κάστρα.

Φύσα πέρα καὶ ἀπὸ κεῖ
φύσα καὶ σιμά του
ἢ βροντῆ τοῦ Ἡρόστρατου
τρέχει ποὺ θανάτου

δὲ γνωρίζει συνοδιὰ
καὶ κυκλῶνας μένει
ζήσης ἀκατάλυτης
στὴ γῆς ἀπάνω' ξένη

δὲν τοῦ στέκεις, θούφηξε
τῆ ζωὴ ἀπὸ μένα,
τῆ ζωὴ ποὺ μέσα σου
θὰ τρέχει ἀτσαλωμένα..

ΧΡ. ΤΣΑΠΑΛΑΣ

ΣΟΝΕΤΤΟ

ΥΣΤΕΡΟΦΗΜΙΑ

“Όταν κοπάση τῆς ζωῆς μου ὁ σάλος
κι' ὅταν ἐγὼ θὰ γίνομαι σιωπῆ,
ξέρω πῶς τότε θ' ἄρθει στὴ νωπῆ,
ποῦ ἄφηκα θέση. κάποιος ὅμοιος ἄλλος.

Κι' αὐτός, καθὼς ἐμένα, θᾶναι λάλος,
θὰ ρέουν ἀπ' τοὺς πόρους του σκοποῖ.
Κάθε του στίχος θὰ χαράζει ὀπῆ
στὸ χρόνο καὶ θὰ λέν: Εἶναι μεγάλος!

—^oΩ φῆμη, τοῦ λειψάνου μου ὀπτασία,
φασματικέ μου, ὑπέρλαμπρε σωσία
ἀπὸ τὸ χάρο μου θὰ γεννηθεῖς.

Κι' ὅταν ἐγὼ θὰ σβύνω μέσ' στὸ χῶμα,
τότε, ἀδελφῆ σκιά, πάνω στὸ πτώμα,
σᾶν ἄγαλμα ἀπὸ δόξα, θὰ σταθεῖς.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΝΕΛΛΗΣ—Σίσυφος

ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Ἡ Αὐγοῦλα ἐστάθηκε χλωμὴ μπρὸς στὸ
(παράθυρό μου
καὶ σβύστηκε τὸ γέλιο μου, ποὺ ἐγέλα
(στ' ὄνειρό μου.
Γυμνά σὰ στρίγγλες φάνηκαν τὰ δέντρα,
(ἐκεῖ τοῦ δρόμου
κι' ἕνας σπουργίτης διάβηκε μὲ τὰ φτε-
(ρὰ τοῦ Τρόμου!...

ΓΕΡ. Δ. ΚΑΣΟΛΑΣ

ΓΟΡΓΕΣ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΑΡΙΣΑ

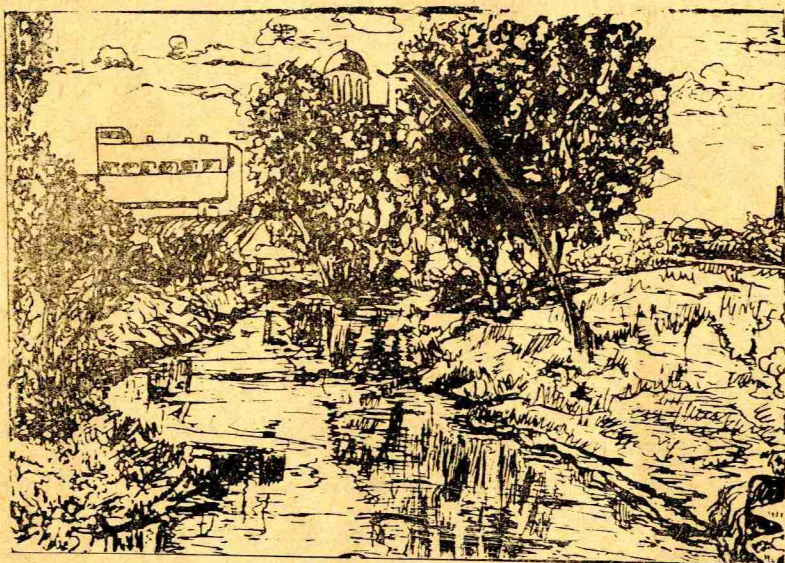
Όταν τὸ τραῖνο σταμάτησε στὴ Λάρισα, εἶχε πιά νυχτώσει. Ὁ Δεσπότης τοῦ διπλανοῦ κουπέ, διέκοψε ἀπότομα τὴν πανδαισία του, φόρεσε λοξὰ τὸ καλυμαῦκι του, καὶ τραβήξε μὲ βαρειά καρδιά, γιὰ τὴν μονοτονία τῆς Ἀγίας ἑδρας. Τὸ ξενοδοχεῖο τοῦ σταθμοῦ εἶν' αὐτὴ τὴν ὥρα πᾶμφοτο, κ' οἱ ἀμαξιάδες μὲ φωνές καὶ κοπλιμέντα τραβολογᾶν τοὺς ταξιδιωτές. Ἐνας

ὁ περίπατος βρίσκεται στὸ φόρτε του καὶ τὰ γραμμόφωνα μᾶς ξεκουφαίνουν μὲ τὸν «μπαρμπαιγιάνη κανατᾶ» πὸ ἀντικατέστησε «τὸ γελακάκι» ὀριστικά. Τώρα, ἡ σαιγμὴ εἶναι ἱερή. Ἡ κοσμικὴ κίνησις φουντώνει. Οἱ Λαρισινές, κομπές, χαριτωμένες καὶ καμαρωτές ἐμφανίζονται στὰ κέντρα. Οἱ νεαροὶ ἀκολουθοῦν ξωπίσω, οἱ μεσόκοποι ἔχουν ἤδη πιάσει τὰ πόστα, καὶ οἱ μαμάδες, κέρβε-

ροι φοβεροὶ, πυροπολοῦν μὲ ἀγριοματιές τὸ σύμπαν! Ὡστόσο, τὰ νεανικά μᾶτια παίζου καὶ γελοῦν, κ' ὀξωτάς γεννιέται, καὶ ἰθεριεύει κάτω ἀπὸ τὸ ἔρωτὸ κ' ἔρωτιάρικο κλίμα τῆς Λάρισας, στὸ πείσμα τῶν μαδάων.

Μπαίνομε στὸ καφενεῖο «Πανελλήνιον» πὸν κρατᾶ σήμερα τὰ σκῆπτρα, καὶ συγκεντρώνει

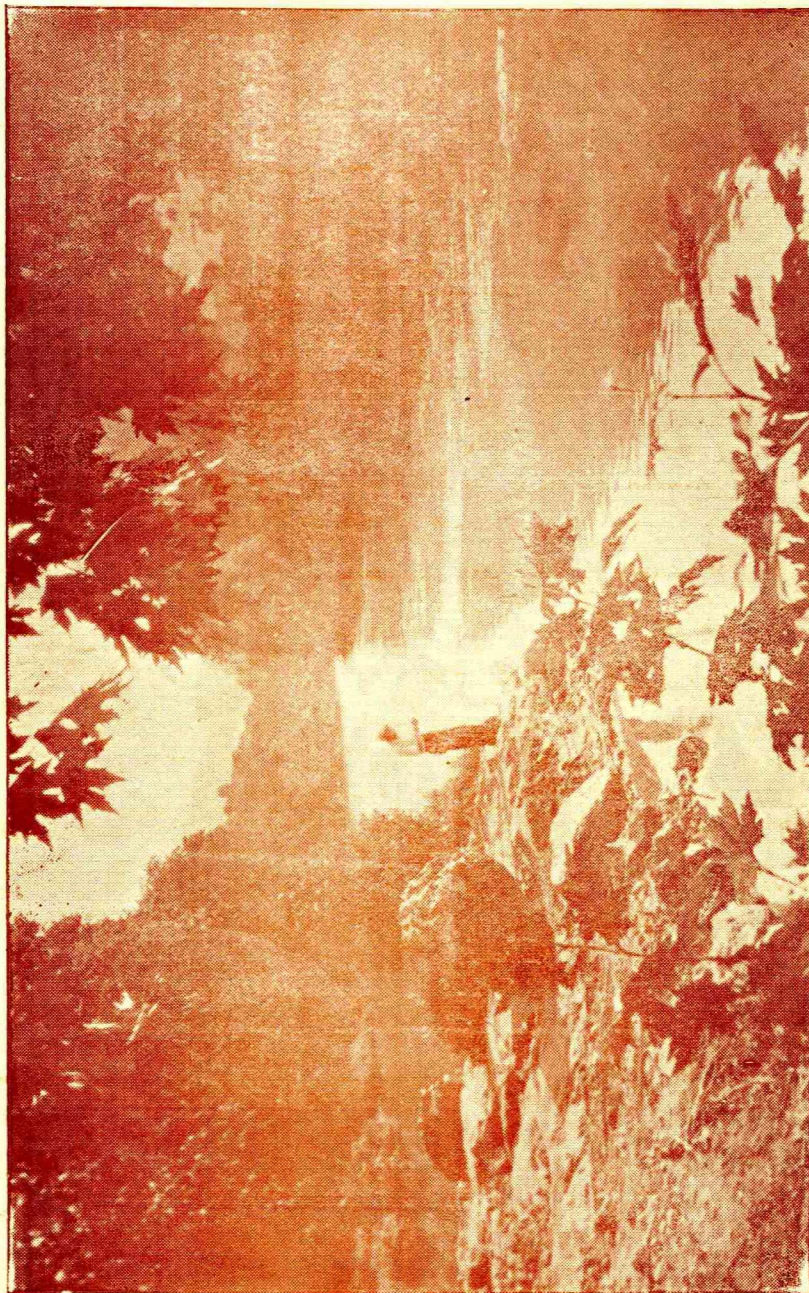
τὸν καλλίτερο κόσμον τῆς Λάρισας. Ὅλα εἶναι στὴν ἐντέλεια. Ἀπὸ τὸ τσαχίνικο στραβὸ καπελλάκι, πὸν στολίζει μὲ χάρι τὰ ὀντουλὲ κεφαλάκια τῶν κοριτσιῶν, ὡς τὸν μαραμένο γυναικᾶ πὸν ἀπολαμβάνει μὲ τὸ βλέμμα. Ἀπὸ τὸ δῶ ἄλλωστε περνοῦν ὅλοι. Στρατιωτικοὶ καὶ ταξιδιωτές, πανύψηλοι περιηγηταὶ πὸν σταματοῦν γιὰ λίγες ὥρες, καὶ μανιώδεις κυ-

Ο «ΠΗΝΕΙΟΣ», Σκίτσο τῆς Δ'νίδος ΝΑΥΣΙΚΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ

ἀπ' αὐτοῦς, μᾶς παρσύρει ὡς τὸ δικό του.

—Κάπου, ἔχουμ' ἀνταμώσει μᾶς λέει μὲ μαλαγανιά καὶ μᾶς περιεργάζεται μὲ τὰ πονηρὰ μικρὰ ματάκια του. Ἀνοίγει γρήγορα κουβέντα γιὰ τὸ καλλίτερο ξενοδοχεῖο καὶ μᾶς προσφέρει προκαταβολικά τ' ἀμάξι του, γιὰ ἕναν περίπατο στὴν ἐξοχή. Στὸ μεταξὺ φθάνομε. Στὴν ἐξωραϊσμένη κ' ἀνετη πλατεῖα τῆς πόλεως,

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΤΟΠΕΙΑ

Τ Ε Μ Π Η

(Φωτογραφία τοῦ ἐρασιτέχνη κ. Τάκη Λακερδά)

νηγοὶ τῶν Ἀθηῶν, πού ἔρχονται, γιά τὸ ἀφθονο κυνήγι τοῦ λαγοῦ.

Ἐδῶ, ἀλληλοσυγκρούεται ἡ παλιὰ εὐγένεια κ' ἡ ὄψιμη ἀριστοκρατία. Ἐδῶ, σταματήσαμε κι' ἔμεις ὑποχρεωτικά. Γύρω μας, τύποι τῆς περασμένης γενεᾶς, μὲ γὰρ καὶ μπατερὲ μᾶς κυττᾶνε διακριτικά. Ξαφνικά, μπαίνει κάποιος μέσα. Εἶναι ψηλός, ὠχρός, μὲ μάτια βαθεῖα βουλιαγμένα ἀπ' τὸ ξενύχτι. Ὅλοι τὸν χαιρετᾶν μὲ σεβασμό. Ἐχει ὕφος κορσασμένο καὶ σέρνει μαχμουρλίδικα τὴν πληξὶ του παντοῦ.

Ἄλλὰ πῶς βρέθηκ' ἐδῶ; Ἡ σκέψι μας ἔτρεξε μονομιᾶς, στὶς παλιές Ἀθηναϊκὲς μύθρες καὶ τὰ νυχτερινὰ κέντρα, ὅπου αὐτὸς ὁ κύριος ἦταν ἀμπονάτος καὶ ὀλομόναχος. Στοῦ Γυαλοῦση μάλιστα, ὅπου μαζεῦόνταν καλλιτεχνικός κόσμος εἶχε κι' ὄρισμένο τραπεζάκι. Ἀπὸ τότε λοιπὸν μοῦ γενήθηκ' ἡ ἰδέα πῶς εἶναι γεροντοπαλλήκαρο. Στὸ μεταξὺ, πέρνει θέσι στὸ διπλανό μας τραπεζάκι καὶ κυττάζει φιλικὰ τὸ σύντροφό μας.

— Πῶς εἴσθε κ. Νομάρχα; Ρωτᾷ τὸτ' ἐκεῖνος. Φυσικά, ἡ ἀποκάλυψις ἦταν συνταρακτική!

* *

Τώρα πρέπει νὰ δοῦμε καὶ λιγάκι ντόπιο χρῶμα. Ὁ Λαρισινὸς σύντροφος τῆς παρέας μᾶς παρασύρει σ' ἓνα κοινοτάτο ἐστιατόριο. Ἐχει ὕφος αἰνιγματικό.

— Φᾶτε μᾶς λέει καλά, ἀλλὰ μὴν πιῆτε κρασί. Καὶ γοήγορα. Κι' ἔμεις ὀχτήκαμε ἄγρια στὸ φαί, μὰ ἔλειπε καὶ τ' ἀφιλότιμο τὸ κεχρὶμπάρι. Σὲ λίγο ξεκινήσαμε γιά τὴν ταβέρνα. Περάσαμε ἀπὸ διάφορα τετράγωνα καὶ τέλος φθάσαμε στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας!

Στοὺς τοίχους μεγάλες φωτογραφίες, μ' ὅλα τ' ἀξιόθεατα νούμερα τοῦ τόπου! Ἀπὸ τὸ μακαρίτη Ἀνδρέα τὸν Βολιώτη.... πού ἀνακάτωνε τὸ κρασί μὲ τὴν μπούκα τῆς κουμπουράς, ἔτσι γιά ἐπίδειξι, κι' ἄς τρώμαζε καὶ μὲ τὸ φτερό τῆς μυϊγας, ὡς τὸν παραξένον ἐφημεριδοπώλη, γνωστὸν μὲ τὸνομα «Ἐπίσημος». Δεξιὰ κι' ἀριστερά, φτωχαδάκια καὶ χω-

ριάτες τὸ κοπανᾶνε ἄγρια. Ὁ ταβερνιάρης, χοντρός καὶ κόκκινος ὅπως ὄλοι οἱ συνάδελφοί του, δίνει τὸ γενικό πρόσταγμα.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη, οἱ «Κολοκοτρωναῖοι» ἀνεβαίνουν πάνω ἀπὸ κάθε θόρυβο, κι' ἐπακολουθεῖ «τὸ γ ε λ ε κ α κ ι» καὶ τέλος, ὄλο τὸ μασαϊκὸ τῶν τραγουδιῶν τῆς ταβέρνας. Καὶ ὅταν καὶ ἡ τελευταία φάλτσα νότα ξεψύχησεν ἄδοξα, μιὰ φυσικὴ συναυλία, ἀπὸ ἄπειρα ἀηδόνια ξέσπασε σὰν ἀπάντησι τὸ τραγοῦδι τῶν μεθυσμένων. Κατάπληχτοι, κυττάξαμε ψηλά στὴν ὄροφὴ τοῦ μαγαζιοῦ, ὅπου ἀρκετὰ κλουβιά κρατοῦσαν φυλακισμένους τοὺς ἀναπάντεχους τραγουδιστάδες. Ὁ φίλος πού μᾶς κουβάλησ' ὡς ἐδῶ ἔλαμπεν ἀπὸ ἱκανοποίησι.

— Ἐ; Εἶχα δίκιο; Μᾶς ὤτοῦσε κάθε λίγο καὶ οἱ μισὲς ἄδειαζαν ἀδιάκοπα. Ἦρθαμε στὸ κέφι! Τὰ γέλια, σκίζανε τὴν βραχνὴ ἀτιμόσφαιρα. Τότες ὁ ταβερνιάρης, κύτταξ' ἐρευνητικὰ τριγύρω, κι' ἐπλησίασε στὸ τραπέζι μας.

— Τράβα κείνο τὸ σκοινὶ πρόσταξε τὸ σύντροφό μας κι' ἔδειξε μὲ τὸ χέρι του, ἓνα σανίδι πού κρεμόντανε ψηλά μαζί μ' ἓνα σκοινάκι. Ἐκεῖνος τράβηξεν ἀνύποπτος τὸ σκοινί... Οἱ ἄλλοι, πού ξέρανε τ' ἀστεῖα τοῦ καταστήματος, χαχάνισαν ἄγρια. Αὐτὸ ἦταν ἄλλωστε καὶ τὸ κλοῦ τῆς βραδειᾶς.

Τὴ στιγμή πού φεύγαμε, ὁ ταβερνιάρης μᾶς πλησίασε:

— Νὰ μὲ συμπαθᾶς κοπέλλα μου εἶπε καὶ κύτταξε πρὸς τὸ μέρος μου. Τοῦ λόγου εἶσαι τὸ πρῶτο θηλυκὸ πού πατάει στὸ μαγαζί μου. Βρέθηκα σὲ δύσκολη θέσι βλέπεις. Νὰ χαλάσω τὸ ἔθιμο τοῦ μαγαζιοῦ μου;

* *

Ἡ Λάρισα, ἐκτὸς ἀπὸ τ' ὠραιότατο φυσικό της πάγκο πλάι στὸ ποτάμι, ὅπου τ' ἀπογέμματα γίνετ' ὁ περίπατος καὶ τὰ ζευγάρια χάνονται κάτ' ἀπὸ τὶς φλύαρες λεῦκες καὶ τὰ γραφικὰ ἐξοχικά κέντρα, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀνετους ἀσφαλτοστρωμένους δρόμους, μὲ τὰ κομψὰ μοντέρνα χτίρια καὶ τὴν ἐμπορικὴ τῆς

κίνησι, πού ἀπειλεῖ νὰ ἐπισκιάσῃ τὸ Βόλο, παρουσιάζει καὶ ἀρκετὴ καλλιτεχνική κίνησι πού μᾶς τραβᾷ τὸ ἐνδιαφέρον. Τὰ θεάματα, παντ' ἀφθονοῦν ἐδῶ. Δὲν ὑπάρχει καλλιτεχνικὸ συγκρότημα πού νὰ μὴν ἔκανε κάποτε τὴν ἐμφάνισί του. Ἀλλὰ πλάι στὴν ποικιλία τῶν θεαμάτων, ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ λογοτεχνία, κρατοῦν μὴ ἐξαιρετικὴ θέσι.

Ἔστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια ἡ Λάρισα,

μὲ τὶς φυσικὲς τῆς καλλονὲς τὴν ὡραιότατη ὁμοιομορφία τῆς καὶ τὴν ἐμπορικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ τῆς κίνησι, θὰ γίνῃ τὸ κέντρο τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Θεσσαλίας, καὶ μὴ ἀπὸ τὶς πρὸ ἐνδιαφέρουσες ἑλληνικὲς πόλεις.

ΝΑΥΣΙΚΑ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

ΤΟ ΠΑΛΜΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Καὶ τὸ παληὸ τῆς ἄρχισε τραγοῦδι πάλι,
ἡ ἀρχόντισσα μὲ τᾶσπρα τὰ μαλλιά.
Κι' ὁ πύργος ὁ πανάρχαιος ξυπνᾷ ἀγάλι,
στὴ λυγερὴ καὶ γνώριμη λαλιά....

Καὶ σιέτ' ὁ πύργος ὁ παληὸς ἀκόμα
στ' ἀθάνατο κελαιῖδητὸ καὶ ξαναζῆ!
Χρόνια δὲν ἀνθίσει τὸ μαγικὸ τὸ στόμα,
γιαυτὸ χαρὲς καὶ μάγια σμίξανε μαζῆ...

Κι' ὁ γέρος ἄρχοντας, τὸ βῆμα σταματῶντας
τ' ἀδύνατο, σὲ δέντρο ἀκουμπᾷ ξερό,
κι' ἀκούει τὴν ἀνάσα του κρατῶντας,
ἐνῶ τὸ κλάμμα τρέχει τ' ἄρμυρό...

Πάλε ἡ λατρεμμένη τῆς φωνὴ ἤχοῦσε,
ἄγγιχτη ἀπ' τὰ χρόνια τὰ πικρά!
Σὰ κύκνειο τραγοῦδι πειὰ κυλοῦσε
ἡ ζωὴ του, ὄξω ἀπ' τὴ συμφορά...

ΑΙΜ. ΡΙΑΔΗΣ

(Ἀνέκδοτο)

(Ἀριστεῖο Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν)

ΣΑΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

ΧΟΥΡΣΙΤ ΠΑΣΑΣ

Τοῦ κ. Θ. ΜΑΛΑΒΕΤΑ

Τότε—στὸ ἔβγα τοῦ 1821—ὁ κάμπος τῆς Λάρσας περνοῦσε τὶς χειρότερες μέρες, ἀπ' ὅσες πέρασε στὸν καιρὸ τῆς σκλαβιάς. Τέσσερις πασάδες, ὁ Βεράμ, ὁ Μεχμέτ, ὁ Σχουδὶν Ἀλῆ κι' ὁ Χατζῆ Μπεκῆρ, μάζευαν ἀσκέρι, κι' ὄλο τὸ ἔχι φτωχῶν καὶ πλούσιων, γιὰ νὰ κάνουν τὴν «ἱερὴ στρατιά» πού θὰ κατέβαινε στὴ Ρούμελη καὶ στὸ Μωρηᾶ, νὰ μάθῃ στοὺς Γκιαοῦρηδες τί θὰ πῆ Τουρκιά, ὅταν θέλει νὰ τιμωρήσῃ Ραγιαῖδες, πού σήκωσαν κεφάλι στὸν Πατισᾶχ. Λίγοι κλέφτες ἐκεῖ καὶ κάμποσοι ἄρματωλοί, πού πρόδωσαν τοὺς ἀφεντάδες τους κι' ἄφησαν τ' ἄρματωλίκι, ξεσήκωσαν κι' ἄλλους λίγους στὸ ποδᾶρι, τᾶχατες γιὰ τὴ λευτεριά. Στὸ Βαλτέσι χτυπήθηκαν μὲ λιγοστοὺς ἀγάδες, ἀνέτοιμους γιὰ πόλεμο, καὶ τοὺς σκόρπισαν. Ἔστερα ἔζωσαν τὴν Τριπολιτσᾶ καὶ τὴν πῆραν, ἔτσι χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ὁ Κιοσὲ Μεχμέτ. Στὴ Ρούμελη, παληοὶ ἄρματωλοὶ—ὁ Ἀντροῦτσος λέγαν κι' ἕνας πού ἦταν διάκος—σήκωσαν τοὺς ραγιαῖδες στὸ ποδᾶρι καὶ καίγαν κονάκια, χωρὶς νὰ λογαριάζουν τὸν Ὁμέρ Βρυώνη. Καὶ στὸ Πήλιο, δέκα μέτρα περ' ἀπ' τὴ μύτη τῶν πασάδων, οἱ Μπασντεκαῖοι τᾶχαν ἀντάρτικο. Τόσο ξεθάρεψαν μὲ τ' αὐτὰ οἱ ραγιαῖδες, πού ἔκαναν καὶ ντοβλέτια δικά τους. Ἄλλο στὴ Ρούμελη, ἄλλο στὸ Μωρηᾶ, ἄλλο στὴ Μαγνησιά. Κι' ὁ Χουρσίτ Πασᾶς, Βαλῆς στὸ Μωρηᾶ, ἀπ' τοὺς τρανοὺς πασάδες πού εἶχε ἡ Πόρτα, ἦταν στὰ Γιάννενα γιὰ τὸν Ἀλῆ.

Ἄλλος πάλι ἐκεῖνος. Πῆρε τὸ

πασαλῆκι τῆς Ἡπειρος, ἀπλώθηκε σιγὰ—σιγὰ στὴ Θεσσαλία, ἔφθασε ὡς τὴ Ρούμελη, ἦταν ὑπάκοος στὸ ντοβλέτι καὶ κρυφὰ εἶχε κουβέντες μὲ τοὺς ὀρκισμένους, καὶ στὸ τέλος μάζωξε ἀσκέρια στὴ Λάρσα γιὰ νὰ τραβήξῃ κατὰ τὴν Ἀντριανόπολι. Μὲ πιστὸ ὅμως στρατὸ ὁ Χουρσίτ τὸν πολεμοῦσε ὥσπου νὰ τοῦ πάρῃ τὸ κεφάλι. Αὐτὴ τὴν εὐκαιρία βρῆκαν οἱ Γκιαοῦρηδες νὰ ξεσηκωθοῦν. Πατοῦσαν τὸ μισοφέγγαρο καὶ φώναζαν γιὰ τὴ λευτεριά. Μὰ ὁ Ἀλῆς πλέρωσε τὴν ἀνταρσία του. Τὸ κεφάλι του τᾶστειλε ὁ Χουρσίτ μὲ τὸν ἴδιο τὸν ὑπασπιστή του στὴ Πόλι. Ἔστερα ἀπὸ λίγες μέρες στάλθηκαν καὶ τῶν παιδιῶν του—τοῦ Μουχτάρ καὶ τοῦ Βελῆ.

Κι' ὅταν ἔσκαζε ἡ ἀνοιξη τοῦ 1822 οἱ πασάδες πού εἶχε μαζύ του ὁ Χουρσίτ, γύριζαν στὰ λημέρια τους γιὰ νὰ ξεγηθοῦνε μὲ τοὺς Ρωμηούς. Ὁ Μαχμουτ Δράμαλη Πασᾶς διωρίστηκε στὴ Λάρσα. Πέρασε ἀπ' τὸν Ἐλυμπο, κινήγησε τὴν κλεφτουργιά, πῆγε στὸ Πήλιο κι' ἔσβυσε τὴν ἐπανάσταση. Ὡς τότε ἀκόμα ὁ Βεράμ, ὁ Μεχμέτ, ὁ Σχουδὶν Ἀλῆς κι' ὁ Χατζῆ Μπεκῆρ, μάζευαν ἀσκέρι ἀπ' τὸν κάμπο γιὰ τὴ μεγάλη στρατιά. Εἴκοσι χιλιάδες ἤθελαν νὰ βγάλουν ἀπὸ κεῖ καὶ ζαῖρὲ γιὰ ὄλους.

Τί ἀπόμεινε ὅμως στὸ δόλιο τὸ ραγιαῖ γιὰ νὰ δώσῃ τόσα; Τὰ παληκαρόπουλα τὰ μάζευαν ἀπὸ χρόνια τώρα γιὰ τοὺς Γενίτσαρους. Κι' ὅσα περίσσευαν ἀπ' αὐτοὺς, τὰ συναζαν οἱ Πασάδες πού πέρασαν ἀπ' τὸ πασαλῆκι τῆς Λάρσας στοὺς ἀτέλειωτους καιροὺς τῆς σκλα-

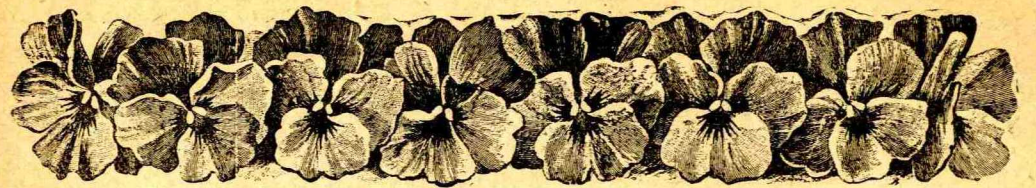
βιάς, για τὰ δικά τους τ' ἀσκέρια. Ἄμῃ εἶχαν νὰ δώσουν ζαῖρέ; Πότε περίσπεφε στάρι ἀπ' τῆ σοδιά νὰ βάλουν καὶ στίς ἀποθήκες; Δὲν τέλειωναν ἀκόμα τ' ἀλώγια καὶ νᾶσου ὁ Ἄγας, ἀφέντης πάνω σ' ὄλους τοὺς ἀφεντάδες, καὶ τὸ μάζευε. Καὶ ὠριζε τάχα τίποτε ὁ ραγιαῖς ἀπ' τὸν ἀπέραντο κάμπο γιὰ νὰ τ' ὀργώσει καὶ νὰ τὸ σπείρη μοναχός του; Ὁλοῦθε παρακεντῆς γινόταν, γιατί τῆ γῆς τὴν ἔκαναν τσιφλίκια τοὺς οἱ μπέηδες. Ὁ Ἄλῆς μοναχὰ ἀπόχτησε 288 τσιφλίκια στὴ Θεσσαλία. Ὅμως τάχα τοὺς ἀπόμεινάν καὶ σφαχτά; Γεννίτσαροι κι' ἀγάδες καὶ πασάδες ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, ἄρπαζαν χωρὶς λογαριασμό, ὅταν ὁ φτωχὸς ραγιαῖς δὲν τὰ πῆγαινε μοναχός του. Καὶ τελευταῖος ἀπ' ὄλους ἐρήμωσε τὶς στάνες ὁ Ἄλῆς κι' ἔκανε χιλιάδες τὰ γιδοπρόβατα στὰ κοπάδια του. Διέταξε καὶ τοῦστελναν πεσκέσια. Σὰν παντρέφτηκε ὁ Βελῆς ἔβγαλε φετῶ γιὰ τὰ δοσίματα: Τόσα σταμπόλια στάρι θὰ δώση ὁ πᾶσα ἕνας, τόσα γιδοπρόβατα τὰ μοναστήρια κι' οἱ στάνες. Κι' ἀλλοίμονο ἂν ἦταν ἕνας πού δὲν θᾶδινε. Ποιὸς ὅμως δὲν θᾶδινε; Ἦταν κανέννας πού νὰ μπορούσε νὰ πῆ ὄχι στὴν προσταγὴ τοῦ ντερβέν—ναζίρη Ἡπειρος, Θεσσαλία καὶ Ρούμελης;

Καὶ σὰν ἄρχιζε νὰ σκάζη ἡ ἄνοιξι, διέταξαν νὰ φύγη ὁ στρατός. Ἀρχηγὸ του ἔβαλαν τὸ Δράμαλη Πασᾶ. Ἡ θέσι βέβαια ἦταν τοῦ Χουρσίτ. Αὐτὸς ἦταν ἕνας ἀπ' τοὺς παληοὺς πασάδες τῆς Αὐτοκρατορίας κι' ἔκανε κάποτε καὶ μεγάλος βεζύρης. Μὰ ὅταν τὸ ντιβάνι τοῦ ἐμπιστεύτηκε τὸ πασαλῆκι τυῦ Μωρηᾶ, ἀπ' τὰ καλύτερα πασαλίκια τοῦ ἀπέραντου Κράτους, αὐτὸς ἄφησε νὰ σκάση τὸ κακὸ τῶν γκιαουρήδων καὶ δὲν ἔκανε τίποτα νὰ τὸ προλάβῃ. Ὅστερα νίκησε τὸν Ἄλῆ, τὸν σκότωσε, πλιατσκολόγησε στὰ Γιάννενα καὶ ἔσ-

τειλε τὸ κεφάλι του ξερὸ στὴν Πόλη. Οὔτε ἕνα μεταλίκι σὲ κανέναν δὲν ἔδωσε. Κι' ἔφτασε νὰ πῆ πῶς δὲν βρῆκε τίποτα. Μὰ ποιὸς μπορούσε νὰ τὸ πιστέψῃ αὐτό; Τίποτα δὲν εἶχε ὁ Ἄλῆς; Ὁ Ἄλῆς πού δὲν ἄφισε χωρὶς νὰ χαρατσώσει οὔτε τὸ φτωχότερο, μὰ Τοῦρκος ἦταν, μὰ ῥωμῆος; Στάλθηκε λοιπὸν ὁ Δράμαλη Πασᾶς στὸ Μωρηᾶ μὲ διαταγὴ νὰ πνίξῃ πρῶτα τὴν ἀνταρσία, καὶ στὴ Λάρσα ἔμεινε ὁ Χουρσίτ. Τόσο μάλιστα τὸν ἔκαναν μικρότερο, τὸν παληὸ μεγάλο Βεζύρη, πού τοῦστειλαν χαρτί νὰ μαζεύῃ ζαῖρέ γιὰ τ' ἀσκέρια πού πολεμοῦσαν.

Ἦρθε ὁ Χουρσίτ Πασᾶς στὴ Λάρσα. Τᾶφερε ἐκεῖνα τὰ πλούτια πού ἔλεγαν; Κανέννας δὲν μπόρεσε νὰ μάθῃ οὔτε τότε, οὔτε χρόνια πολλὰ ὕστερα, γιατί κανέννας δὲν μπόρεσε νὰ μάθῃ ὡς καὶ σήμερα ἀκόμα τί ἀπόγιναν τὰ φλουριά, οἱ μαχμουτιέδες, τὰ χρυσαφικά καὶ τ' ἀσήμια τοῦ πάμπλουτου Ἄλῆ. Ὅταν ἐρχόταν στὸ δρόμο ποῦφερνε ἀπ' τὴν Ἡπειρο, πῆγαν νὰ τὸν καλωσορίσουν μακριὰ οἱ Χριστιανοὶ μὲ τὸ δεσπότη τους μπροστά. Τὸν προσκύνησαν, ὅπως προσκυνοῦσαν ραγιαῖδες πού μαύρισε τὸ μάτι τους στὴ σκλαβιά, τὸν καινούργιο τους ἀφέντη, ἀφέντη στὴ ζωὴ καὶ στὰ ὑπάρχοντα τους. Φτωχοντυμένοι, ταπεινοί, σκυφτοί, τοῦ πρόσφεραν τὰ σεβάσματά τους τώρα γιὰ νὰ τοῦ προσφέρουν ἀργότερα τὰ πουγγιά τους. Κι' ὁ πασᾶς διέταξε νὰ κρεμάσουν τὸ δεσπότη. Γιατί; Δὲν μπορούσαν νὰ τὸ ἐξηγήσουν, μὰ μήτε καὶ τὸ ρώτησαν. Τί λόγος ἔπεφτε στοὺς ραγιαῖδες, γιὰ κεῖνα πού διέταξε ὁ Πασᾶς; Ἀκούστηκε μονάχα ἀργότερα—κι' αὐτὸ τὸλεγαν κρυφὰ καὶ σκυφτὰ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον—πῶς ὁ Μαχμουτ Χουρσίτ Πασᾶς κρέμασε τὸ δεσπότη γιατί ἤθελε νὰ δείξῃ πῶς δὲν σταματοῦσε μπροστὰ σὲ τίποτα ὅταν ἤθελε νὰ ἐπιβάλῃ τὴ δύναμή του.

(Στὸ ἐπόμενο τὸ Βο μέρος)

ΟΦΘΡΟΣ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

Ὅταν ὁ ἥλιος ὁ αὐγινὸς
ἐρωτικὸς χαϊδεύει
τὰ καστανὰ μαλλιά τῆς στέγης
καὶ τὰνάβει
μὲ μακρύτερα χέρια
πού μόλις ἔσβυσαν τὰστέρια,
στὴ φτωχὴ τῆ συνοικία
τί ἤσυχία!
μέσ' τὰ κάτασπρα σπιτάκια
ἕνα φιλντισέριο χέρι
μόλις ἔσβυσε τὴ λάμπα
καὶ κεντὰ καὶ ὑφαίνει ἡ ῥάβει.

Εἶναι τὸ χέρι πού στριφώνει
εἶτε ὑφαίνει στὸ στημόνι
τὸνειρο τὸ ξεφτυσμένο,
τὸ σχισμένο
ἀπ' τὴν κοφτερὴν αὐγὴ
καὶ τὴν ἀνάγκη.
Εἶναι τὸ χέρι, πού εἶτε πλέκει εἶτε μπαλώνει
μὲ κοκκάλινο βελόνι
μένει ἀφίλητο, παρθένο
στὸ σπιτάκι τὸ κλεισμένο...

Σὲνα γλάρο ἀπὰ στὸ σκρίνιο,
πού ἔχει σκοτώσει
σὲ ταξεῖδι ὁ παπὸς καὶ βαλσαμώσει
καὶ τὰ γύφινά τὰ φροῦττα,
πού δὲν ἔχουν ὠριμάσει
στάλαβάστρινο τὸ τάσι
τόσο χρόνια, ἐκστατική
σώπασε κι' ἡ Σιωπή!
Μέσα ἀπ' τὸ σαθρὸ σουτᾶρι
βγαίνει μόνη
ἡ βαρειά ἡ μυρωδιά
ἀπὸ πολὺ ὄριμο κιδάνι...

Στὸ βενετσᾶνο μαστραπᾶ
κι' αὐτὸν σπασμένον,
τὸ κρυσταλλένιο τὸ νερὸ
μὲ τὴν ἀθῶα τὸν λάμψη
σὰν πιγερώτατη ἄρνηση,
σὰν φῶς ἀπὸ φεγγίτη,
διώχνει ἀπ' τὸ σπιτί
τὰ ὑπόλοιπα
αὐτῆς τῆς νύχτας τοῦ Ὀκτωβρίου,
ποῦχουν κουρνιάσει στίς γωνιές
τίς σκοτεινές...

Ἄνάμεσα στὸν οὐρανὸ
καὶ στὰ παραθυράκια
τῶν μυκονιάτικων σπιτιῶν
σταυρώνει ἡ ἀμίλλα ἡ τρελλὴ
τοῦ πρωτοξυπνητοῦ στρουθιοῦ
πού τὸ Αἶγαῖο γλυκοφιλεῖ.
Τὰ φύλλα ὅσα δὲν πέθαναν
καὶ τὰ κρατοῦν τὰ δέντρα,
ἔχουν τὸ σχῆμα τῶν καρδιῶν, κυτᾶχτε!
καρδιῶν πού τίς ἐτρόπησαν
τὰ βέλη ὡς μίσχοι,
τόσο ὅμοια, τόσο ἴδια,
εἶτε στίς ταπεινὲς τίς γλάστρες τῆς αὐλῆς,
εἶτε καὶ στίς περήφανες φυλῆρες τῆς λεωφόρου.

ΡΙΤΑ Ν. ΜΠΟΥΜΗ

Ὅταν ὁ πράττων τὸ ἀγαθὸν
παύσῃ νὰ φροντίζῃ περὶ τοῦ ἀπο-
τελέσματος τῆς πράξεώς του, ἡ
δοξομανία καὶ ὀργὴ μαραίνονται
τότε ἐν αὐτῷ.

Περικοπή τῶν Ἱερῶν Βεδᾶ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

(Εὐχές—Κατάρεις—Ἐπειλές—
Παροιμίες—Προλήψεις)

Α'.

Ἡ σημασία τῆς Λαογραφίας ἔχει πολ-
λές φορές τονισθῆ καὶ θάτανε περιττό
νὰ τὸ ξανασημειώσουμε ἔδῳ. Χωρὶς αὐ-
τὴ εἶναι ἀδύνατο νὰ μελετηθῆ ὁ βίος ἐ-
νόσ Λαοῦ, νὰ ἐξηγηθοῦν τὰ ἥθη καὶ τὰ
ἔθιμά του, ἢ τάσεις καὶ ἀδυναμίες του.
Ἐρευνητὴς γιὰ νὰ γνωρίσῃ βαθύτερα
καὶ ἐπιστημονικὰ ἓνα διαμέρισμα εἶναι
ἀνάγκη νὰ καταφύγῃ στὴ γλῶσσα καὶ
στὴ ζωὴ τῶν κατοίκων. Γιατὶ ἀπ' τὰ
γλωσσικὰ καὶ λαογραφικὰ μνημεῖα θ'
ἀντλήσῃ ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, ποῦ θὰ
τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ βγάλῃ ὁρθὰ συμπε-
ράσματα καὶ νὰ καθορίσῃ ἀκριβέστερα
κάθε προσπίπτουσα στὸ φασὸ του ἐκδή-
λωσῃ.

Παντοῦ ὅπου κατανοήθηκε ἡ σπου-
δαιότητα τῆς λαογραφίας ἰδρύθησαν σω-
ματεῖα μὲ μοναδικὸ σκοπὸ τὴ συλλογὴ
τοῦ σκόρπιου ὕλικου καὶ τὴ διάσωσῃ ὅ-
λης τῆς γλωσσικῆς κληρονομίας τῆς ἀ-
περχόμενης γενεᾶς.

Πάνω στὸ κλάδο τοῦτο, ἡ Ἱστορικὴ
καὶ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία τῶν Θεσσα-
λῶν ἔχει νὰ μᾶς παρουσιάσῃ σημαντικὴ
ἀπόδοσις. Τὸ ὕλικὸ ὅμως εἶναι ἀφθονο
καὶ θάταν παραλογισμὸς νὰ ὑποστηρί-
ξουμε πῶς μορεῖ νὰ μαζευθῆ ἀπὸ λί-
γους ἀνθρώπους. Ὁ Σύλλογος Μακεδο-
νικῶν καὶ Θρακικῶν μελετῶν, ποῦ ἔχει
ψυχὴ τὸν ἀκούραστο καθηγητὴ τοῦ Πα-
νεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Στίλπωνα
Κυριακίδη, γιὰ νὰ συμβάλῃ στὸ μεθοδι-
κώτερο μᾶζεμα, τοῦ δημοτικοῦ, λαογρα-
φικοῦ καὶ γλωσσικοῦ πλούτου, ἐξέδωκε
σὲ τεῦχος σχετικῆς ὀδηγίας. Δὲ θάτανε
ἄσχημα νὰκαμε τὸ ἴδιο καὶ ἡ ἰδικὴ μᾶς
ἐταιρεία. Θὰ βρεθοῦν ἀσφαλῶς, πολλοὶ

μ' ὄρεξη νὰ τὴ βοηθήσουν. Καὶ τὸ κέρ-
δος θάτανε μεγάλο.

**

«Μ' ἓναν κοῖον γαμβρό». Ἡ εὐχὴ
τούτῃ λέγεται σ' ὄρες κεράσματος ἢ ἐκ-
δούλευσης στὰ κορίτσια πῶχουν φθάσει
γιὰ ἀρρεβόνισμα. Ὡς πρὸς τὴ σημασιο-
λογία τῆς ὑπάρχουν δυὸ ἐξηγήσεις. Καὶ
α). Πολλοὶ τὸ «κοῖον» τὸ πέρουν ἀπὸ
τὸ «χρυσός» ποῦ ὕστερα ἀπὸ φθορογ-
λογικὴ φθορὰ κατάντησε «κοῖός». Οἱ ὑ-
ποστηρικταὶ τῆς ἀποψῆς αὐτῆς δίδουν
στὴν εὐχὴ τὴν ἔννοια ποῦ ἐνδιαφέρει πε-
ρισσότερο τὴ σύγχρονη κοπέλλα, ποῦναι
φυσικὸ στὴν ὕλικὴ ἐποχὴ ποῦ ζοῦμε, νὰ
ναιρεῦεται πάντα ἓνα ἀνδρα μὲ πολλοὺς
παράδες καὶ κίτρινα φλωριά. Σ' ἐνίσχυ-
ση τῆς γνώμης τούτης ἔρχεται καὶ τὸ γε-
γονὸς τῆς προσφώνησης τῶν μικρῶν
παιδιῶν ἀπ' τὴς μανάδες μὲ τὴν ἴδια λέ-
ξῃ. Σὲ πολλὰ χωριά ἀκοῦμε τὴς μητέρες
νὰ λένε στὰ μωρά τους: «τὸ κοῖον»
ποῦ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ «ἀστικὸ «χρυ-
σὸ μου», β). Ἀρκετοὶ τὸ «κοῖός» τὸ
θέλουν παραγόμενον ἀπὸ τὸ «ἄξιος». Ἡ
ἀποψὴ τους εἶναι κατ' ἐμένα, σοβαρώ-
τερη. Ἐκτὸς τῆς ἄμεσης φθορογλογικῆς
συγγένειας μεταξὺ τοῦ «κοῖός» καὶ «ἄ-
ξιος»—τὸ α, ὅπως εἶναι γνωστό, σὲ πολ-
λὲς δισύλλαβες καὶ τρισύλλαβες λέξεις ἔ-
φυγε γιὰ συντόμευσιν—ὑπάρχει καὶ ἡ ἱ-
στορικὴ ἐρμηνεία. Τούτῃ εἶναι ἡ παρα-
κάτω: Στὸ φεουδαρχικὸ καὶ μεταφου-
δαρχικὸ καιρὸ ἢ κοινωνικοοικονομικὴ
κατάστασις ἀπαιτοῦσε ἀπ' τὸν ἀνδρα πε-
ρισσότερο χειρωνακτικὴ ἀξιοσύνη παρά
πνευματικὰ ἢ ὕλικὰ ἐφόδια. Ἡ βαρεῖς
δουλειὰς τοῦ παλύνκαρπον κάμπου, τὸ ὄρ-
γωμα, τὸ φύτευμα, τὸ θέρισμα, μὰ καὶ
τὰ λιγοστὰ ἐπαγγέλματα μὲ τὴ συντεχνια-

κὴ τους μορφή καὶ τὰ πρωτόγονα μηχαν-
νικὰ μέσα, ἤθελαν τὸν ἀρσενικὸ μὲ μπρά-
σαῖ γερά, μὲ στῆθος πλατὺ καὶ μ' ὄτ-
τους Ἄτλαντα, γιὰ νὰ σηκῶνῃ ὅλο τὸ
βάρος τῆς πατριαρχικῆς οἰκογένειας. Ἦ-
ταν ἐπόμενο, λοιπόν, ἀνάμεσα στὸ γυ-
ναικεῖο κόσμον νὰ γεννηθῆ ἡ ἐκτίμησις
πρὸς τοὺς σωματικὰ ἀνώτερους ἀνδρας
καὶ νὰ γίνον αὐτοὶ τὸ ἴνδαλμά του.

Στὸ μέγαλωμα τῆς αἵγλης τῶν τελευ-
ταίων, βέβαια, δὲν συνετέλεσαν λιγώτερο
καὶ οἱ πόλεμοι τῆς περιόδου αὐτῆς. Ὁ ἀ-
φέντης φεουδάρχης ἢ τσιφλικᾶς, ὁ τουρ-
κος μπέης ἢ ὁ εὐγενὴς Βενετσιᾶνος κό-
μητας, στὴν ὑπηρεσίᾳ του προτιμοῦσε
πάντα τοὺς εὐρύτερους καὶ ἰσόκομους
ὑποτακτικούς, γιὰ νὰ τὸν βγάλουνε ἀσ-
προπρόσωπο στὴς κονταρομαχίας καὶ στὸ
λανοτοῦφεκο μὲ τοὺς γείτονας.

Ἐπὲρ τῆς δευτέρας ἀποψῆς ἀποκλίνω
καὶ γιὰ ἓνα ἀκόμα λόγο. Στὴ παλιότερη
ἐποχὴ τὸ χρῆμα στὴς ἐργαζόμενες μᾶζες
δὲν προκαλοῦσε τὴ δίψα ποῦ προκαλεῖ

σήμερα. Τὸ σύστημα τῆς πληρωμῆς σὲ
πρᾶγμα τῶν ἐργαζόμενων, ἢ σὲ μεγάλη
κλίμακα ὑπαρξῆ τῆς σὲ εἶδος (troc) ἀν-
ταλλαγῆς, τὸ περιορισμένο πλαίσιο τῶν
ἀνθρώπινων ἀναγκῶν, εἶχαν θέσει τὸ
χρῆμα στὴ θέσι μᾶλλον τοῦ μέσου παρὰ
τοῦ σκοποῦ.

Κι' ἦταν πολὺ φιλοσοφημένη ἡ ἀπαν-
τησι ποῦ μοῦδωσε μιὰ Πηλιορείτισσα,
ὅταν τὴν παρεκάλεσα νὰ μοῦ ξηγήσῃ τὴ
θὰ πῆ ἡ εὐχὴ ποῦ μᾶς ἀπασχολεῖ.

—Μ' ἓναν δουλευτάρη, παιδί μου,
γαμπρό... Τὸ χρῆμα εἶναι ἔργο τοῦ Διαβό-
λου. Ἐμεῖς οἱ παλαιοὶ πολὺ λίγο τὸ ξέραμε.

Ἡ γρηοῦλα δὲν ἔχει, ἴσως ἄδικο.
Ἐλα ὅμως ποῦ τὰ σημερινὰ κορίτσια πε-
θαίνον—σὰν τὴ Μαργαρίτα τὴ φιλενάδα
τοῦ Φάουστ—γιὰ γαμπροὺς μὲ μπριλ-
λάντια! Κι' ἄθελά τους συγκαταλέγονται
καὶ αὐτὰ στοὺς πρώτους, ποῦ ὅπως γρά-
ψαμε, τὸ «κοῖός» τὸ πέρουν ἀπὸ τὸ
«χρυσός».....

Βόλος

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΜΑΚΗΣ

ΠΑΛΗΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

ΛΑΡΙΣΙΝΟ

Κανέννας δὲ μοῦ τῶπε, δὲν τὸ ξέρω
γιατὶ ἦρτα καὶ τί θέλω... Οἱ βραδινὲς
ὅμως ὄρες σὰν πέφτουγε, προσφέρω
στὴ Σανσάρα θυμιάμα καὶ εὐωδιές.

Ἦρτα στῶν λουλουδιῶν καὶ γὼ τὸ θέρο
νὰ σὰς βρῶ χαρωπές, γλυκὲς καὶ ἀγνές;
Ἦρτα γιὰ νὰ ξεχάσω τὰ ὄσα ξέρω
ἢ γιὰ νὰ σὰς γνωρίσω, Λαρσινές;

Ἦρτα σὰν τὰ λελέκια, ποῦ ἀρμενίζουν
μὲ τὰ μεγάλα μαῦρα τους φτερά;
Καὶ κείνα ἀλαίμαργα τὰ αἰθέρια σκίζουν...

Κόβοντας τὴ σιωπὴ καὶ ὄλο χαρὰ,
κροταλίζουμε ἀνώφελα τὴς μῦτες
καὶ σερνόμαστε ἀπ' ἀγνωστους μαγνήτες...

(Ἀπὸ τὴς «Ἀνησυχίες») ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΜΕΓΑΛΟΥ ΧΩΡΙΣΜΟΥ

Δὲ θέλω ἀπόψε διόλου νὰ μ' ἀγγίξης,
μὲ τὴ σιωπὴ μου ἄς μείνω ὡς τὴν αὐγὴ,
νὰ χαρῶ τὴ ζωὴ μου ποὺ θὰ πνίξης
μὲ τὴν αὐριανὴ σου τὴ φυγὴ.

Παραμονή! Τὸ πένθος ὄλο πάλλει
σὰ χάος, ποὺ σκληρὰ μὲ προσκαλεῖ.
Μόνη θὰ μείνω... καὶ μὲ φόβο τὸ κεφάλι
θὰ στρέψω, ἀκόμη καὶ πρὸς τὴν Ἀνατολή.

Δὲ θέλω μήτε τὴν ὠραία μιλιὰ σου
ἢ τραγικὴ ἀπ' τὸν πόνο μου σιωπὴ,
σὰν ἄνθος θὰ μαδήσῃ στὰ μαλλιὰ σου
τὴ γυναικότητά μου τὴν ἄρρενωπή.

Τὸ χᾶδι σου, φοβοῦμαι μὴν παγώσει
τὸ πυρωμένο μέτωπο, τὸ εὐρύ,
ὅσο νὰ κοιμηθῆς, θὰ ξημερώσῃ
ἢ ἐπαύριον ποὺ τὸ πένθος θὰ φορῆ.

Ἐστ' τὰ Γερμανικά» Ν. Δ. ΠΑΠΠΑΣ

ΓΝΩΜΙΚΑ

Τὸ νὰ θέτῃ τις τέρμα εἰς τὴν περι-
ἑαυτοῦ φροντίδα, εἶναι μεγάλη εὐ-
τυχία,

Περικοπή τῶν Ἱερῶν Βεδδά

Τί εἶναι ἀληθὲς δῶρον; Εἶναι δῶ-
ρον εἰς τὴν ἀνταπόδοσιν τοῦ ὁποί-
ου οὐδὲν εἶδος ἀνταμοιβῆς προσδο-
κᾶται.

Περικοπή τῶν Ἱερῶν Βεδδά

Σεῖς ἀγαπᾶτε τὴν ἀρετὴν σας,
ὅπως ἢ μήτηρ τὸ τέκνον της· ἀλλὰ
πότε λοιπὸν ἤκουσέ τις ὅτι μία μη-
τέρα ἠθέλησε νὰ πληρωθῆ διὰ τὴν
τοιαύτην ἀγάπην της;

Νίτσε

Ἡ μεγίστη τελειότης διὰ τὸν ἄν-
θρωπον εἶναι νὰ ἐκπληροῖ τὸ κα-
θῆκον του ἀπὸ καθήκοντος.

KANTIOS

ΣΦΑΧΤΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ

Αὐτοὶ συζητοῦσαν κι' ἐγὼ συλ-
λογίζομαν—νύσταζα.

Στοχάζομαν ἀμίλητος τὴ μεση-
μεριάτικη συνάντησή μας ἐκείνη.
Ἀντιπεράσαμ' ἀμίλητοι, σχεδὸν ἀ-
γρυοκυταχτήκαμ' οἱ δύο μας—για-
τί; Αὐτό, τῶρα σκέφτομαν. Τὸ πρό-
σωπό του τραχὺ καὶ σκληρὸ σὰν
παραμορφωμένο μοῦ ἐδείχτη... ὁ ἄν-
τρας της... ἄχ!...

Αὐτός, μουρμούρισα σὰν μέσ' σὲ
ὄνειρο, αὐτός!.. Κι' ἔχασκα παρα-
τηρώντας τὰ πρόσωπα τῶν φίλων
μου, αὐτουνῶν τῶν κοινῶν. Ἡ ἐλ-
πίδα—ἐκείνη ἡ θολή—τῆς ζωῆς μου,
πὸτ' ἀναβε μυστικὰ καὶ πότε τρε-
μόσβεν' ἐντός μου. Χάνονταν ἀλαρ-
γυνὰ—κάτ' ἀπ' τῆς συνείδησής μου
τοὺς χτύπους—κρύβονταν σὰν ἄ-
στρί ποὺ μετάνοιωσε.

—Ναί, ἔλεγα κι' ἐγὼ καὶ συμφώ-
ναγα. Συγκατάνευα πολὺ στὶς δι-
κές των τίς γνώμες τίς τόσο λογι-
κές καὶ κοινές—πνίγομαν μοναχός
μου στὴ θέση μου.

Οἱ φίλοι μου, οἱ φίλοι μου, ἦσαν
ἄνθρωποι ἄπλοοι καὶ καλοί, ἥσυχοι,
ἄβλαβοι—νύσταζα.

Ἐζησαν καὶ παντρεύτηκαν ἡσυ-
χοι—ἀγαποῦσαν κι' αὐτοὶ τίς γυ-
ναῖκες κρυφὰ—κι' ἕνας, ἕνας σὰν
θᾶρχονταν τὸ χρυσὸ του τὸ μῆνυ-
μα—ὁ χαιρετισμὸς τοῦ ἀπείρου—
θᾶφευγε ὅπως φύγαν κι' οἱ ἄλλοι.

Ὅπως ἄλλοι, ἐμεῖς—βραδυπό-
ροι τοῦ βίου βαρύθυμοι—ἀκολου-
θήσαμε σοβαροὶ τίς κηδεῖες των,
προστατέψαμε—τὸ κατὰ δύναμη ἔ-
καστος—τὰ ὄρφανά ἢ τὴ χήρα, κι'
ἔπειτα—ἔπειτα τίποτα. Ξεχνούσα-
με κι' ἐκείνον καὶ τ' ἄλλα καὶ τὴ

χήρα... ἐκτός... ἄνθρωποι εἴμαστε—
χᾶος...

Τοὺς κύταζα μὲ συναισθήματα
ἀνάμικτα. Μάταια ζήταγα νὰ μὲ
γαλβανίσει ἕνα μάτι τους, νὰ μὲ
διαπεράσει—σαγίτα πικρὴ—ἕνας
λόγος. Αὐτοὶ ποτές δὲν θὰ δέχον-
ταν νὰ διακιντυνέσουν τὸ αἷμα τους,
μῆτε ποτές τους θὰ σκότωναν. Ὡχ...
Οὐφ... τί θὰ γίνομαν; Οἱ ὑπαινιγμοὶ
μου—οἱ θανάσιμοι—σφύριζαν τοῦ
κάκου—τοῦ κάκου. Οἱ ἄνθρωπαφά-
γοι ἀδελφοί μου θὰ μ' ἔτρωγαν τί-
μια! Ἦταν βέβαιο πὼς θὰ πέθαινα
κάποτε φυσιολογικὰ στὸ κρεβάτι
μου ἀπὸ γεροντικὸ μαρασμὸ καὶ
μὲ δίαιτα.

...Τίποτα, αὐτός... ξαναεἶπα σὰν
μέσ' σ' ὄνειρο. αὐτός!...

Κι' ἔφυγα. Φύσαε ἕνας ἄνεμος
νυχτερινὸς στὰ σοκάκια, ἔτρεμαν
τὰ ἠλεκτρικὰ στὸ σκοτάδι. Κι' ἐγὼ:
«Οἱ φίλοι μου» ἔλεγα. Ἡ ἀταρα-
ξία τους, ἢ λογικὴ τῶν πραγμάτων
τους, μ' ἀκλουθοῦσε σκληρὰ. Μοῦ
ἦταν σὰν θρῆνος τῶν βωδιῶν ἢ
βουή τους.

Ἦθελα νὰ ἀναταράξω τὸ πνέμα
μου σὰν ἵνα θυμώδικο ἄτι, νὰ τὸ
κάμω νὰ βρυχηθεῖ, νὰ κλωτσήσει.
Μά, ὦ! τὰ μάτια—τὰ μάτια τους!
Ἦσαν τόσο πραϋντικά καὶ ἀνύπο-
πτα, τόσο πιὸ ὑποβλητικὰ στὴν ἀ-
πόσταση ὥστε μοῦ μεταδίναν πρα-
ότητα, μοῦ βάζαν τίς ιδέες μου σὲ
μιά ἀδυσώπητη τάξη.

Ἐγὼ, ποὺ ἐδέησε νὰ ἔχω ὑποστῆ
κατὰ πρόσωπό μου τὴν ἔχθρα του—
ποὺ διασταύρωσα μαζί του, χωρὶς
ἕνα γογγυσμὸ τὴ ματιά μου—ἐγὼ
ναί, αἰσθάνομαν τῶρα πικρὰ νὰ μ'

ἐγκαταλείπουν οἱ τρόμοι μου. Μ' ἀπόστεργε τὸ ἄγγιγμα — κείνο τὸ βίγηλό—τοῦ θανάτου. Ἄχ! λοιπὸν τί θὰ γίνομαν;

Τὸ περιγύρισμα ἐκείνων ποῦ μ' ἀγάπαγαν—ἐνῶ ἐγὼ ἤμουν λεύτερος—τὰ ἄόρατα δεσμά ὅσων εἶχαν γίνει ἕνα μὲ τὶς χαρὲς καὶ τὶς λύπες μου, οἱ σταθερὲς ὑποψίες ἀκόμα αὐτουνῶν ποῦ μ' εἶχαν περιτυλίξει στὸ μῖσος τους, μὲ κρατοῦσαν τρελλά. Τὸ βέβαιον μ' ἔζωνε· μὲ ἔθλιβε φριχτὰ ἢ ἀσφάλει α! Ἡ διαδοχὴ τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν ἔργων μου, θὰ λειτουργοῦσε ἀμείλικτα, τελειωτικά, ἀνεπανόρθωτα. Ἄνοῦσια ἢ προοπτικὴ τῆς ζωῆς μου ἔριχνε πάνω μου φῶς ἐκτυφλωτικό, ὀλοφάνερο. Ὁ κίνδυνος, ἢ ἀμφιβολία τ' ἀπρόοπτο πουθενά μου δὲν φαίνονταν!... Ἔβηξα.

Τράβηξα πρὸς τ' ἀπάνω περίλυπος. Ὠχρὸ κομψὸ φῶς φεγγαρίσο φώτιζ' ἀχνὰ τὰ σοκάκια. Εἶπα: Θὰ φύγω! Στὴ νυχτερινὴ σιγαλιὰ καινούργιοι μὲ τραβοῦσαν ἄνθρωποι. Θὰ φύγω (εἶπα) σὲ μιὰ πόλη τυφλὴ δίχως φῶτα, —σὲ μιὰ πρωτεύουσα ἀκατοίκητη ποῦ νὰ τρέμει θολὴ μὲς' στ' ἀφτί μου. Τότε ἄγνωστος, λεύτερος κεῖ, θὰ σὲ χτυπήσω σὰ βῶδι. Θὰ σὲ σύρω (ἐαυτέ μου) σφαχτὸ μὲς' στοὺς δρόμους. Καὶ βιάζομαν.

Τάχαινα ἀνεπαίσθητά μου τὰ βήματα. Δυὸ νεχτερινοὶ διαβάτες — σὰν δυὸ ψυχὲς μὲς' στὴν ἔρημο— γύρισαν καὶ μὲ κύταξαν ὑποπτα. Στάθηκα καὶ τοὺς κύταξα ἐπίσης. Μουχτερὸ διαγράφει στ' ἀχνόφωτο τὸ θολὸ πρόσωπό μου. Ἐκάμα μιὰ χειρονομία ἀνεξήγητη, τρομερὴ στὸ σκοτάδι. Οἱ ἄνθρωποι ἔφυγαν. Ἀκουρμάστηκε βίγηλὸς μὲς' στὶς φρίκες μου ν' ἀλαργεύουν στὴ νύχτα! Ναί, θὰ τὸν χτυποῦσα σὰ βῶδι...

Κι' ἐξακολούθησα ἐξωργισμένος τὸ δρόμο μου. Ἡ Χαλκίδα κοιμώ-

τανε· ροχάλιζε πικρὴ μὲς' στὸ βύθος τῆς αὐτῆς ἢ πόλης ἢ Χαλκίδας. Μῆτε μιὰ πυρκαϊὰ δὲν τὴ φώτιζε.

Πεῖσμα βουβὸ μὲ χαντάκωνε. Σέρνομαν ἀκροποδητὰ μὲς' στοὺς ἴσκιους τῆς, κόλλαγα—βουβὴ φιγούρα—στοὺς τοίχους. Ἄχ τί ζητοῦσα; Τί ἤθελα; Πρόβελνα σὰν ὀχιά τὸ κεφάλι μου ἀπ' τῶν σπιτιῶν τὶς γωνίες. Αὐτὸ τὸ αἷμα μου μ' ἔτρωγε...

Σκέφτομαν πῶς ἂν βρόνταγα στῆς Μαύρης Κας τὴν πόρτα — πῶς ἂν γαϊδουρινὰ τῆς ἐφέρνομαν — ἴσως αὐτὴ μου ἢ τρέλλα νὰ μ' ἔσωνε. Τὸ μάτι του τὸ τρελλὸ—ὡς μὲ κάρφωσε—μοῦλεγε πῶς ἦταν καλὸς νὰ μὲ σώσει! Ἴσως αὐτὸς ὁ ἄντρας τῆς μοῦμπηχνε μιὰ σιλιετιὰ στὸ πλευρό μου. Ἴσως μιὰ χαρὰ μὲ ξεμπερδεύει. Οἱ φίλοι μου, οἱ φίλοι μου—αὐτοὶ οἱ κοινοὶ — θὰ μοῦ κάγγαζαν. Ἡ ντροπὴ μου, τὸ αἰσχος μου γιὰ ὅ,τι τραγικὸ θὰ μοῦ σύμβαινε θὰ ἦταν μου ἐμένα σὰν ἕνα φιόρο ἐξωτικὸ τῆς ζωῆς μου. Κι' ἂν πέθαινα σὰν ἢ ἐπιτύμβια πλάκα μου.

ὦ ναί, θὰ τῆς πρόσφεννα — σίδερο βαρειὸ — τὴν καρδιά μου. Ἀφίνοντάς τινε στὰ χέρια τῆς—σὰν ἕνα μάταιον ἀστέρι — ἀδύνατο νὰ μὴν τῆς κυλιόταν στὸ χοῦμα...

Μπρὸς ἐκεῖ σὲ μιὰ αὐλόπορτα στάθηκα. Τὸ ἄνοιγμα τοῦ πορτέλου τῆς ἔχασκε σὰν μάτι τυφλωμένο στὸ σκότος. Μίλησα! Σίνδα.*

(*) Σίνδα=Ἡ τραγικὴ ἡρωίδα τοῦ διηγήματός μου «Φίλος μου!»—Θεῖο Τραγί» σελίδα 247—μπρὸς στὸ βλέμμα τῆς ὁποίας, ὁ ἦρωας, —ὁ ἴδιος—τοῦ παρόντος διηγήματος, σκότωσε κάτω ἀπὸ παράδοξα περιστατικά καὶ γιὰ αἷτια ἀνεξήγητα ἕως σήμερον (ἴσως ἀπὸ ζηλοτυπία) τὸν ἀγαπημένο του φίλον καὶ φίλον δικό της.

(Εἶπα περίεργα) Σίνδα ποτὲ δὲ σ' ἀγάπησα... Σκέφτεσαι! Ἐγὼ κανένα δὲν σκέφτομαι, δὲν ἔγινα ἐγὼ νὰ θυμᾶμαι. Ἄς τὸν θυμᾶται ὁ ποῖος τὸν ἔχασε.

Περνώντας μπρὸς ἀπ' τὸ παραθύρι τῆς στάθης. Ἐμεινα ἐκεῖ σκεπτικὸς καὶ τραχὺς, ἀμφίροπος μὲς' στὸ σκοτάδι, χαμένος. Κάτι σκέφτομαν. Μαῦρα σχήματα πέρναγαν βιαστικά ἀπ' τὸ νοῦ μου. Σκέφτηκα πολὺ καὶ βαθειά: «ἀδύνατο—ἀδύνατο» σφύριζα καὶ βιάστηκα ν' ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ κείθες. Ἡ Σφίγγα ἢ καταπληκτικὴ τῆς σιγῆς τῆς μὲ τάραζε!

Θὰ πῆγαινα, ναί, θὰ πῆγαινα στὴ Μαύρη Κυρία. Ἐννοοῦσα νὰ ξεμπερδεύω ἀπόψε. Θὰ τράβαγα κατ' εὐθείαν στὸ σπῆτι τῆς, θολὸς σκοτεινὸς δίχως χρῶμα. Στὴ νυχτερινὴ σιγαλιὰ — ἐν μεσονυκτίαις ποθ' ὠραις—θὰ βρόνταγα: Τόκ!

—Μὰ ποιὸς εἶναι;

Θ' ἀπαντοῦσα: Ἐγὼ!...

Τὸ φεγγάρι μὲ κύταζε. Ἡ γραμ-

μὴ του κυρτὴ καὶ λεπτότατη ἔμοιαζε σὰν ἕνα δαχτυλίδι σπασμένο. Τοῦ ἄρχισα νοερά μιὰ προσφώνιση, τοῦ εἶπα πῶς δὲν τὸ λαβαίνω ὑπ' ὄψει.

—Μὰ ποιὸς εἶσαι σύ; θὰ μὲ ρώταγαν. Τί ζητᾷς;

Ἐνας ἄνθρωπος σκούνταψε πάνω μου. Θυμοῦμαι πῶς πόνεσα. Τραντάχτηκαν τὰ σπλάχνα μου—ἄχ!

Χτῆνος μοῦ κάνει, στραβέ, καὶ ὑψώνει τὸ χέρι του. Εἶδα τὴ γροθιά του μετέωρη, ἔτοιμη νὰ μου καταφερθεῖ μὲς' στὰ μουτρα. Φυλάχτηκα ἔσκυψα! Κυταχτήκαμε γιὰ μιὰ στιγμή δίχως ἄχνα. Μὲ μιὰ κίνηση αἴλουρου ἀπόφυγα τὸ βαρὺ χτύπημά του. Πρὸ παντὸς τὸ τομάρι! Ἐπειτα αὐτὸς ἔφυγε. Καθὼς ἀπομακρύνονταν στάθηκε καὶ μοῦ σφύριξε σαρκαστικὰ στὸ σκοτάδι: Δειλέ!

(Στὸ ἐπόμενο τὸ Βο μέρος

SONETTO

Εἰς Πρῶμην....

Εἶσαι τὸ «Χθὲς» ποῦ σέβομαι ὡς νεκρό. Τὸ «Σήμερον» γεμάτο ἀδιαφορία. Μιὰ πρόσφατη καὶ μιὰ παλιὰ ἱστορία ποῦ ἄρχισε μ' ἕνα τόνον δροσερό

καὶ πῆρεν ἕνα τέλος θλιβερό. Εἶσαι ἢ Χαρὰ ποῦ μ' ἔδωκε πικρία, Μένεις—μέσα στὴ Μνήμη—εἰκόνα κρύα ποῦχε τὸ φῶς τῆς πρώτου ζεστερό.

Εἶσαι στὸ σταυροδρόμι τῶν παθῶν ὁ δρόμος ποῦ ὀδηγεῖ στὸ παρελθόν. Στὸ πλούσιο φῶς τῆς τωρινῆς χαρᾶς μου.

μένεις μιὰ σκιά μικρὴ τῆς ἐρωτικῆς μου, Στὸ δέντρο τῆς ζωῆς μου εἶς' ἕνα κλώνος ποῦ ἄνθισε καὶ μαράθηκεν ὁ Πόνος.

Θεσσαλονίκη 1934

Ε. ΣΟΥΛΤΑΝΗΣ

ΝΑ ΤΟΝ ΣΧΩΡΕΣΕΙ Ο ΘΕΟΣ;

ΛΙΛΗΣ ΠΡΙΟΝΙΣΤΗ

—Οϋ, οϋ, Μπάριπα Θύμιο!...

—Νά χαθῆτε, παληόπαιδα, οϋ, νά χαθῆτε...

—Οϋ, οϋ... οϋ, οϋ...

Ένας χωροφύλακας σκόρπισε τὰ παιδιά, πού κι ἀπό μακριά ἀκόμα ἄφηναν ν' ἀπλώνεται ἡ φωνή τους σάν ἡχώ πέρα στό δρόμο.

Ὁ Μπάριπα Θύμιος -- ἔτσι τὸν βγάλανε τὰ παιδιά -- ἦταν ἕνας ἀδύνατος, ψηλός, κοκκαλιάρης, πού ἔσερνε πίσω του ἕνα μαζοῦ ἄβιδι καὶ μιὰ παραξενη ματιά, βγαλμένη μέσα ἀπὸ τὸ ἕνα ἀλλοίθωρο τοῦ μάτι.

Ἐσερνε τὸ ἄβιδι, δὲν τὰκουμποῦσε, γιατί με ὄλα του τὰ γηραιὰ καὶ τὸ μα-

τὴν ἐκκλησιά κ' ἔμπηξε τὴ ματιά του βαθειὰ νά φτάσῃ μέσα, μέχρι τὸ ἱερό.

Τὰ παιδιά τὸν πρόγγιξαν κι ὁ χωροφύλακας τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι.

Τοῦ παραξενοφάνηκε νά τότε πιάνουν ἀπ' τὸ χέρι, κ' ἔσκυψε νά δῆ, ἔστρεψε τὸ κεφάλι ἀπ' τὴ μεριά τοῦ ἀλλοίθωρου καὶ κάρφωσε τὴ ματιά του πάνω στὴ στολή τῆς ἐξουσίας.

—Εἶμαι ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας, ὁ Λεοπόλδος ὁ πρῶτος, γυρεῦω τὴ Γουλιελμίνη τὴν Αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας. Μήπως τὴν εἶδες νά περάσῃ ἀπὸ δῶ;

Ὁ χωροφύλακας χαμογέλασε.

Αὐτὸ δυσαρέστησε τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνον. Τέντωσε τὸ κορμί του ψηλά, καὶ τράβηξε τὸ ἄβιδι του προχωρώντας πρὸς τὴν πλατεία.

Ἦταν ἡ πρώτη φορά πού οἱ χωριανοὶ κάναν τὴ γνωριμιά του ἐπισήμως μέσα στὴν

πλατεία. Πρωτὶ φεύγαν γιὰ τὶς δουλειές τους, νύχτα ἀργὰ γυρίζανε. Ἀπὸ τὰ παιδιά τους κι ἀπὸ τὶς γυναῖκες εἶχανε μάθει γιὰ κάποιο μπάριπα Θύμιο.

—Αὐτὸς εἶναι ὁ Θύμιος; ὁῶτησε κάποιος πού περίμενε ἀπόξω ἀπὸ τὸν καφενὲ νά σχολάσῃ ἡ ἐκκλησιά γιὰ νά πῆ τὸν καφέ του.

—Ξαίρω γώ... ἔτσι τὸν λένε τὰ διαβολόπαιδα, ἀπάντησε ὁ διπλανός του.

—Θύμιο...δὲν ξαίρω ἂν τονε λένε τόρα...Μὰ... τί νά πῶ... δὲν ξαίρω ἂν με γελοῦν τὰ χρόνια,... αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο μοῦ φαίνεται πὼς χρόνια πέρα πίσω κά-

που νά τὸν ἔχω δεῖ,... πρόσθεσε ἕνας γεροντάκος πού καθότανε παρέκει δίπλα τους.

—Ένα, δύο, τρία, τέσσερα, ἀκούστηκε νά λέει ὁ περιέργος αὐτὸς ἄνθρωπος, μετρώντας πάνω κάτω τὸ χαλκόστρωτο τῆς πλατείας.

Ξάφνου σταμάτησε καὶ φώναξε δυνατά:—ἑβδομηντα ἕνα.

Ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ καφενεῖο καὶ ἄλλοι ἀκόμα περαστικοὶ ἀπὸ τὸ δρόμο μαζεύτηκαν κι ἀπὸ τὶς δυὸ μεριές καὶ κῦτταζαν με περιέργεια τὸν ἄνθρωπο αὐτὸν με τὴ λιγνή, ψηλὴ κορμοστασιά.

—ἑβδομηντα ἕνα! ξαναφώναξε.

Ὁ χωροφύλακας γέλασε μαζί με τοὺς ἄλλους χωριανούς.

—ἑβδομηντα ἕνα!...

Ένας κύκλος σχηματίστηκε γύρω ἀπὸ τὸν παραξενὸ τρελλό. Σκόλασε κ' ἡ ἐκκλησία, γυναῖκες παιδιά...Νά κι ὁ παπᾶς!...

—ἑβδομηντα ἕνα!...

Ξαναφώναξε λαχανιασμένος ἀπὸ τὸ περπάτημα καὶ σταμάτησε. Σταμάτησε μπροστὰ στὸ καφενεῖο... δίπλα στὸν παπᾶ.

Ένας χαμογελοῦσε, ἕνα παιδί ἔτριβε τὰ μάγουλά του, μιὰ ὄλοι εἶχαν γευρλώσῃ τὰ μάτια καὶ ὁ παπᾶς σταυροκοπήθηκε μαζί με τὶς γυναῖκες πού τὸν τριγυρίζανε.

Τέντωσε τὸ κορμί, σήκωσε ψηλά τὸ ἄβιδι, κι ἀνοίξε ἕνα θεόρατο στόμα.

—Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ἡ Γέννησή σου ὁ Χριστός, ἑβδομηντα ἕνα... βγάλτε σαράντα,... τριάντα ἕνα! Τριάντα χρονῶ παλληκάρια.. Μιὰ βραδνὰ Χριστούγεννα. Ὁ Γιάννης τῆς Μαρούδας καὶ τοῦ Παναγιῆ, βοῆξε τὴ Τζεβὴ τὴ γυναῖκα του στὴν ἀγκαλιά τοῦ Πάπα—Νικολῆ...Αἶμα τὰ χέρια μου σταλάζανε ἀπὸ τὸ σφίξιμο.

—Ἡ γυναῖκα μου... Τὴν ἔστειλε στὸν τάφο, Ἐμένανε στὴ φυλακή. Σαράντα χρόνια φυλακή. Δὲν εἶμ' ὁ Θύμιος, οὔτε τρελλός... Τὸ Νικολῆ, τὸν Πάπα—Νικολῆ, αὐτὸ τὸ σκυλί, ἔζησα νά βρῶ...

Τὰ μάτια του γευρλώσανε, οἱ χουῖφτες

τοῦ ἀνοίξανε κι ἀνάμεσα στὰ δάχτυλά του ἔσφιξε τὸ σβέγκο τοῦ παπᾶ.

Ένα σκολίσιο μουγγρητὸ... ἀκόμα ἕνα οὔρλιασμα κ' ἔπειτα... μέσα στὴ σαπισμάρα τους οἱ χωρικοὶ εἶδανε τὸ καμυλάκι νά κυλᾶ καὶ νά κατορακυλᾶ μέσ' στῆς πλατείας τὴν ὀχλαβοῦ.

—Εὐλογητὸς ὁ Θεός, Χριστὸς γεννᾶται σήμερον... Εἶμαι ὁ Λεοπόλδος...

Δὲν πρόφτασε ὁ δυστυχὴς οὔτε τὸ κορμί του πάλι νά τεντώσῃ μὰ οὔτε με τ' ἀλλοίθωρο τὸ μάτι του τὸ σκοτωμένο τὸν παπᾶ νά δῆ καὶ νά χαρῆ.

Τὸν πῆρε τὸ βόλι ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τὴ στολή καὶ χάμω νεκρὸς σωριάστηκε ὁ δόλιος πάνω στῆς πλατείας τὰ χαλίγια.

Τὸν πᾶπα Νικολῆ τὸν θάψανε παπάδες δύο, ὁ διάκος ἀπὸ τὴν πολιτεία κ' ἕνα σωρὸ ψαλτάδες.

Τὸν ἄλλο... πού μέσα ἀπὸ τὰ κάγκελα σαράντα χρόνια πρόσμενε τὴ λεφτεριά, νά βγῆ, νά ἐκδικηθῆ τὴν πονεμένη του ζωῆ, τ' ἀπόβραδο σ' ἕνα κασόνι τὸν πῆρε ἕνα κάρο, χωρὶς παπᾶ καὶ ψαλμουδιά, μέσα ἀπ' τὰ πλήθη τὸν περάσαν γιὰ νά τὸν πᾶν σὲ μιὰ ἀπόμερη μεριά, σὲ ὀματιὰ νά τὸν πετάξουν.

Παιδιά, γυναῖκες, ἄντρες σειρὰ... κι ἀνάμεσα τὸ κάρο... κυττάζανε στὸ σῦθαμπο, μέρα ἀνήμερα Χριστούγεννα τὴν παρέλαση.

Κανεὶς δὲ ζύγωσε μιὰ χουῖφτα χῶμα νά τοῦ ὀίξῃ στὸ παιδεμένο του κορμί.

Ἦταν ὁ γυιὸς τοῦ Παναγιῆ καὶ τῆς Μαρούδας, ὁ τρελλός.

—Ἦταν αὐτὸς πού σκότωσε Χριστούγεννα—ἔτσι ὅπως λέγαν οἱ παλιοὶ—τὴν ὀμορφη Τζεβὴ;

—Νά κάνουν μιὰ εὐχὴ ἢ νά διαβοῦν πὶὸ πέρα μὴ τοὺς ἀγγίξῃ τὸ κακό;

Ἡ μέρα ἔπεσε, ἡ σκοτεινιά ἀπλώθηκε καὶ μέσα σ' ἕνα ὀώτημα χρόνια καὶ χρόνια τώρα οἱ χωριανοὶ πνιγῆκανε.

—Νά τὸν χωρῶσῃ ὁ Θεός;

ΛΙΛΗ ΠΡΙΟΝΙΣΤΗ

ραζωμένο πρόσωπό του, τὴ νιότη τῆς καρδιάς του δὲν τὴν παρατοῦσε.

Μιὰ βδομάδα μονάχα εἶχε πού τὸν εἶδαν νά μπαίνει στὸ χωριὸ ἀπὸ τὸν κάτω δρόμο τοῦ κάμπου καὶ καλημέρα δὲν ἀπλώσε νά πῆ σὲ κανένα.

Γύριζε τὶς νύχτες σὰ σκιάχτρο μέσ' στὴ σκοτεινιά. Στεκόταν ἔξω ἀπὸ κάθε σπίτι, κῦτταζε τὶς πόρτες, τὰ παραθύρα καλὰ-καλὰ, σὰ νά προσπαθοῦσε με τὸ ἕνα ἀλλοίθωρο μάτι του νά θνημηθῆ κάτι, πού εἶχε γνωρίσει πολλὰ χρόνια πρίν, κάποτε...

Τὸ πρωτὶ ἐκεῖνο εἶχε περῶσει ἔξω ἀπὸ

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Κύριε, τούτη τή βραδυά, σοῦ λέω τήν προσευχή μου,
κυττάζοντας τόν οὐρανὸ μὲ δάκρυα, Πατέρα,
πῶς νοιώθω νὰ μοῦ σκίζεται, ἀπ' τὸν καημὸ ἢ ψυχὴ μου,
γι' αὐτοὺς ποὺ ἀγωνίζονται σκληρὰ νύχτα καὶ μέρα.

* *

Ἐγὼ ποτὲς δὲν ἔκανα, Κύριε, νὰ δακρῦσουν
μάτια ἀδερφῶν ἐδῶ στὴ γῆ, μήτε ἄνθρωπο κανένα
ἔβλαψα ὡς τὰ σήμερα, κι' ὅμως γιὰ νὰ σβύσουν
τὰ ὄνειρά μου ποῦπλασα, σὰν φύλλα μαραμένα.

* *

Γιὰ αὐτοὺς ποὺ συμπονῶ, οἱ ἄλλοι μὲ εἰρωνεία,
κυττάζοντάς τους νὰ γελοῦν. Πόσο πολὺ σπαράζω,
γι' αὐτοὺς ὅπου τὴ φτώχεια τους, ἔχουν γιὰ ἁμαρτία,
ὦ Κύριε, λυπήσου τους, κι' ἐγὼ μὲ κείνους μοιάζω.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΙΑΣΙΟΣ

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

Μεσ' τῆς νυχτιᾶς τὸ μαῦρο σάβανο
διπλωμένες, νύρω ἀπ' τῆς Σφαίρας
τ' ὀλοστρόγγυλο τραπέζι, τρεῖς θε-
ώρατες μορφές, τρεῖς ἴσκιοι γιγαν-
τένιοι, τρία στοιχεῖα ἀπόκοσμα τὸν
Κόσμο διαφεντεύουν. Παίζουν.
Παίζουν τὸ Κόσμο, παίζουν τὴν
Ἄνθρωπότητα, παίζουν τὴ Μοῖρα
της. Ἡ μιά, ἢ πῶς τρανὴ- ἢ Μάννα,-
Ρήγισσα Αἰώνια, θρονιασμένη στὸ
ἄσπρο βελουδο τοῦ Βόρειου Πόλου,
μὲ σκελεθρωμένα δάχτυλα μοιράζει
τὰ χαρτιά στοὺς δυὸ της γιούς: τὸν
ρυτιδιάρη τὸν Χρόνο τὸν Παληό, ποὺ
ξαπλωμένος ἀνάμεσα στοὺς οὐρα-
νοξύστες τῆς Δύσης, μὲ τὰ ἐτοιμο-
θάνατα μέλη του τεντωμένα στὰ
χρυσάφενια μαξιλάρια τοῦ Περού
καὶ τῆς Ἀλάσκας, «βιδάρει» πάνω
στὴ γαλαξοπράσινη τσόχα τοῦ Ἀ-
τλαντικοῦ, τὰ στερνὰ του «τσάπ»!
Ὁ ἄλλος, ὁ Καινούργιος, γεμάτος
δροσιὰ καὶ νειάτα' ὀρθακουμπάει
ἀνυπόμονα στὸν πύργο τοῦ Ἄϊφελ.
Καὶ μεσ' τὴ σκοτεινιά τοῦ Ἀπεί-
ρου, ἢ Αἰωνιότητα καὶ τὰ δυὸ παι-
διά της παίζουν. Παίζουν τὸν Κόσμο
παίζουν τὴν ἄνθρωπότητα, παίζουν
τὴ Μοῖρα της. Πάνω ἀπ' τὰ σκυμ-
μένα κεφάλια τους, οἱ ἀμέτρητοι
ἠλεκτρικοὶ γλόμποι τοῦ Σύμπαντος
ἀντανακλᾶνε τὸ ξωτικὸ τους φῶς

στὶς ἀσπροντυμένες νυφάδες, ποὺ
στοώνουν μὲ τὰ παρθενικά τους
πέπλα, τὸ διάβα τοῦ Νέου Ἀφέντη.
Καὶ μ' ἀγωνία ἢ Ἀνθρωπότητα
στηλώνει τὰ μάτια στὸ μακάβριο
παιχνίδι. Στερνὴ ἴσογιά!

—Σερβί! χτυπᾶ ἢ Ἀκατάλυτη.

— Τὰ ρέστα!! ἀστραποβροντᾶ ὁ
Νεῖος.

— Πάσσο...ἀγκομαχάει ὁ ξεκου-
σιασμένος.

—Μπλόφα;... ἀναρωτιέται ἀλαφι-
ασμέν' ἢ Ἀνθρωπότητα.

—Ὅχι! ἢ Μάννα ἀπαντᾶ.

Ἄπ' τὰ Πέντε χαρτιά τοῦ Νέου
Χρόνου, ξεπροβάλλει τὴν πορφυρέ-
νια ἀναλαμπὴ τοῦ ἕνα «φλὸς ρου-
αγιαλ». Διάδημα βασιλικὸ γιὰ τὸ
χρυσόξανθο κεφάλι τῆς Εἰρη-
νῆς, ἀστραφτοκοπάει θριαμβικὰ
πάνω ἀπ' τὸν φοιρτουνιασμένο Ὁ-
κεανὸ τῆς ἀνθρώπινης Ματαιοδο-
ξίας. Καὶ στὶς πρῶτες ἀχτινοβολιές
τῆς καινούργιας Χαραυγῆς, ὁ Πα-
ληὸς ὁ Χρόνος, γκρεμίζεται στὰ
Τάρταρα τῆς λησμονιᾶς!...

Ἀθήνα.

ΠΑΝΟΣ ΠΑΤΡΙΝΟΣ

ΣΦΑΧΤΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ

Αὐτοὶ συζητοῦσαν κι' ἐγὼ συλλογίζομαν—νύσταζα.

Στοχάζομαν ἀμίλητος τὴ μεσημεριάτικη συνάντησή μας ἐκείνη. Ἀντιπεράσαμ' ἀμίλητοι, σχεδὸν ἀγρυοκυταχτήκαμ' οἱ δύο μας—γιατί; Αὐτό, τώρα σκέφτομαν. Τὸ πρόσωπό του τραχὺ καὶ σκληρὸ σὰν παραμορφωμένο μου ἐδείχτη... ὁ ἄντρας της... ἄχ!...

Αὐτός, μουρμούρισα σὰν μέσ' σὲ ὄνειρο, αὐτός!.. Κι' ἔχασκα παρατηρώντας τὰ πρόσωπα τῶν φίλων μου, αὐτουνῶν τῶν κοινῶν. Ἡ ἐλπίδα—ἐκείνη ἡ θολή—τῆς ζωῆς μου, πότε ἄναβε μυστικά καὶ πότε τρεμόσβεν' ἐντός μου. Χάνονταν ἀλαργυνά—κάτ' ἀπ' τῆς συνείδησής μου τοὺς χτύπους—κρύβονταν σὰν ἀστρί πού μετάνοιωσε.

—Ναί, ἔλεγα κι' ἐγὼ καὶ συμφώναγα. Συγκατάνευα πολὺ στὶς δικές των τίς γνώμες τίς τόσο λογικές καὶ κοινές—πνίγομαν μοναχός μου στὴ θέση μου.

Οἱ φίλοι μου, οἱ φίλοι μου, ἦσαν ἄνθρωποι ἀπλοὶ καὶ καλοὶ, ἡσυχοὶ, ἀβλαβοὶ—νύσταζα.

Ἔζησαν καὶ παντρεύτηκαν ἡσυχοὶ—ἀγαποῦσαν κι' αὐτοὶ τίς γυναικὲς κρυφά—κι' ἕνας, ἕνας σὰν θάρχονταν τὸ χρυσὸ του τὸ μήνυμα— ὁ χαιρετισμὸς τοῦ ἀπείρου — θᾶφευγε ὅπως φύγαν κι' οἱ ἄλλοι.

Ὅπως ἄλλοι, ἐμεῖς — βραδυπόροι τοῦ βίου βαρύθυμοι — ἀκολουθήσαμε σοβαροὶ τίς κηδεῖες των, προστατέψαμε—τὸ κατὰ δύναμη ἔκαστος—τὰ ὀρφανὰ ἢ τὴ χήρα, κι' ἔπειτα—ἔπειτα τίποτα. Ξεχνούσαμε κι' ἐκείνον καὶ τ' ἄλλα καὶ τὴ

χήρα... ἐκτός... ἄνθρωποι εἴμαστε—χᾶος...

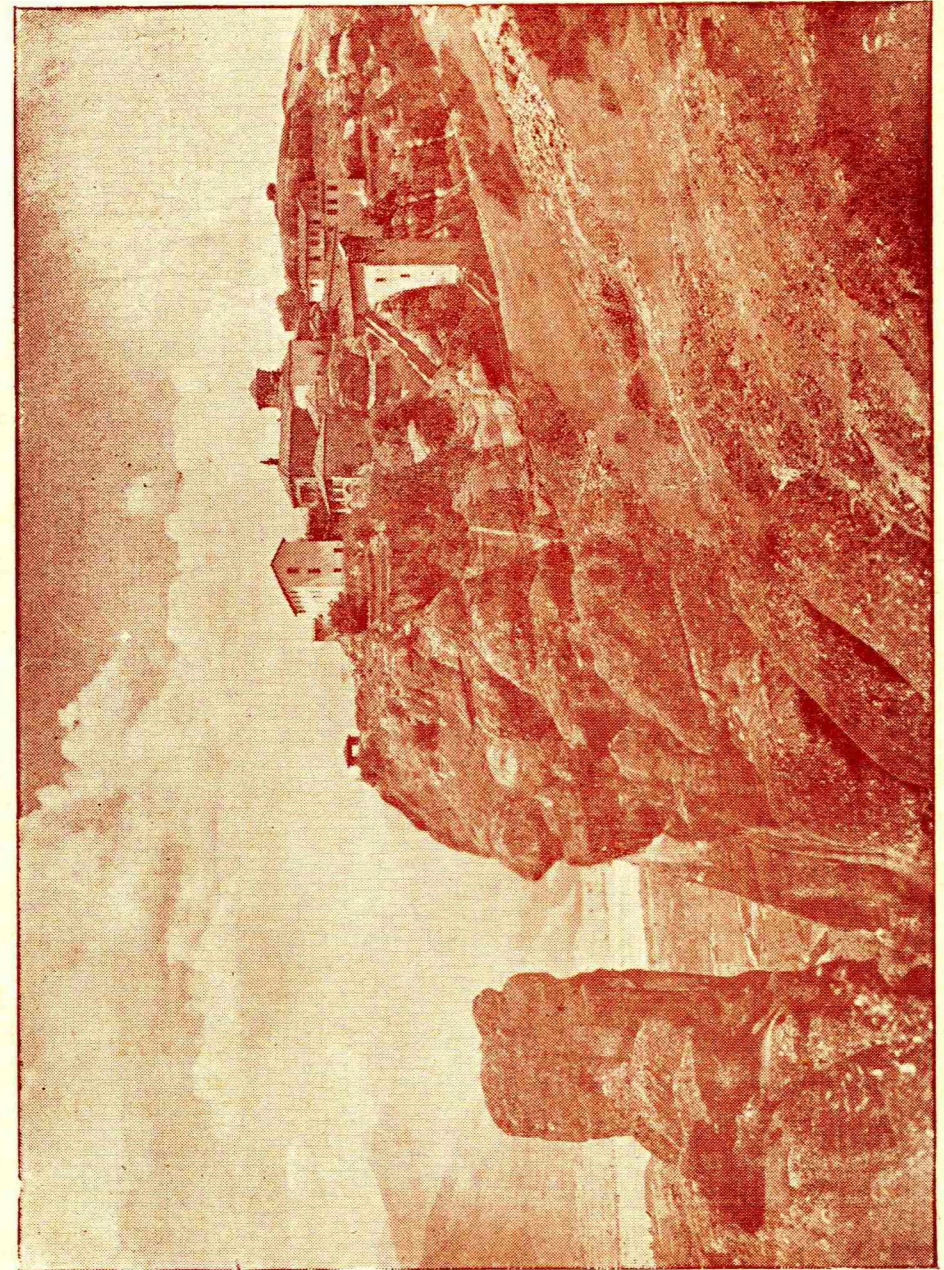
Τοὺς κύταζα μὲ συναισθήματα ἀνάμικτα. Μάταια ζήτηγα νὰ με γαλβανίσει ἕνα μάτι τους, νὰ με διαπεράσει — σαγίτα πικρὴ—ἕνας λόγος. Αὐτοὶ ποτέσ δὲν θὰ δέχονταν νὰ διακιντυνέψουν τὸ αἷμα τους, μήτε ποτέσ τους θὰ σκότωναν. Ὡχ... Οὐφ... τί θὰ γίνομαν; Οἱ ὑπαινιγμοὶ μου—οἱ θανάσιμοι — σφύριζαν τοῦ κάκου—τοῦ κάκου. Οἱ ἄνθρωπαφάγοι ἀδελφοὶ μου θὰ μ' ἔτρωγαν τίμια! Ἦταν βέβαιο πὼς θὰ πέθαινα κάποτε φυσιολογικὰ στὸ κρεβάτι μου ἀπὸ γεροντικὸ μαρασμὸ καὶ μὲ δίαϊτα.

...Τίποτα, αὐτός... ξαναεῖπα σὰν μέσ' σ' ὄνειρο. αὐτός!...

Κι' ἔφυγα. Φύσαε ἕνας ἄνεμος νυχτερινὸς στὰ σοκάκια, ἔτρεμαν τὰ ἠλεκτρικὰ στὸ σκοτάδι. Κι' ἐγώ: «Οἱ φίλοι μου» ἔλεγα. Ἡ ἀταραξία τους, ἡ λογικὴ τῶν πραγμάτων τους, μ' ἀκλουθοῦσε σκληρά. Μοῦ ἦταν σὰν θρήνος τῶν βωδιῶν ἢ βουῆ τους.

Ἦθελα νὰ ἀναταράξω τὸ πνέμα μου σὰν νὰ θυμώδικο ἄτι, νὰ τὸ κάμω νὰ βρυχηθεῖ, νὰ κλωσήσει. Μά, ὦ! τὰ μάτια — τὰ μάτια τους! Ἦσαν τόσο πραϋντικά καὶ ἀνύποπτα, τόσο πιὸ ὑποβλητικὰ στὴν ἀπόσταση ὥστε μοῦ μεταδίναν πραότητα, μοῦ βάζαν τίς ιδέες μου σὲ μιὰ ἀδυσώπητη τάξη.

Ἐγώ, πού ἐδέησε νὰ ἔχω ὑποστεῖ κατὰ πρόσωπό μου τὴν ἐχθρατου— πού διασταύρωσα μαζί του, χωρὶς ἕνα γογγυσμὸ τῆς ματιᾶ μου— ἐγὼ ναί, αἰσθάνομαν τώρα πικρὰ νὰ μ'

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

ΜΙΑ ΕΠΙΚΑΙΡΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ο ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ ΧΑΛΕΠΑΣ

(Με την ευκαιρία του γιορτασμού των
ὀγδόντα χρόνων του.)

Η ΣΕΜΝΗ και συγκινητική γιορτή πού γινε τελευταία στή μεγάλη σάλα του συλλόγου «Παρνασσού» γιά νά πανηγυριστοῦν τὰ ὀγδόντα χρόνια τοῦ γλύπτη Γιαννούλη Χαλεπά, — μαζί μέ ὁμοιο γιορτασμό γιά τόν ποιητή Ἀριστομένη Προβελέγγιο — ξαναφέρνει στήν ἐπικαιρότητα τόν ξεχωριστόν αὐτόν Ἕλληνα γλύπτη καί τὸ ἄξιο κάθε μελέτης ἔργο του. Ἡ «Λαογραφική καί Ἱστορική Ἑταιρία Κυκλαδικοῦ Πολιτισμοῦ καί Τέχνης», πού διοργάνωσε τήν ἑορτήν αὐτή, ἐτίμησε ὅπως ἔπρεπε τὸ μεγάλο καλλιτέχνη, πού ἡ Τέχνη του ἐσημείωσε δυὸ ξεχωριστά στάδια τόσο διαφορετικά καί ἡ ζωή του — μιὰ τραγωδία ἀπὸ τίς πιο σπάνιες καί ἐξαιρετικές. Ὅλοι ξέρουμε πὼς ἡ ζωή καί ἡ Τέχνη τοῦ γλύπτη, πού τιμήθηκε καί πού τώρα ξαναζῆ στήν ἐπικαιρότητα, κόπηκαν στή μέση ξαφνικά ἀπὸ τὸ σκότος τοῦ νοῦ του, πού ἐκράτησε πολλὰ — πολλὰ χρόνια... Ἡ δύση τῆς Τέχνης του καί τὸ ξαναγέννημά της μέ νέα μορφή εἶναι

Τὰ «Θεσσαλικά Γράμματα» αἰσθάνονται ιδιαίτερη ευχαρίστηση πού θά προσφέρουν στοὺς ἀναγνώστας τους σειρά ὀλόκληρη ἐρευνῶν πάνω στὰ φλέγοντα ζητήματα τῆς νεοελληνικῆς Τέχνης. Στὸ σημερινὸ τεῦχος δημοσιεύεται σχετική χαμπάνια τοῦ ἐγκρίτου καί μονίμου ἐν Ἀθήναις Συνεργάτου μας κ. Φώτου Γιοφύλλη τὴν ὁποίαν ὑπὸ τὸν συνεντεύξεως πῆρε ἀπ' τὸ μοναδικό μας γλύπτη κ. Γ. Χαλεπᾶ μέ τὴν ευκαιρία τῆς συμπληρώσεως τῆς 80ετηρίδος του.

ἓνα φαινόμενο ἀπὸ τὰ περιεργότερα. Αὐτὸ τὸ φαινόμενο ἐγέννησε πολλές συζητήσεις καί διχογνωμίες. Ἀνακίνησε τὰ κοιμάμενα νερά τῆς τεχνοκριτικῆς μας κ' ἔκαμε ν' ἀκουστοῦν διαφορετικές γνώμες καί

θεωρίες κάθε μορφῆς!

Ἡ συζήτησις γύρω στή μορφή καί στὸ ἔργο τοῦ Χαλεπά, πού μας γίνεταί πάλι ἐπικαίρη, μᾶς παρακίνησε σέ μιὰ νέα παρατήρηση καί μελέτη γύρω σ' αὐτὴ καί μᾶς ἔφερε νά ἐπισκεφθοῦμε τὸν Χαλεπᾶ στὸ ἀτελιέ του ἐπίτηδες γιά τὰ «Θεσσαλικά Γράμματα».

* *

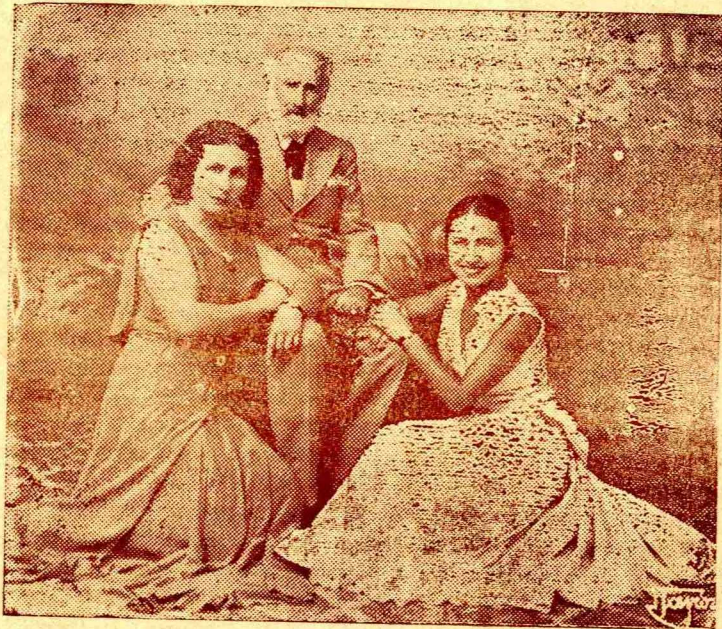
Ἡ τραγική καί παράδοξη ἱστορία τοῦ γλύπτη τῆς «Κοιμωμένης» εἶναι σύντομα ἢ ἀκόλουθη.

Ὁ Γιαννούλης Χαλεπᾶς γεννήθηκε τίς 14 Αὐγούστου 1854 στὸ χωριὸ Πύργος τῆς Τήνου ἀπὸ πατέρα μαρμαρᾶ. Ἦταν κι' αὐτὸς παιδί τοῦ νησιοῦ, πού γέννησε τὸν Γκίζη, τὸν Νικηφόρο καί τὸν Νίκο Λύτρα, τὸ Λάζαρο καί τὸν Ἀντώνη Σῶχο, τὸ Φιλippoύτη, τοὺς Βιτάλη-

δες, τούς Φυτάληδες, τούς 'Απεργηδες και τούτους άλλους διαλεχτούς ζωγράφους και γλύπτες.

Ο μαρμαράς πατέρας του ήθελε να μορφώσει τον Γιαννούλη και να τον κάνει έμπορο. Τον σπούδασε λοιπόν ως την πρώτη γυμ. ασίου στη Σύρα, μα ο νέος δεν ήθελε να προχωρήσει, γιατί ποθούσε να γίνει καλλιτέχνης. Έτσι αναγκάστηκε ο πατέρας του να τον στείλει στην 'Αθήνα στο Πολυτεχνείο. Τότε ο

Ο κ. Γιαννούλης Χαλεπάς (εις τὸ μέσον)

Γιαννούλης ήταν 16 χρονῶν (1870). Καθηγητής του Χαλεπά στο Πολυτεχνείο ήταν ο Λ. Δρόσης, που άμέσως επρόσθεσε τὸ δυνατό ταλέντο του Γιαννούλη.

Αφοῦ σπούδασε τρία μόνο χρόνια στην 'Αθήνα ο Χαλεπάς, έφυγε για τὸ Μόναχο. Τὸν έστειλεν ὑπότροφο ή έκκλησία τῆς Εὐαγγελίστριας τῆς Τήνου. Τὸ ξεχωριστό του ταλέντο γρήγορα έδειξε τὴν έπιβολή του στο Μόναχο. Μὲ καθη-

γητὴ τὸν Βίντμαν, μπόρεσε μέσα σὲ τρία χρόνια νὰ περάσει τις έφτά τάξεις τῶν κλασσικῶν σπουδῶν τῆς γλυπτικῆς και νὰ πάρη τὸ δίπλωμα και τὸ βραβεῖο.

Έγύρισε κατόπι στην 'Αθήνα, ὅπου εργάστηκε μὲ ζήλο κ' ένθουσιασμό έφτά χρόνια. Τότε έδημιούργησε τὰ διαλεχτότερα έργα του σὲ σὺλ κλασσικό, έργα ανώτερα ἀπὸ κάθε δημιουργία συγχρόνου του 'Ελληνα γλύπτη! 'Απ' αὐτὰ τὰ

κυριώτερα είναι «Ο Σάτυρος πὸν παίζει μὲ τὸν ξέρωτα» (ιδιοχτησία τοῦ κ. Α. Καραπάνου), τὸ «Παραμῦθι τῆς πεντάμορφης», ή «Φιλοστοργία», ή «Εὐγνωμοσύνη» (πὸν βρίσκεται σὲ τὸ Μουσείο τῆς Εὐαγγελίστριας τῆς Τήνου), ή «Δημιουργία» και ή περίφημη «Κοιμωμένη» (μνημεῖο κόρης 'Αφεντάκη), πὸν βρίσκεται σὲ νεκροταφεῖο 'Αθηνῶν. 'Ολα τὰ έργα αὐτὰ τοῦ Χαλεπά ξεχωρίζουν για τὴν κλασσική ὁμορφιά τους, για τὴ

χάρη και τὴν ἀβρότητά τους. Μὰ ξεχωριστὴ είναι ή τέχνη και ή ὑπέροχη ὁμορφιά τῆς «Κοιμωμένης» του, πὸν γι' αὐτὴν ἔχουν γραφῆ τόσα και τόσα...

Ξαφνικά ὅμως μιά μέρα, ἔπειτα ἀπὸ έντατική εργασία για νὰ δημιουργήσῃ τὸ ἔργο του ή «Μήδεια», ο Χαλεπάς ἔπαθε φρενική διατάραξη. Νέος ἀκόμη ἔχασε τὴν διαύγεια τοῦ λογικοῦ του κι' ἔπαψε νὰ δημιουργῆ!... Τὸν πήγανε στο

φρενοκομεῖο τῆς Κερκύρας και τὸν έκλεισαν ἐκεῖ δεκαφτά χρόνια. 'Επειτα τὸν πήρανε, χωρίς νὰ θεραπευθῆ, και τὸν πήγανε στο χωριό ὅπου εἶχε γεννηθῆ. Εκεί, σὸν Πύργο, ζούσε μέσα σὲ μοναξιά, βόσκοντας πρόβατα... Πέρασαν ἔτσι χρόνια... Κάποτε κατὰ τὸ 1914 εἶχε πάη σὸν Πύργο ο φίλος μας γλύπτης κ. 'Αντ. Σῶχος νὰ τὸν ἰδῆ. Τὸν εἰσέφερε ήσυχος και σάν θεραπευμένο πιά. Και αὐτὸς πρῶτος ἔγραψε τὴν ἀποκαλυπτική πληροφορία τῆς θεραπείας τοῦ Χαλεπά.

'Εκείνη τὴν ἔποχή και λίγο ἀργότερα, δηλαδή ἔπειτα ἀπὸ διακοπὴ 30 και πλέον χρόνων, ο Χαλεπάς ἄρχισε πάλι νὰ εργάζεται.

ράδοξες. 'Ενας γλύπτης, πὸν ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν ἀρχαία μυθολογία ή ἀπὸ τὴ σύγχρονη ζωή, μὰ δημιουργεῖ έργα μὲ τὴν ἀφελέστατη τεχνική του πρεμιτίφ.

Ο καθηγητὴς τῆς 'Αν. Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν κ. Θωμάς Θωμόπουλος πήγε τὸ 1925 σὲ τὴν Τήνο κ' ἔφερε ἀπὸ κεῖ μερικὰ ἀπὸ τὰ έργα τῆς νέας περιόδου τοῦ Χαλεπά. Τότε τὰ παρουσίασε στο φιλότεγνο κοινὸ και τὰ ἐξήγησε μὲ μιά ὁμιλία του. Μὰ πολὺ λίγοι τὰ κατάλαβαν... Δὲν μπορούσαν εὐκολὰ κανεὶς νὰ νοιώσῃ πὸς ο γλύπτης μὲ τὴν τελειοποιημένη τεχνική, πήρε νέα σειρά και μπῆκε σὲ πριμιτιβιστική τεχντροπία...

Γιὰ τὴ Θεσσαλικὰ γράμματι

Γιὰν Χαλεπῶν

1934

Λίγα χρόνια ἀργότερα, τὸ 1930, ο Χαλεπάς ήρθε σὲ τὴν 'Αθήνα και μένει μαζί μὲ συγγενική του οἰκογένεια σὲ τὴν ὁδὸ Δαφνομήλη ἀρ. 21.

* *

'Ενα αὐτόγραφο τοῦ κ. Χαλεπά για τὰ «Θεσσαλικά Γράμματα»

Δημιουργοῦσε κάτι παράξενα προπλάσματα σὲ πηλό, τᾶσπαζε και δημιουργοῦσε ἄλλα και πάλιν ἄλλα... Λένε πὸς ἄρχισε νὰ δημιουργῆ και πάλιν ἔπειτα ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς ἀγαπημένης του Μητέρας. Τάχα ή συγκίνηση αὐτὴ τοῦ ξανάφερε λίγο φῶς στο λογικό του ; Μυστήριο!...

Και ὅμως είναι γεγονός πὸς ο Χαλεπάς ξανάρχισε νὰ εργάζεται σάν γλύπτης. Γλύπτης ὅμως ἄλλης σχολῆς και ἄλλης τεχντροπίας. Τὰ νέα του έργα καμῖαν σχέση δὲν ἔχουν μὲ τὰ παλαιά του. 'Απὸ κλασσικιστῆς μ' ἐπιμελημένη εργασία, ἔγινε τῶρα ἕνας πριμιτιβιστῆς μὲ συνθέσεις περίπλοκες και πα-

τελιέ του, σὲ τὴν ὁδὸ Δαφνομήλη, βρήκαμε τὸ Χαλεπά. Σκαλώσαμε σὲ τις πλαγιές τοῦ Λυκαβητοῦ και βρεθήκαμε στο σπίτι, ὅπου μένει. Μ' εὐγένεια και καλωσύνη ή δις Χαλεπά, ή ἀνεψιῶ του, μᾶς ὠδήγησεν ὡς τὸ χαμόγειο ἀτελιέ του. Είναι μιά σκοτεινὴ χαμοκέλα γεμάτη ἀσφυκτικά μὲ μισοτελειωμένα έργα γλυπτικῆς.

'Ανάμεσα σὲ τὰ προπλάσματα ἐκεῖνα, μέσα ἀπὸ τοὺς ὄγκους τοῦ κόκκινου πηλοῦ, εἶδαμε νὰ ξεπροβάλλῃ τὸ μικρόσωμο ἀνάστημα τοῦ Χαλεπά. Φοροῦσεν ἕνα μαῦρο σκουφόκι. Τὰ ἄσπρα νενάκια του κἀνανε τὸ πρόσωπό του σεβαστὸ και ή ὄψη του εἶχε κάτι τι τὸ ἐξαιρετικὰ συμπαθητικό... Εἶχε γύρω του πέν-

τε ἢ ἕξη προπλάσματα, ὅλα ἀρχινημένα καὶ κανένα τελειωμένο. Τὰ δούλευεν ὅλα μαζί, ὅπως τοῦ ἐρχόντανε τὸ κέφι... Ἀμίλητος καὶ ἤρεμος ἔπλαθε τὸν πηλὸ μὲ τὰ χέρια...

Τὸν χαιρετίσαμε καὶ μᾶς κοίταξε μὲ καλωσύνη.

—Ἐρχομαι νὰ σᾶς συγχαρῶ γιὰ τὰ ὀγδόντα σας χρόνια καὶ νὰ σᾶς εὐχηθῶ νὰ τὰ χιλιάσητε...

—Εὐχαριστῶ, εἶπε μὲ μισόσβυστη φωνούλα.

—Σᾶς φέρνω καὶ εὐχές ἀπὸ τοὺς λογίους τῆς Θεσσαλίας, πού βγάζουν στὴ Λάρισα τὰ «Θεσσαλικά Γράμματα».

—Τοὺς εὐχαριστῶ, τοὺς εὐχαριστῶ ὅλους...

—Ἐργάζεστε πολὺ, βλέπω... τοῦ εἶπα.

—Ναί. Πολυάσχολος... Εἶμαι πολυάσχολος...

Καὶ χαμογέλασε. Ἐπειτα ἄφισε τὸ πρόπλασμα, πού ἐδούλευε, καὶ μ' ἐπλησίασε. Μοῦ ἐξήγησεν ἕνα—ἕνα τὰ θέματα τῶν ἔργων, πού ἐδούλετε, ὅλα μαζί.

—Αὐτὸ εἶναι ὁ Ἐλικῶν. Βλέπετε: ἐδῶ ὁ Ἐρμῆς ἀπάνω στὸν Πήγασο. Κι' αὐτὰ εἶναι ἡ Μοῦσα, τὸ πνεῦμα τῶν Μουσῶν...

Ἦταν ἕνα σύμπλεγμα μὲ ἀρχαῖο θέμα. Σκυφτὸ τὸ ἄλογο κι' ἀπάνω ὁ Ἐρμῆς καὶ πλάϊ μιά καθεστὴ γυναίκα. Σύνθεση πολὺ πρωτότυπη καὶ γενὰ στημένη.

—Κ' ἐκεῖνο τί εἶναι;

—Αὐτὸ ... Μὰ ... ρίζοσπάστες...

Ἦταν δυὸ γυναῖκες γυμνές. Ἡ μιά καθεστὴ σὰν νὰ ἐκοιμάτο καὶ ἡ ἄλλη ὀρθὴ σὰν νὰ τὴν τράβα.

—Τί θὰ πῆ ρίζοσπάστες; ἠρώτησα

—Τὴν κινεῖ νὰ σηκωθῆ νὰ δράσῃ..

—Κ' ἐκεῖνο τί εἶναι;

—Αὐτό: τὸ ἄλογο τοῦ Ποσειδῶνος. Εἶναι ἕνα σύμπλεγμα. Στὴ μέσῃ ἕνα ἄλογο πού καταλήγει σ' ἕνα πόδι καὶ σὲ μιά οὐρὰ ψαριῦ καὶ

στὶς δυὸ ἄκρες δυὸ γυναῖκες γυρισμένες ἀντίθετα ἢ μιά πρὸς τὴν ἄλλη. Εἶναι κι' αὐτὸ θέμα ἀρχαῖο μυθολογικό...

Λίγο παραπέρα ἕνα γυμνὸ γυναῖκα σὲ στάση ἀρχαίας Ἀφροδίτης ἐστέκετο μισοτελειωμένο. Κι' ἀκόμη παραπέρα ἕνα ἀνάγλυφο κοριτσιόστικου προσώπου, μισοτελειωμένο.

—Κι' ὅλα αὐτὰ τὰ δουλεύετε μαζί;

—Ναί. Κατὰ τὸ κέφι.

Ἐπειτα μᾶς ἐξεδήλωσε τὴν χαρὰ του γιὰ τὴν ἐπίσκεψή καὶ μᾶς ἔδωσε καὶ μιά φωτογραφία του μαζί μὲ τίς πιδ ἀγαπημένες του ἀνεψιές. Πῆρε κατόπιν τὴν πέννα, ἐστήριξεν ἕνα χαρτί σ' ἕνα βιβλίο καὶ μᾶς ἔγραψε μιά ἀφιέρωση γιὰ τὰ «ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ».

* *

Λιγόλογος ἤρεμος ὁ Χαλεπᾶς ἐξακολουθεῖ τὴν δουλειά του. Τάχα μὲ λογικὴ καθαρότητα προχωρεῖ σὲ νέα τεχνικὴ πριμιτιβιστικὴ σύνθεση; Ἡ τάχα μὲ τὸ νοῦ μέσα σὲ χάος δουλεύει μόνο μὲ τὴ δύναμη τοῦ μεγάλου πνευματικοῦ του ταλέντου; Αὐτὸ εἶναι τὸ αἶνιγμα. Σὲ μᾶς εἶπε τόσο λίγα—σ' ἄλλους μιλεῖ ἀκόμη λιγότερο.

—Καὶ δὲν ξεκαθαρίσαμε καθόλου τὸ πρᾶγμα. Εἶναι φανερὸ πὼς δουλεύει σὲ θέματα πού συγκράτησεν ἢ ἀνάμνησή του, μὰ μὲ συνθετικὴ τεχνικὴ πού ἄλλοτε δὲ τὴν μεταχειρίζονταν. Μπαίνει στὸν κύκλο τῶν συγχρονισμένων μετακυβιστῶν καὶ πριμιτιβιστῶν, χωρὶς νὰ χηρῆ γνώριση ποτέ τὴν ἐργασία τους. Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστήριον...

Κι' ἐνῶ ἤρεμα μᾶς χαιρετοῦσε καὶ μᾶς ξεπροβοδοῦσε, σὰν ἐφεύγαμε ἀπὸ τὸ ἀτελιὸ του ὁ Χαλεπᾶς ἔμεινε πάντα μπροστὰ μας ἢ Σφίγγα μὲ τὸ ἄλυτο αἶνιγμά της! Ἀθήνα 1934

Φ. ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΦΥΣΙΚΑ & ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Διαρκῆς μεταβολή. Στὴ Φύση τίποτε δὲν μένει, ὅπως εἶνε. Παντοῦ διαπιστώνουμε μιά συνεχή καὶ διαρκῆ—τοῦλάχιστο στὸν ἐπικόλαιο παρατηρητῆ—μεταβολή. Βέβαια εἶνε ἀδύνατο νὰ πείσετε ἕνα ἄνθρωπο, ὅτι δὲν εἶνε κείνος, πού ἦτανε πρὸ μᾶς ὥρας. Καὶ ὅμως, ὄχι μόνον πρὸ μᾶς ὥρας ἦτανε διαφορετικός, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τὴ στιγμή, πού τὸν μιλεῖτε, δὲν μπορεῖτε νὰ βρῆτε ἕνα ἀπειροστὸ τοῦ χρόνου, πού νὰ μένει ὁ ἴδιος. Γιατί γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ αὐτὸ πρέπει νὰ σταματήσει κάθε κίνηση ἢ γιὰ νὰ μιλήσουμε πιδ συγκεκριμένα πρέπει νὰ ὑπάρχει παρόν. Εἶνε δὲ φανερό, πὼς αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα, πού λέμε παρόν, πῆδησε ἤδη στὴν ἀπεραντωσύνη τοῦ παρελθόντος γιὰ νὰ τὸ διαδεχθεῖ ἄλλο χρονικὸ διάστημα ἀπὸ τὸ μέλλον.

Ἀέννηα λοιπὸν καὶ διαρκῆς μεταβολὴ παρατηρεῖται στὴ Φύση. Ὅπως εἶνε γνωστὸ τῆς μεταβολῆς αὐτῆς τῆς λέμε φαινόμενα, τὴν αἰτιολογική τους δὲ ἔρευνα, ἐπιστήμη. Μ' ἄλλα λόγια ἐρευνοῦμε ἐπιστημονικὰ τότε μόνον, ἀμα βοῖσσουμε τὴν αἰτιότητα στὰ φαινόμενα συνδέοντάς τα μὲ ἀριθμητικὲς σχέσεις. Γιατί ὅπως λέγει καὶ ὁ λόγος Κάλγην ἀμα δὲν μετρήσουμε ἕνα φαινόμενο—βροῦμε δηλ. τῆς ἀριθμητικῆς σχέσεις, πού τὸ συνδέουμε μὲ ἕνα ἄλλο—εἶνε ἀδύνατο νὰ τὸ γνωρίσουμε.

Διαιρέση φαινομένων. Τὰ φαινόμενα εἶνε κατὰ τέτοιον τρόπο συνδεδεμένα, πού εἶνε ἀδύνατο νὰ ξεχωρισθοῦν καὶ νὰ διακριθοῦν σὲ ομάδες. Δὲν ὑπάρχουνε χωριστὲς περιοχὲς γιὰ ὀρισμένα εἶδη

φαινομένων. Ἄν θελήσουμε νὰ χωρίσουμε ὀρισμένα φαινόμενα, θὰ παρατηρήσουμε ἀμέσως, ὅτι αὐτὰ πού χωρίσαμε, διεισδύουν κατὰ πολλὰ διευθύνσεις μέσα στῆς περιοχὲς τῶν ἄλλων. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως ταλανιζόμενος μέσα στὴν ἀπεραντωσύνη τοῦ ἀπείρου καὶ ἀδυνατῶν νὰ προσανατολισθεῖ μέσα στὸ φαινομενικὸ κκεῖνα τῶν φαινομένων, τὰ χώρισε καὶ τὰ διέκρινε σὲ διάφορες ομάδες: φυσικά, χημικά, βιολογικά, ψυχικά, κοινωνιολογικά καὶ καλλιτεχνικά. Ἐκανε δηλ. ὅ,τι κάνουν καὶ τὰ ἔθνη, πού χωρίζουν τὴ Γῆ σὲ ἐπικράτειες, κράτη, βασιλεία! Ξέρετε ὅμως πόσο σταθερὰ εἶνε τὰ σύνορα στὰ τελευταῖα γιὰ νὰ μαντεῦσετε πόσο ἐπίσης διαρκοῦν καὶ στὰ πρῶτα.

Ὅπωςδήποτε ὅμως ἔχει καθιερωθῆ νὰ χωρίζουμε τὰ φαινόμενα σὲ ομάδες, πού εἶνε βέβαια συμβατικές, ἀλλὰ γιὰ τὴ καλύτερη κατανόηση καὶ τὴ βαθύτερη ἔρευνα ἀπαραίτητες.

Φυσικὰ καὶ βιολογικὰ φαινόμενα.

Δυὸ μεγάλες ομάδες φαινομένων, πού περικλείουνε ὅλες τῆς ἄλλες, εἶνε τὰ φυσικὰ ἀπὸ τὸ ἕνα καὶ τὰ βιολογικὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν λιγάκι τὰ δυὸ αὐτὰ μεγάλα συζητήματα τῶν μεταβολῶν, πού ὑφίσταται ὁ κόσμος.

Εἶνε γνωστὸ, ὅτι δυὸ εἶνε οἱ ἠγρότητες, πού ἀποτελοῦνε τὴ Φύση, ἡ ὕλη καὶ ἡ ἐνέργεια. Τὰ δυὸ αὐτὰ συστατικά εἶνε δύσκαλο νὰ τὰ ξεχωρίσεις γιατί ὅπου εἶνε τὸ ἕνα παρακολουθεῖται καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο. Γιατὸ σήμερα τείνουμε γιὰ τὰ συμπτύξουμε σ' ἕνα. Τόσο ὅμως ἡ ὕλη

ὅσο και ἡ ἐνέργεια, ὑφίσταται μεταβολές. Τὸ μάγμαρο π. χ. μπορεῖ νὰ μεταβληθῆι σὲ ἀσβέστη και διοξειδιο τοῦ ἀνθρακος, ὃ ἠλεκτρισμός γίνεται πῶς και καθεξῆς. Οἱ μεταβολές αὐτὲς τῆς ὕλης και ἐνεργείας ἀποτελοῦνε τὰ φυσικὰ φαινόμενα. Σ' αὐτὰ περιλαμβάνουμε και τὰ χημικὰ γιατί εἶνε δύσκολο νὰ τὰ χωρίσουμε ἀπὸ τὰ πρῶτα. Ἐνῶ ὅπως βλέπετε τὰ πράγματα εἶνε τόσο ἀπλά, μπερδεύονται μὲ κάτι ἄλλο, πού εἶνε ἡ ζωὴ. Μερικὰ δηλ. ὑλικὰ σώματα ἀποτελοῦν ὀρισμένες ιδιότητες, πού δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐξηγηθοῦνε εὐκολο μὲ τῆς ἀρχῆς και τοὺς νόμους, πού ἔχουμε στὰ φυσικὰ φαινόμενα. Ἀνεκαθεν δὲ ὁ ἄνθρωπος χωρίσε τὰ σώματα αὐτὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα, πού δὲν τὰ χαρακτηρίζει τὸ φαινόμενο τῆς ζωῆς.

Ἄς ποῦμε ἐνόργανα κείνα τὰ σώματα, πού ἔχουνε ζωὴ τὰ δὲ ἄλλα ἀνόργανα. Ἄς ὀνομάσουμε ἀκόμη τὰ φαινόμενα, πού γίνονται στὰ ἐνόργανα σώματα βιολογικά, διὰ νὰ συνεννοούμεθα δὲ ἄς λέμε Φυσικὴ τὴν ἐπιστήμη τῶν φυσικῶν φαινομένων και Βιολογία τὴν ἐπιστήμη τῆς ζωῆς δηλ. τὴν ἐπιστήμη, πού ἀσχολεῖται μὲ τὰ βιολογικὰ φαινόμενα.

Ἡ Φυσικὴ ἐξηγεῖ, μετρᾷ και προβλέπει τὰ φαινόμενα. Ἡ Φυσικὴ ὅταν μελετᾷ τὰ φαινόμενα προσπαθεῖ νὰ τὰ ἐξηγήσει. Στηριζομένη δὲ στῆς ἀρχῆς τῆς μπορεῖ και νὰ τὰ προβλέψει. Ἄς διασαφηνίσουμε ὅμως τί εἶνε ἐξήγηση φαινομένου. Ὑποθέσετε, ὅτι παρακολουθοῦμε τὴ τῆξη τοῦ πάγου, πού εἶνε ὅπως ξέρετε, νερὸ σὲ στερεὰ κατάσταση. Ἄμα ὅμως ἡ θερμοκρασία τοῦ περιβάλλοντος τοῦ πάγου εἶνε μεγαλύτερη ἀπὸ Ὀο τότε θὰ ἀρχίσει νὰ λιώνει και νὰ γίνεται νερό. Λέμε, ὅτι ἡ αἰτία γιὰ τὴ τῆξη τοῦ πάγου εἶνε ἡ ἀνύψωση τῆς θερμοκρασίας. Μὰ ἡ ἀνύψωση τῆς θερμοκρασίας εἶνε ἐπίσης φαινόμενο. Ὄστε γιὰ νὰ ἐξηγήσουμε ἓνα φαινόμενο τὸ ἀνάγουμε σ' ἄλλο, πού ἔχει σχέση μ' αὐτό, ὅπως ἡ αἰτία και τὸ ἀποτελεσμα. Στὸ παράδειγμά μας ἡ ἰνύψωση τῆς θερμοκρασίας εἶνε ἡ αἰτία και ἡ τῆξη τοῦ πάγου τὸ ἀποτελεσμα. Ἀφοῦ ἐξηγήσει ἡ

Φυσικὴ ἓνα φαινόμενο μπορεῖ και νὰ τὸ προβλέψει. Ἄν π. χ. ὁ πάγος τοποθετηθῆι σὲ περιβάλλον μὲ θερμοκρασία πῶς μεγάλη ἀπὸ Ὀο τότε ἀδιστακτι λέμε, ὅτι ὁ πάγος θὰ λιώσει, θὰ γίνει νερό. Ὄπως και τὸ τελευταῖο, ἄμα ἡ θερμοκρασία τοῦ περιβάλλοντος κατέβει κάπου ἀπὸ Ὀο, θὰ πῆξει, θὰ γίνει στερεό.

Κάτι ἄλλο ἀκόμη. Ὄπως εἶδατε στὸ παραπάνω παράδειγμα χρειαστήκαμε και ἀριθμούς, πού μετροῦν τὴ θερμοκρασία. Στὴν ἐξήγηση τῶν φαινομένων και γενικὰ στὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα οἱ ἀριθμητικὲς σχέσεις μεταξὺ δύο φαινομένων, ἡ μέτρηση ἂν θέλετε, εἶνε ἀπαραίτητος. Ἄς πάρουμε ἓνα ἄλλο ἀπλοῦστερο και πῶς γνωστὸ παράδειγμα. Ἀποσυνθέτουμε 18 γραμμάρια νερὸ σὲ ὕδρογόνο και ὄξυγόνο. Θὰ πάρουμε 2 γρ. ὕδρογόνο μὲ 16 γρ. ὄξυγόνο. Ἀντίστροφα ἂν συνθέσουμε 2 γρ. ὕδρογόνο μὲ 16 γρ. ὄξυγόνο θὰ πάρουμε 18 γραμ. νερό. Ἡ ἀριθμητικὴ αὐτὴ σχέση 1:8 εἶνε σταθερὴ στὴν ἀνάλυση και σύνθεση τοῦ νεροῦ. Ἄν στῆς μετρήσεις μας βροῦμε ἄλλη ἀναλογία, θὰ πεί, ὅτι στὸ φαινόμενο, πού παρακολουθοῦμε ἐπεμβαίνει και ἄλλος παράγων, ἄλλο φαινόμενο και μεταβάλλει τὴν ἀριθμητικὴν σχέση, πού χαρακτηρίζει τὴ σύνθεση και ἀνάλυση τοῦ νεροῦ.

Ὄστε ἡ Φυσικὴ, ὅταν ἐρευνᾷ τὰ φαινόμενα προσπαθεῖ νὰ τὰ ἐξηγήσει, νὰ βρεῖ τὴν αἰτιώδη σχέση, πού συνδέει τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο. Ἄμα δὲ καθορίσει τὴν σχέση αὐτὴ μπορεῖ και νὰ προβλέψει τὰ φαινόμενα. Ἡ Βιολογία εἶνε στὴν ἴδια θέσῃ μὲ τὴ Φυσικὴ;

Ἡ Βιολογία προβλέπει τὰ φαινόμενα. Ἐνῶ ἀπὸ τὴ πρώτη στιγμὴ πού ἐμφανίσθηκε ὁ ἄνθρωπος στὴ Γῆ τὰ φυσικὰ φαινόμενα—μερικὰ τοῦλάχιστο—τὰ θεωροῦσε, ὅπως και μεῖς σήμερα, τὰ βιολογικὰ τὸνναντίον τὰ σκέπασε μὲ πᾶχὺ και σκοτεινὸ πέπλο. Ἐνῶ ἓνα φυσικὸ φαινόμενο τὸ ἀπέδιδε σ' ἓνα ἄλλο, σὲ μιά αἰτία φυσικὴ, ἓνα βιολογικὸ τὸ ἀπέδιδε σὲ ὑπερφυσικὲς δυνάμεις, σὲ μυστηριώδεις ἀνύπαρκτες ὀντότητες. Τὸν θάνατο π.χ. πού εἶνε τὸ τέλος ἐνός φαινο-

μένου, τῆς ζωῆς, τὸ σκέπασε μὲ μυστικισμό και ἐννοιες ὑπερβατικὲς. Ἐτσι δημιουργήθηκε μιὰ παράδοση, πού ἀπαιτεῖ τὰ βιολογικὰ φαινόμενα νὰ ξεχωρίζουν ἀπὸ τὰ φυσικὰ. Ἄς δοῦμε ὅμως ἂν και ἡ Βιολογία ὅπως και ἡ Φυσικὴ προβλέπει και ἐξηγεῖ τὰ φαινόμενα.

Πρῶτα ἂν μπορεῖ νὰ προβλέψει. Ὑποθέσετε, ὅτι διασταυρώνουμε δύο ποικιλίες μπιζέλια, πού ἡ μιὰ ἔχει ἀνθὴ κόκκινα και ἡ ἄλλη ἄσπρα. Ἀδιστακτι λέμε ὅτι τὰ φυτὰ, πού θὰ πάρουμε ἀπὸ τὴ διασταύρωση αὐτὴ θάνα ὀλα μὲ ἀνθὴ κόκκινα. Ἄν τώρα σπείρουμε τοὺς σπόρους τῆς πρώτης αὐτῆς γενεᾶς, τὰ φυτὰ, πού θὰ προέλθουν, θάχουν ἄλλα κόκκινα λουλούδια και ἄλλα ἄσπρα. Ὄχι δὲ μόνο προβλέπουμε αὐτὸ ἄλλα και τὴν ἀριθμητικὴ ἀναλογία, πού συνδέει τὰ κόκκινα μὲ τὰ ἄσπρα, 3: 1 και κάτι ἄλλο ἀκόμη. Ἀπὸ τὰ τρία κόκκινα τὸ ἓνα μᾶς δίνει. πάντοτε κόκκινα και τὸ ἄσπρο ὀλο ἄσπρο Ὄσον ἀφορᾷ τὰ δύο ἄλλα κόκκινα μᾶς δίνουν αὐτὰ πάλιν 3 κόκκινα και 1 ἄσπρο αὐτὰ δὲ τὰ τελευταῖα μὲ τὴ σειρά τους μᾶς δίνουν τὴν ἴδια ἀναλογία μὲ κείνα τῆς δευτέρης γενεᾶς. Εἶνε περιττὸ βέβαια νὰ ἀναφέρουμε και ἄλλα παραδείγματα. ὁ καθένας μπορεῖ νὰ βρεῖ ὀσα θέλει.

Ὄστε και ἡ Βιολογία προβλέπει τὰ φαινόμενα ὅπως και ἡ Φυσικὴ. Ὄχι δὲ μόνον αὐτὸ ἄλλα ὅπως ἡ τελευταῖα ἔτσι και ἡ πρώτη, καθορίζει και τῆς ἀριθμητικὲς σχέσεις, πού τὰ συνδέουν.

Ἡ Βιολογία ἐξηγεῖ τὰ φαινόμενα. Ἄς ἐξετάσουμε τώρα ἂν ἡ Βιολογία ἐξηγεῖ τὰ φαινόμενα. Ἄς παρακολουθήσουμε τὸ βιολογικὸ κύκλο ἐνός ζῴου, τῆς Σακκουλίνης. Τὸ ζῴο αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ ἀγρὸ και περνᾷ ἀπὸ διάφορα στάδια μεταμορφώσεως γιὰ νὰ γίνῃ τέλειο ζῴο. Σὲ κάποιο στάδιο ἐξελίξεως προσκολλᾷται στὸ σῶμα κάποιου καρκίνου. Ἐνῶ δὲ ὡς τὰ τώρα ἡ μορφή του εἶνε ἡ ἴδια μὲ τὰ ἄλλα ὀμοιά του ζῴα τῆς τάξεως πού ἀνήκει, ἀπὸ τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἀλλάζει ὀλως διόλου μορφή, γίνεται ἀγνεριστο. Χάει ὀλα του τὰ ὀργανα, κινητικὰ κ.τ.λ. και κατορθώνει νὰ

δαισδύσῃ μέσα στὸ σῶμα τοῦ καρκίνου. Ἐκεῖ ὑφίσταται ἄλλες μεταβολές και τέλος τρυπᾷ τὸ τοίχωμα τῆς κοιλίας τοῦ ξενίζοντος, βγαίνει ἔξω και προσκολλᾷται στὸν καρκίνο σὴν μιά μᾶζα χωρὶς σχεδὸν καμμιά μορφὴ. Μέσα ὀμως στὸ σῶμα τοῦ καρκίνου διακλαδίζει εἰδικὰ μυστικὰ ὀργανα και ἔτσι τρέφεται παρασιτικὰ.

Νὰ λοιπὸν ἓνα φαινόμενο πολὺπλοκο. Ἐνα ζῴο, πού ἀνήκει σὲ μιὰ ὀρισμένη τάξη ζῴων μὲ ὀρισμένη ἐξωτερικὴ μορφή, ἐνῶ στὴν ἀρχὴ τῆς ἀναπτύξεως του ἔχει ὀλους τοὺς χαρακτήρας τῆς τάξεως του, ὕστερα τοὺς χάνει και ζεῖ παρασιτικὰ. Σὲ τέτοιο δὲ βαθμὸ γίνεται ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ ὄστε εἶνε ἀδύνατο ἂν ὁ Βιολόγος δὲν παρακολουθήσῃ τὴν ἐξελίξῃ του νὰ ἀποφανθῇ, ὅτι ἡ ἀμορφὴ μᾶζα, πού κρεμᾷται ἀπὸ τὴ κοιλία τοῦ καρκίνου ἀνήκει στὴν τᾶδε τάξη. Πῶς νὰ ἐξηγήσουμε τὸ φαινόμενο αὐτό;

Κάθε ζῴο ἐξαρτᾷται ἀπὸ τὸ περιβάλλον. Ἄν τὸ περιβάλλον μεταβληθῇ τὸ ζῴο δὲν πράγματα μπορεῖ νὰ διαλέξῃ, ἢ νὰ μεταβληθῇ σὲ τέτοιο τρόπο, ὄστε νὰ ἐξακολουθῇ νὰ ζῇ ἢ νὰ μὲνη ὅπως ἦτανε και νὰ ἀποθάνει, νὰ ἐξαφανισθῆι. Ἄν συμβεῖ τὸ πρῶτο τότε λέμε, ὅτι τὸ ζῴο προσαρμόζεται πρὸς τὸ καινούργιο περιβάλλον. Τὸ φαινόμενο λοιπὸν τοῦ παραπάνω ζῴου ἐξηγεῖται θαναμία μὲ τὴ προσαρμογὴ σὲ καινούργιο περιβάλλον. Τὸ ζῴο στὴν ἀρχὴ κολυμβοῦσε και εὔρισκε τὴ τροφή του μᾶ ὀμως και ἀναγκάσθηκε νὰ τρέφεται ἀπὸ τὸ καρκίνο ἄλλαξε μορφή κατάλληλη πρὸς τὸ νέο τρόπο τῆς ζωῆς του.

Μπορεῖ κανεῖς νὰ ἀναφέρει πολλὰ ἄλλα φαινόμενα, πού ἐξηγεῖ ἡ Βιολογία, ὀπως και ἡ Φυσικὴ. Μάλιστα και μὲ πειράματα νὰ ἐπαληθεύῃ τὰ ὀσα ὑποθέτει και ἰσχυρίζεται. Ἐπίτηδες ὀμως διάλεξα τὸ παραπάνω φαινόμενο, γιατί ἀνάγεται στὸ ζήτημα τῆς προσαρμογῆς, πού τόσο συζητεῖται και θίγει γενικὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἐξελίξεως.

Τὸ πρῶτο σημεῖο τῆς Βιολογίας θὰ ἰσχυρισθῆι ἴσως κανεῖς ὅτι ἡ παραπάνου ὑπόθεση, ὀπως και πολλὲς ἄλλες θεω-

Γ. Θ. ΜΑΛΤΕΖΟΥ "ΤΑ ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ,"
Σελίδες 160, σχήμα 8ον. Έκδοσις Οίκου Βασ. Καμπούγια Αθήναι 1934

Πρωτότυπον και ἀριώτατον εις περιεχόμενον ἐξεδόθη και ἐκυκλοφόρησε πρὸ μηνὸς παρὰ τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου Ἀθηναίων Βασ. Καμπούγια, Θεσσαλίας μελέτη περὶ τῶν «Ελευσινίων Μυστηρίων» παρὰ τοῦ νέου λογίου κ. Γεωργίου Θεμ. Μάλτεζου. Ὁ συγγραφεὺς δὲν περιορίσθη εἰς ἀπλὴν περιγραφὴν τῆς λειτουργίας τῶν Μυστηρίων και τῶν διαφόρων τελετῶν Μυήσεως, ἀλλ' ἐξήτασεν ὀλόκληρον τὸ ζήτημα, διὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ ὁποίου ἔχουν ἀσχοληθεῖ ὡς γνωστὸν ἑκατοντάδες συγγραφῶν ἡμετέρων και ξένων, ἱστορικῶν και φιλοσόφων κυρίως ἀπὸ τὰς σπουδαιότερας ἀπόψεις του, θρησκευτικῆς, ἱστορικῆς κλπ.

Ἡ ἔλλειψις ἱστορικῶν κειμένων και πραγματικῶν ἀποδείξεων διὰ τὴν συγγραφὴν τοιαύτης ἱστορικῆς μελέτης και διὰ τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἐπιδιώκει νὰ ἀποδείξῃ ὁ συγγραφεὺς παρουσιάζει δυσκολίας ἐνίοτε ἀνυπερβλήτους. Τὰς δυσκολίας ταύτας παρουσιάζει και ἡ σπουδὴ τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων και δι' αὐτὸ οἱ ἀσχοληθέντες περὶ αὐτὰ διεπραγματεύθησαν ταῦτα περιορισμένως ἀπὸ μιᾶς μόνον ἀπόψεως και παρῆλθον ἀπαρατήρητα πολλὰ θέματα σχετικὰ. Ὁ κ. Μάλτεζος ἔχων ὑπ' ὄψει πάντα ταῦτα μὴ φεισθεὶς κόπων δὲν ἐσταμάτησε πρὸ οὐδεμιᾶς ἱστορικῆς ἐρεῦνης και δι' αὐτὸ κατώρθωσε νὰ διαφορίσῃ ἐν τῷ συγγράμματι του πολλὰ μέχρι τοῦδε σκοτεινὰ σημεῖα, ὥστε νὰ παρέχῃ πολὺ τιμὴ ἀναμφιβόλως στοιχεῖα εἰς τοὺς μέλλοντας ἐρευνητὰς τῶν Μυστηρίων. Τὸ βιβλίον διαίρεται εἰς 6 κεφάλαια. Τὸ πρῶτον, εἰσαγωγικὸν ἀφορᾷ τὰ Μυστήρια τῶν Αἰγυπτίων ὡς ἐδημοσυργήθησαν ταῦτα διὰ τοῦ Οσίριδος και ἐξελιχθησαν διὰ τῶν περιφήμων Ἑρμητικῶν βιβλίων ἅτινα ἀποτελοῦν

αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τῆς Αἰγυπτιακῆς θρησκείας και φιλοσοφίας, πρόχωρεῖ κατόπιν εἰς τὰ μυστήρια τῶν Ἰνδῶν, Βαβυλωνίων, και Ἀσσυρίων, ἅτινα ἐξηγήθησαν εἰς τὴν ἀνωτάτην φιλοσοφικὴν βαθμίδα διὰ τῶν Μεγάλων Ἐκπαιδευτῶν τῶν ἀνωτέρω λαῶν, Χαμουράμπι, Ζωροάστρου κλπ. φθάνει μέχρι τῶν προελευσινιακῶν μυστηρίων ἅτινα και περιγράφει εἰς τὸ δεῦτερον κεφάλαιον, ὅπερ περιλαμβάνει τὰ μυστήρια τῆς Κύπρου, Κρήτης και ἰδίως τῆς Σαμοθράκης τὰ ὁποῖα κυρίως ἀπέτελεσαν τὰς βάσεις τῶν εἰς τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους λειτουργησάντων μυστηρίων ἐν Ἑλλάδι και ἰδίως τῶν Ἐλευσινίων, τὸ τρίτον κεφάλαιον ἀναφέρεται εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων συσχετισθέντος τοῦ τίτλου μετὰ τὰς Ἐβραγγελικὰς προπαρασκευὰς τοῦ Εὐσεβίου, περιγράφει δὲ ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ὀλόκληρον τὸ Ἑλληνικὸν Ἑσχατολόγιον περιλαμβάνον τὰ Διονυσία, Παναθήναια, Ἀσκόλια κλπ. τὸ τέταρτον κεφάλαιον ὑπὸ τῷ τίτλῳ Ἐλευσινιακὰ Ἱερὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν νομογραφίαν τῶν κτισμάτων τῶν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου τῆς Ἐλευσίνας, ἅτινα ἔφερον εἰς φῶς ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη ἀπὸ τοῦ 1882 διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἃς ἐνήργησεν ὁ ἀειμνήστος ἀρχαιολόγος Δ. Φίλιος. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο πλήρες κρίσεων και ἀποτιμῶν ἀντιλήψεων τοῦ κ. Μάλτεζου—στηριζομένων ἰδίως ἐπὶ τεκμηρίων ἱστορικοῦ πυρήνος—ἀξίζει νὰ προσεχθῇ ἀπὸ τοὺς ἀρχαιολόγους. Τὸ πέμπτον κεφάλαιον ἀφορᾷ τὸ τυπικὸν και τελετουργικὸν τῆς Μυήσεως τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων και περιλαμβάνει πλεῖστα ὄσα ἀποσπάσματα ἀρχαίων συγγραφῶν—Μενάνδρου, Σοφοκλέους, Ἀρχιλόχου κλπ. διὰ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται ἡ

ρίες, ποὺ κάνει ἡ Βιολογία, εἶναι πολὺ εὐθρανεῖς. Ἡ μιὰ δὲ πολὺ συχνὰ ἀντικαθιστᾷ τὴν ἄλλη. Γιὰ νὰ ἐξηγήσῃ π.χ. τὴν γένεσιν τῶν εἰδῶν δημοῦργησε πρῶτα τὴ θεωρία τοῦ Λαμαρκ, γιὰ νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ ὕστερα μετὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Δαρβίν και ὕστερα νὰ ὑποχωρήσῃ και αὐτὴ στὴν θεωρίαν τῶν mutations. Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς δὲν εἶναι σωστός. Καὶ νὰ γιατί: Ὁ Λαμαρκισμὸς ὡς κύριον παράγοντα στὴν γένεσιν τῶν εἰδῶν θεωρεῖ τὸ περιβάλλον, ὁ Δαρβινισμὸς τὴν φυσικὴν ἐπιλογὴν, ποὺ γίνεται στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Καὶ οἱ δύο ὅμως θεωρίαι συμφωνοῦν στὸ ἐξῆς: Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐνὸς εἶδους σὲ ἄλλο γίνεται χωρὶς ἀπότομα πηδήματα, βαθμιαία. Ἐνῶ ἡ τρίτη θεωρία παραδέχεται τὴν ἐξέλιξιν ἀπότομα, ἀσυνεχῆ. Ἐξηγεῖ δὲ τὴν ἀπότομη ἐμφάνισιν τῶν εἰδῶν σὲ ἀλλοιώσεις, ποὺ συμβαίνουν μέσα στὰ χρωματοσώματα, τοὺς φορεῖς τῆς κληρονομικότητος. Γιὰ νὰ ἀλλοιωθοῦν ὅμως τὰ χρωματοσώματα πρέπει νὰ ἐπιδράσῃ ὠρισμένοι παράγοντες, τὸ περιβάλλον, αἱ ἀκτῖνες X π.χ. Δηλαδή ἡ θεωρία τῶν Mutations δὲν ἀποκλείει τὸν Λαμαρκισμὸν. Ὅπως δὲν ἀποκλείεται και ὁ Δαρβινισμὸς οὔτε ἀπ' τὴν πρώτην οὔτε ἀπὸ τὴν τρίτην. Γιὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀρνηθῆ κανεὶς τὴν ἐπίδρασιν τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς στὴν γένεσιν τῶν εἰδῶν. Κεῖνο, ποὺ πρέπει νὰ καθορισθῆ εἶναι: ἡ σημασία τοῦ κάθε παράγοντος. Βλέπετε λοιπὸν πῶς ἡ μιὰ θεωρία συμπληρῶναι τὴν ἄλλη.

Ἄλλ' ἀνεξάρτητα ἀπὸ τίς σκέψεις αὐτῆς ἃς ὑποθέσουμε, ὅτι ἡ Βιολογία κάθε και τόσο κάνει καινούργιες θεωρίαι γιὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ φαινόμενα. Αὐτὸ ὅμως προέορχεται γιατί δὲν μπορεῖ νὰ πειραματισθῆ μετὰ τὴν εὐκολία ἃς ἔχει ἡ Φυσική. Ἡ τελευταία π.χ. ἂν θέλει νὰ βεβαιωθῆ γιὰ τὴν ἀκρίβειαν μιᾶς ὑποθέσεως τῆς ἀναπαράγει τὸ φαινόμενον στὸ ἐργαστήριόν της ἀπὸ προηγουμένως τὸ ἀπομονώσῃ ἀπὸ κάθε ἄλλο γιὰ νὰ μὴ ἀλλοιωθῆ τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ Βιολογία ὅμως δὲν μπορεῖ τόσο εὐκολὰ νὰ πειρα-

ματισθῆ. Γιὰ τὸ ἐνόργανος κόσμος ἔχει παρῆλθον, ποὺ ἀριθμεῖται σὲ ἑκατομμύρια χρόνια. Εἶναι δὲ ἀδύνατον νὰ διαθέσουμε τὰ ἑκατομμύρια αὐτὰ χρόνια γιὰ τὸ πείραμά μας. Τὰ σημεῖα π.χ. εἶδη τῶν ζῴων εἶναι ἀποτέλεσμα ἐξελίξεως πολλῶν ἐτῶν. Μποροῦμε σήμερον νὰ τὸ ἀποδείξουμε, ὅτι π.χ. τὸ Α εἶδος προῆλθε ἀπὸ τὸ Β, μετὰ τὸ πείραμα; Θὰ χρειασθῶμε ἑκατομμύρια χρόνια, ποὺ δὲν τὰ διαθέτουμε. Ἄλλωστε στὴν ἴδια μοῖρα δὲν βρίσκεται ἡ Γεωλογία; Ποῦ στηρίζεται γιὰ νὰ ἐξηγήσῃ ἂν τὸ Κέντρον τῆς Γῆς εἶναι στερεὸ ἢ ὑγρὸ; Σὲ ὑποθέσεις παρόμοιαι μετὰ τῆς Βιολογίας.

Συμπέρασμα. Οἱ δύο ὄντοτες τοῦ κόσμου ἡ ὕλη και ἡ ἐνέργεια, ὑφίστανται διαρκῶς μεταβολές, ποὺ τίς λέμε φαινόμενα. Τόσο δὲ τὰ φαινόμενα τοῦ ἀνοργάνου, ὅσο και τοῦ ἐνοργάνου κόσμου ὑπάγονται στοὺς ἴδιους νόμους, τοὺς φυσικοχημικοὺς. Γιὰ τὸ ὅπως ἡ Φυσικὴ στηριζομένη στοὺς νόμους αὐτοὺς ἐξηγεῖ και προβλέπει τὰ βιολογικὰ φαινόμενα ἔτσι και ἡ Βιολογία ἐξηγεῖ και προβλέπει τὰ βιολογικὰ φαινόμενα. Ἀδύνατον δὲ νὰ συμβαίνει και ἀλλοιῶς, ἀφοῦ ἡ Ἐπιστήμη εἶναι **Μία** και ὁ κόσμος, ποὺ τὸν ἐρευνᾷ **Ἐνιαίως!** Δὲν μπορεῖ δὲ ὁ καθένας νὰ τὸν χωρίζει σὲ ὕλικα και ἄυλα σώματα, ἀνώτερα και κατώτερα ὄντα σὲ ὑποτελεῖς και ἀφέντες!

Παρίσιον **ΑΝΕΣΤ. ΚΑΪΡΗΣ**
Καθηγητῆς Φυσικῶν

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ

Τὸ ἐξώφυλλον τοῦ Περιδικοῦ μας ἐφιλοτέχνησεν ὁ γνωστὸς Λαρισσαῖος καλλιτέχνης κ. Ἀγλήνωρ Ἀστεριάδης.

Τὸ ἐν τῇ σελίδι 8 κόσμημα ὁ κ. Δημήτρης Γιολδάσης, Θεσσαλὸς καλλιτέχνης, τὰ δὲ εἰς τὰς σελίδας 9 και 31 ὁ νεαρὸς Λαρισσαῖος καλλιτέχνης κ. Ζήσης Τσαπράζης.

εις τον Μονοθεϊσμόν πιστις Γιαννο-
ουμένης μερίδος των αρχαίων Έλλη-
νων, και εις το έκτον και τελευταίον κε-
φάλαιον του βιβλίου του, ο κ. Μαλτέ-
ζος μάζ περιγράφει την διάδοσιν των
Έλευσινίων Μυστηρίων ιδίως εις τους
χρόνους του Άλκιβιάδου, ως μάζ πλη-
ροφροει ο Πλούταρχος και περισσότερον
παντός άλλου ο δήτωρ Άνδοκίδης.
Άπό το κεφάλαιον τούτο δίδεται διά
πρώτην φοράν εις την Νεοελληνικήν η
πραγματική ερμηνεία της υποθέσεως
των Έρμιοκοπιδών διά την όποιαν ο-
λωσ αυθαιρέτως τα περισσότερα λεξιζα
και βιβλία αναφέρουν ότι ο Άλκιβιάδης
έν μέθη διατελών έθραυσε τας Έρμιας
έν αντιθέτως η προαξις συνετελέσθη
έν πλήρει συνειδήσει άπ' αυτού και των
οπαδών του, ύπαγορευθείσα από άνω-
τερα θρησκευτικά και φιλοσοφικά αίτια.

Δέν είναι ύπερβολή να υποστηριχθῆ
ότι ο κ. Ρ. Μαλτέζος εξήγησε το θέ-
μα άν και προκειμένου περί Μυστηρίων
αί πηγαι άνανεούνται άνεξαντλήτως,
διότι αί μυήσεις ως γνωστόν έτηρούντο
και τηρούνται μυστικά και δέν ανακοι-
νούντο εξ ολοκλήρου τα της λειτουργίας
αυτών. Όποσδήποτε όμως παρουσία-
σεν έργον κατ' έξοχήν πολύτιμον διά
την Μυστηριακήν έρευναν του αρχαίου
κόσμου, το όποϊον έν συνεχεία των προ-
γενεστέρων φιλολογικών και Ιστορικών
έργων του, του καθορίζει μια σημαντική
θέση στον κύκλο των διανοουμένων έ-
ρευνητών μας και προσοικνίζει μια ση-
μαντικώτερη εξέλιξη.

Άθήναι Α. Ν. ΦΡΑΓΚΟΣ

ΜΙΑ ΜΝΗΜΕΙΩΔΗΣ ΕΚΔΟΣΗ

Έξεδόθηκε κι' εκκυκλοφόρησε υπό της
Άθηνάϊκης έφημερίδος «Άνεξάρτητος»
το έργον του Ν. Σαουντίνου «Η γένεση
του Φασισμού» κατ' μετάφρασιν εις την
Έλληνικήν με σχόλια υπό του κ. Κ. Κυ-
ριακάκη.

Ο συνάδελφος και συναγωνιστής πά-
νω στο στίβο της πνευματικής άνυψώ-
σεως της κοινωνίας κ. Κ. Κυριακάκης

κατόρθωσε να μπη βίαια με τη μετα-
φράση του αυτή στο νόημα του συγγρα-
φέως που περιστρέφεται γύρω άπ' την
έλευθερία της αυτιάδιάθεσεως των άτό-
μων και των λαών μέσα στο καθαρό
πλαίσιο της ειρημιστικής διαβιώσεως των
κάτω άπ' την επίδραση του κοινού και
παγκοσμίου ιδεώδους της ειλικρινούς συ-
νεργασίας και συναδελφώσεως. Άπ' τη
πλευρά αυτή ο μεταφραστής με τα σχό-
λιά του και τη διάθεση τη ψυχική του
όσον και ο μεγάλος συγγραφεύς του έρ-
γουν μάζ ένθυμίζουν πόσον ακόμα όπι-
σθοδομημένα μάζ παρουσιάζονται με-
γάλα και πολιτισμένα κράτη της Δύσε-
ως, όπως η Ίταλία που έννοούνε να πνί-
ξουνε τη φωνή των έλευθέρων λαών κά-
τω άπ' το βάρβαρο σκήπτρο των Και-
σάρων. Και η μοίρα έπεδίκασε το Δωδε-
κανησιακό λαό να πληρώνη το φόρο της
κτηνώδους βίας. Μια αντίθεση στον αί-
ώνα μας που βροίσκεται σε δυσαμονία
με το διάχυτο πνεύμα της ειρημιστικής
του τροπής στις κατευθύνσεις της ζωής
των Λαών

ΕΞΕΔΟΘΗ και εκκυκλοφόρησε του
Διαπρεπούς Δωδεκανησίου Έπι-
στήμονος, Δρος των Πανεπιστημίων
Άθηνών—Βιέννης

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Γ. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ
τέως Έπιμελητού της Παθολογικής
Κλινικής του «Ευαγγελισμού»

Η ΝΕΩΤΕΡΑ ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΗ
ΕΝ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΠΡΑΞΕΙ

Με πρόλογον του Καθηγητού του
Πανεπιστημίου κ. Β. ΜΠΕΝΣΗ.
Σχήμα 8ον, σελίδες 952, δερ. 600. Ά
παραίτητον εις πάντα Ιατρόν οίασ-
δήποτε ειδικότητος ως πρώτην φο-
ράν εκδιδόμενον έν Έλλάδι.

Πωλείται εις όλα τα βιβλιοπω-
λεία Άθηνών και παρά τω Ιατρώ
κ. Ι. Κωστάζω-όδός Β. Ούγκω 16
Άθήνας.

36

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΩΔΕΙΟ

Η ίδρυσή του Το Δημοτικό μας
Ωδειο συγκροτήθηκε στα 1927 από
Όμιλο φιλομούσων κυριών και με
τη πρωτοβουλία της μακαρίτισσας
Ίουλίνας Μ. Σάπκα. Επιχορηγεί-
ται άπ' το Δήμο και καλύπτει τις
δαπάνες του και με τα δίδακτρα
των μαθητών του. — Ο Γενικός
Διευθυντής του Ωδείου Άθηνών κ.
Καλομοίρης το ύποστήριξε ήθικα.
Στα 1930 δια Ν. Δ. μετωνομάστηκε
«Δημοτικόν Ωδειον Λαρίσης» και
έξαρτάται άμεσα άπ' το Δήμο.

Άνάμεσα σε όκτώ χρόνια η δρά-
ση του στάθηκε καταπληκτική. Η
Λάρισα γέμισε από πιάνο και βιο-
λιά κι' από μορφωμένη μουσικά νε-
ολαία.

Η δράση του: Κάτω άπ' τη φω-
τισμένη και μεθοδική διδασκαλία
των καθηγητών του Δίδος Ροδ. Τρί-
χα (πιάνο) και κ. Γ. Δαγιάση (βιο-
λι) το Ωδειο κατώρθωσε να ξεε-
λιχθῆ σε ίδρυμα μουσικό άπ' τα
καλύτερα των έπαρχιών μας. Η
συχνές εμφανίσεις των μαθητών
και μαθητριών του των άνωτέρων
και κατωτέρων Σχολών με τη συμ-
μετοχή των καθηγητών του Ωδεί-
ου και της Στρατ. Μουσικής της
Φρουράς και με τη συνεργασία
της υπό τον κ. Γ. Δαγιάση Όρ-
χήστρας του, συντέλεσαν στη διά-
δοση της μουσικής και στη δημιουρ-
γία μουσοφίλου συνειδήσεως στη
πόλη μας που εκδηλώνεται ειλι-
κρινά και πλέον οταν άγγέλλων-
ται η μουσικές συγκεντρώσεις τό-
σον του Ωδείου, όσον και του Μου-
σικού Συλλόγου.

Η εξέλιξη του: Άρνώντας τα
χρόνια της παληάς του δράσεως
για συντομία φτάνουμε στη γοήγο-
ρη άνασκόπηση της του 1934. Στο
Ωδειο μας τώρα λειτουργούν η

Σχολές των δύο κλασικών όργά-
νων (Πιάνου και Βιολιού) δηλ. προ-
καταρκτική, Κατωτέρα, Μέση και
Άνωτέρα, επίσης Σχολή θεωρίας,
Μουσικής και Σολφέζ. Πολύ σύν-
τομα θα προστεθῆ και Σχολή Ί-
στορίας της Μουσικής και Μορφο-
λογίας. Το 1934 έκανε πέντε δη-
μόσιες εμφανίσεις άπ' τις όπιες
η τρεις ήτανε μαθητικές επιδείξεις
και η άλλες δύο επιδείξεις - Συ-
ναυλίας. Ο ένθουσιασμός του κοι-
νου και τα Σχόλια του τύπου ήτανε
ένθουσιώδη.

Το σχολικόν έτος 1933-34 φοιτή-
σανε συνολικά 94 μαθηται και μα-
υήτριες (60 Πιάνο και 34 βιολι). Άν
κρίνουμε άπ' την ανάπτυξη που
πέρνει κάθε χρόνο η μουσική μας
κίνηση, κι' άπ' την αύξηση των μα-
θητών του Ωδείου μας, πρέπει να
ήμαστε αισιόδοξοι, ότι πολύ γρή-
γορα η κοινωνία της Λαρίσης θα
βαδίση το δρόμο του έξελιγμένου
πολιτισμού.

Ο ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

Η ίδρυσή του. Στα 1931 προο-
δευτική ομάδα συμπολιτών άνει-
ρεύτηκε κι' έπραγματοποίησε ένα
έγχειρημα που θα μείνη μνημειώ-
δες στην Ιστορία της μουσικής κινή-
σεως της Λαρίσης. Μέσα σ' ένα νυ-
σταλέο μὲν αλλά άνεξέλιχτο ακό-
μα περιβάλλον ίδρυσε το «Μουσικό
Σύλλογο Λαρίσης».

Η δράση του δειλά-δειλά στην
άρχη μά με γερά βήματα προχώρη-
σε για τη μεγάλη προσπάθεια της
μορφώσεως κυρίως των λαϊκών
στρωμάτων από μουσική άποψη.
Το έγχειρημα ήτανε σπουδαίο μά
και δύσκολο. Υστερα από πολυ-
κύμαντο βίο ο Μουσικός Σύλλογος
καταστάλαξε στα τελευταία τώρα
να εγκαινιάση ευρύ πρόγραμμα,

μά και μεγαλεπήβολο. Τους καρπούς του και τις μεθόδους του επιφυλασσόμεθα να εκθέσουμε μελλοντικά. Ο μέγας καισπουδαίος ρόλος του Μουσικού Συλλόγου κείται ακριβώς στο σημείο εκείνο που τον κάνει λαοφιλή, με τα ευγενή κίνητρα της δωρεάν σχεδόν υιοθέτησης της μουσικής στη λαϊκή μάζα. Στο άκατέργαστο και πλούσιο σε δυνάμεις και ιδιοφυίες υλικό αυτό που πρέπει να προσεχθῆ και στοργικά να εκπολιτισθῆ.

Η εξέλιξή του Η Δημόσια ἐμφάνισις του Μουσικού Συλλόγου ὑπῆρξε ἀνάλογος με τὸ χρόνο τῆς ζωῆς του, πολλές καὶ καρποφόρες σὲ καλλιτεχνικὲς ἐπιδράσεις κι ἀποτελέσματα. Λειτουργοῦνε ἡ Σχολὲς τοῦ μαντολίνου, τῆς κιθάρας, τῆς θεωρίας, τοῦ Σολφέζ, τῆς χορωδίας καὶ τῆς μονωδίας. Φοιτοῦνε 80 μαθηταὶ καὶ μαθήτριες, καὶ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὁ Σύλλογος ἄρτια μαντολινάτα καὶ χορωδιὰν ἀπὸ 80 καὶ πλέον, ἐκτελεστές. Τὴν ἡμέραν Ἰανουαρίου ἔ. ἔ. ἐμφανίζεται ὁλόκληρο τὸ συγκρότημα γιὰ νὰ σκορπίσῃ ἀπ' τῆς σκηνῆς τῶν «Ὀλυμπίων» τὰ ρίγη τοῦ ἐνθουσιασμοῦ στοῦ μουσόφιλο κοινὸ τῆς Λαρίσης.

Η ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΛΑΡΙΣΗΣ
Κάποια προσπάθεια πού φαίνεται θὰ εἶναι καρποφόρα καὶ ἀβάλλεται τώρα τελευταία γιὰ τὴν ἵδρυση «Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας». Τὴν κίνησιν αὐτὴ κατὰ πάντα ἀξιόπαινη συμπαθεῖ ὁ φιλοπρόοδος κόσμος τῆς πόλεώς μας. Μέσα στὸν μῆνα ὑπολογίζεται πὼς θὰ γίνῃ ἡ πρώτη ἐμφάνισή της.

Ο ΟΜΙΛΟΣ ΦΙΛΟΤΕΧΝΩΝ

Γιὰ τὶς διαλέξεις του, τὶς ἐκθέσεις ζωγραφικῆς τῆς δράσης τῶν Σχολῶν του κ.λ.π. θὰ ἐκθέσουμε στὰ ἐπόμενα τεύχη. Μέσα στὸ Γενάρη θὰ ἐκτελεστοῦνε ἡ διαλέξεις τῆς β' χειμερινῆς περιόδου. Ἐπίσης προπαρασκευάζεται καὶ θ' ἀ-

ναγγελθῆ προσεχῶς ἡ ὀργάνωσις μεγάλης ἐκθέσεως φωτογραφικῆς πού θὰ κληθοῦν ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ λάβουν μέρος ὅλοι οἱ καλλιτέχναι φωτογράφοι τῆς Θεσσαλίας.

«ΤΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

Ἡ ἐμφάνισή μας ὅπως τὴν ὠνειρευτήκαμε δὲν πραγματοποιήθηκε στὸ πρῶτο φύλλο. Τοῦτο ὀφείλεται στὴν ἄργητὰ τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ νέου ταχυπαιστηρίου καὶ σὲ λόγους ἀνυπερβλήτων τεχνικῶν ἐμποδίων. Ἀπὸ τὸ προσεχὲς τεύχος τὸ σχῆμα μας θὰ εἶναι πολὺ μεγαλύτερο καὶ θὰ κοσμηθῆ με καλλιτεχνικώτερες πολυχρωμίες.

Ἡ ἀμέριστὴ συνδρομὴ τῶν Θεσσαλῶν καὶ γενικὰ τῶν νέων μας λογοτεχνῶν, διανοουμένων, ἐπιστημόνων καὶ καλλιτεχνῶν μᾶς ἐνθουσιάζῃ γιὰ νὰ βαδίσωμε στὸ ἐπίμοχτο ἔργο μας. Τὸ περιοδικὸ θὰ γίνῃ σιγά-σιγά τὸ βῆμα τῆς ἀφυπνίσεως τῆς πνευματικῆς παραμελημένης ἐπαρχίας.

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

κ.κ. Φῶτον Γιοφύλλην καὶ Ἀλ. Φράγγον Ἀθήνας. Ἐκφράζομε τὶς εὐχαιρῆσες καὶ τὶς εὐγενεῖς σας προσπάθειες γιὰ τὰ «ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» πού μᾶς συγκινοῦν καὶ μᾶς ἐνθαρρύνουν ἀκόμα περισσότερο νὰ προορμήσωμε στὸν ἀγῶνα τῆς πνευματικῆς χειραφετήσεως τῆς Ἐπαρχιακῆς Ἑλλάδας.

Λίδα Ν. Γεωργιάδου [Θεσσαλῆν] Ἀθήνας, Γ. Μαρμάκη [Θεσσαλὸν] Βόλον.

κ.κ. Ἀν. Καίσην [Θεσσαλὸν] Παρισίους, Γ. Ζωγραφάκη Θεσ/νίκην, Μανώλην Κανέλλην [Σίσιον], κ. Λιλήν Προιονιστῆ, Θ. Μαλαθέταν [Θεσσαλὸν], Χ. Τσαπάλαν [Θεσσαλὸν], Π. Κοτομάνον, Γιάννην Φλιάπον, Ἀθήνας, Λίδα Ρίταν Μπούμη Σύρα, Γιάννην Σκαρίμπαν Χαλκίδα, Ν. Παλλῶν [Θεσσαλὸν] Τρικινιὰ, Γερ. Κασόλαν Μεσολόγγιον, ἡ συνεργασίαις σας δημοσιεύονται στὸ 1ο τεύχος Θεοῦ εὐχαριστοῦμε

Κοὺς Χ. Θεοδοσίδην, Ἀθ. Κονταρῆσιν, Ἀγ. Τανάγραν, Ἀλ. Φιλαδέλφειαν, Ἰστορικὴν καὶ Λαογραφικὴν Ἐταιρίαν Θεσσαλῶν, Γενναῖον Τρικινιῶν, Πανθεσσαλικὸν Βῆμα, Ἐνοσίαν Συντακτῶν Βόλου, Τράπεζαν Ἑλλάδος (Ἰπ. Λαρίσης), Ἀγροτικὴν Τράπεζαν (Ἰπ. Λαρίσης) ἐπισημαίνοντες τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἀποδοτικὴν ἐργασίαν τῶν ἐπιμελητῶν καὶ τῶν συνεργαστῶν.

Ἡ ἐνδοχρεωτικὴ ἀνάγκη εὐχαριστοῦμε

ποκ. Λαρίσης), Καπνοβιομηχανίαν Ματσάγγου, κ.λ. Δενδρινόν, Ἀγνήν, Ἀστεριάδην, «Ἀρχαῖο», Γ. Κυπραῖον, Ε. Τσιρόπουλον, Ἰ. Πανάγον, Ν. Τσικρίζην, Ἀν. Καρῶσσον, Λάβαμε τὶς ἐπιστολὰς σας. Τὰ καλὰ σας λόγια μᾶς συγκινοῦν καὶ μᾶς ἐνθαρρύνουν στὴ προσπάθειά μας. Εὐχαριστοῦμε θερμὰ.

Κοὺς Δ. Χατζηγιάννην, βουλευτὴν Ἐνταῦθα, Γ. Ἰωάννου-Πόρ-Σαῖτ, Ν. Βλάχον-Πειραιᾶ, Ἀπ. Βογιατζῆν-Καρδίτσαν, Καν. Κατ. Σιδερέη-Σῆρον, Π. Κόρπαν-Πάτρας, Περ. Ἀθηναίων-Ἀθήνας: Συνεργασίαις σας πῆραμε. Εὐχαριστοῦμε θερμὰ. Δημοσιεύεται στὸ προσεχὲς.

ΤΑ «ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ
ΑΡΤΟΠΟΙΤΗΣ ΚΟΥΛΟΥΡΟΠΟΙΤΗΣ
ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ
ΠΕΤΡΟΥ ΔΟΜΑΚΗ
Ὀδὸς Ἀσκληπιοῦ - ΛΑΡΙΣΑ
ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ
ΚΟΥΛΟΥΡΟΠΟΙΤΗΣ
Παξιμαδάκια Ζοζεφίνας Μπαϊκερ
Βιεννέζικα, Συρονέζικα, Βανίλλιας,
Μπύρας, Γάλακτος, Κανέλλας
Ἑπτάζυμου, Κουλουράκια Βανίλλιας, Κανέλλας, Βουτύρου
ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ
Πάστες διάφορες Γλυκὰ Ταριῶν
Κουραμπιέδες ἀμυγδαλον, Σοκολατάκια Πτι-Φουρ, Φρουτὶ-Γλασέ
Ἀμυγδαλωτὰ Τσουρέκια, Κέκ
Βουτήματα - Σταφιδόψωμο
Στὸ Κατάστημα τοῦ κ.
Ν. ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΥΛΟΥ
θὰ εὑρητε ὅλα τὰ εἶδη Κυνηγίου, Φωτογραφικῆς, Μουσικῆς, Γραμμοφῶνων, Ἐνδύσεως, Ποδηλάτων, Σπὸρ κ.λ.π.
ΕΙΣ ΠΛΟΥΣΙΩΤΑΤΗΝ ΣΥΛΛΟΓΗΝ
ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ 25

ΓΝΗΣΙΟΣ
ΒΡΑΖΙΛΙΑΝΟΣ ΚΑΦΕΣ
ΜΟΝΟΝ ΣΤΟΥ
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΚΑΛΛΗ
Ἐγκαταστάσεις μηχανημάτων τέλειαι καὶ πολυετῆς πείρα, ἐξασφαλίζουν εἰς τὴν παραγωγὴν μας ποιότητα ἐξαιρετικὴν καὶ ἀπαράμιλλον γεῦσιν καὶ ἄρωμα.
ΟΔΟΣ ΦΑΡΣΑΛΩΝ Ἀριθ. 17
ΧΡΥΣΟΧΟΕΙΟΝ
ΚΟΣΜΗΜΑΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΙΕΙΟΝ
ΜΙΧ. ΔΟΥΒΛΕΤΗ
ΚΑΙ
Χ. ΠΑΠΑΚΩΝΙΤΙΝΟΥ
ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ - ΛΑΡΙΣΑ
ΑΡΖΑΝΤΕΡΙ
ΚΑΙ
ΜΠΙΖΟΥΤΕΡΙ
ΕΡΓΑΣΙΑ ΗΓΓΥΗΜΕΝΗ

Ν. & Α. ΚΟΥΤΣΙΝΑΣ

ΛΑΣΙΣΑ - ΒΟΛΟΣ

ΚΑΣΜΗΡΙΑ

ΜΕΤΑΞΩΤΑ

ΥΦΑΣΜΑΤΑ

ΟΙΚΟΣ ΙΔΡΥΘΕΙΣ ΤΩ 1870

Τὸ Ἀρχαιότερον

Κατάστημα ἐν Ἑλλάδι

**ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΠΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΠΕΤΡΟΥ ΜΑΡΚΙΔΗ**
ΠΑΡΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ-ΛΑΡΙΣΑ

Μοντέρνο Στύλ
Φοράρισμα Γούστο
ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΤΟΣ

ΑΧΙΛ. Γ. ΚΑΡΑΝΑΣΙΟΣ

Χειρ. Ὀδοντίατρος
Πτυχ. Ἑθνικ. Πανεπιστημίου
9 Ὁδὸς Κομμουνδούρου Ἀριθ. 9
Δέχεται: 9-1 α.μ. καὶ 3-6 μ.μ.

Ἡ χαρὰ ποὺ σαγηνεύει καὶ γεννᾷ τὸ γυναικεῖο θέλημα προέρχεται ἀπὸ τὸ γούστο καὶ τὴν ἐφαρμογὴ ἑνὸς Καπέλου σὲ κομψὸ κεφάλι

Μόνον ἢ Καλλιτέχνις Δις

ANNA ΣΔΟΥΓΚΑ

Κατέχει τὰ μυστικὰ τῆς ἐπιτυχίας αὐτῆς
Κομψότης - Ἐφαρμογὴ - Γούστο
ΤΙΜΑΙ ΑΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΟΙ
Ὁδὸς Ἀκροπόλεως
(Παρακλιθεῖρος Γραφείων «Κήρυκος»)

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ

ΚΑΙ ΑΝΔΡΙΚΟΝ ΠΙΛΟΝ
ΒΑΦΕΙΟΝ & ΚΑΘΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ ΔΙ' ΑΤΜΟΥ

Λ. ΜΠΕΡΤΟΛΗ

ΓΩΝΙΑ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ - ΚΟΥΜΑ
ΕΝ ΛΑΡΙΣΗ

ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΨΙΔΙΚΑ
ΕΙΔΗ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ

Β. ΠΡΑΣΣΑ

ΤΙΜΑΙ ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΣ

Ἐπίσης εἰς τὸ ἄνω
Κατάστημα δὲ βρῆ-
τε καὶ Τουναρικὰ

διάφορα

ΑΔΕΛΦΩΝ ΓΩΓΟΥ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ-ΛΑΡΙΣΑ

ΕΙΔΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

ΚΑΣΜΗΡΙΩΝ

ΕΥΘΥΜΙΟΥ

ΓΚΟΛΤΣΟΥ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ

ΛΑΡΙΣΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΗΣΤΟΥ

ΕΙΔΙΚΟΣ

ΑΦΡΟΔΙΣΙΟΛΟΓΟΣ—ΔΕΡΜΑΤΟΛΟΓΟΣ ΙΑΤΡΟΣ

ΠΛΗΡΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΠΟΡΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΡΙΖΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΑΦΡΟΔΙΣΙΩΝ

ΚΑΙ ΔΕΡΜΑΤΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

ΟΔΟΣ ΦΑΡΣΑΛΩΝ — ΛΑΡΙΣΑ

ΕΝΑ ΤΟ ΣΥΝΘΗΜΑ ΣΑΣ

ΓΛΥΚΑ ΣΤΑ „ΚΥΒΕΛΕΙΑ”

ΟΔΟΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ — ΛΑΡΙΣΑ

„ΚΥΒΕΛΕΙΑ”

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ 334 ο/ο

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ :

Όψεως 312 ο/ο

Προθεσμίας 412—6 ο/ο

Ο τόκος του Ταμιευτηρίου άρχεται από της επομένης της καταθέσεως ΑΠΑΣΑΙ ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΗ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΙΝΕ ΕΞ ΟΛΟΚΛΗΡΟΥ ΗΓΓΥΗΜΕΝΑΙ υπό του ΚΡΑΤΟΥΣ και άπληλαγμένα τελών Χαρτοσήμου και ενεργοούνται εις :

ΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Έν Αθήναις Όδός Πανεπιστημίου αριθ. 31

ΤΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ : Έν Θεσσαλονίκη, Ίωαννίνοις, Λαρίση, Μυτιλήνη, Χανίοις, Ηρακλείω, Ρεθύμνη, Αγ. Νικολάω, Βάμω, Σέρραις, Δράμα, Ξάνθη, Καρδίτση, Αγρινίω και Ευλοκάστρω.

ΤΑΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ : Είς όλας τας Έπαρχιακάς πόλεις όπου υπάρχουν Υποκαταστήματα της Έθνικης Τραπέζης τα όποια και την άντιπροσωπεύουν.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΠΝΟΥ

ΑΔΕΛΦΩΝ Ν. ΜΑΤΣΑΓΓΟΥ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1890·ΕΔΡΑ ΒΟΛΟΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ :

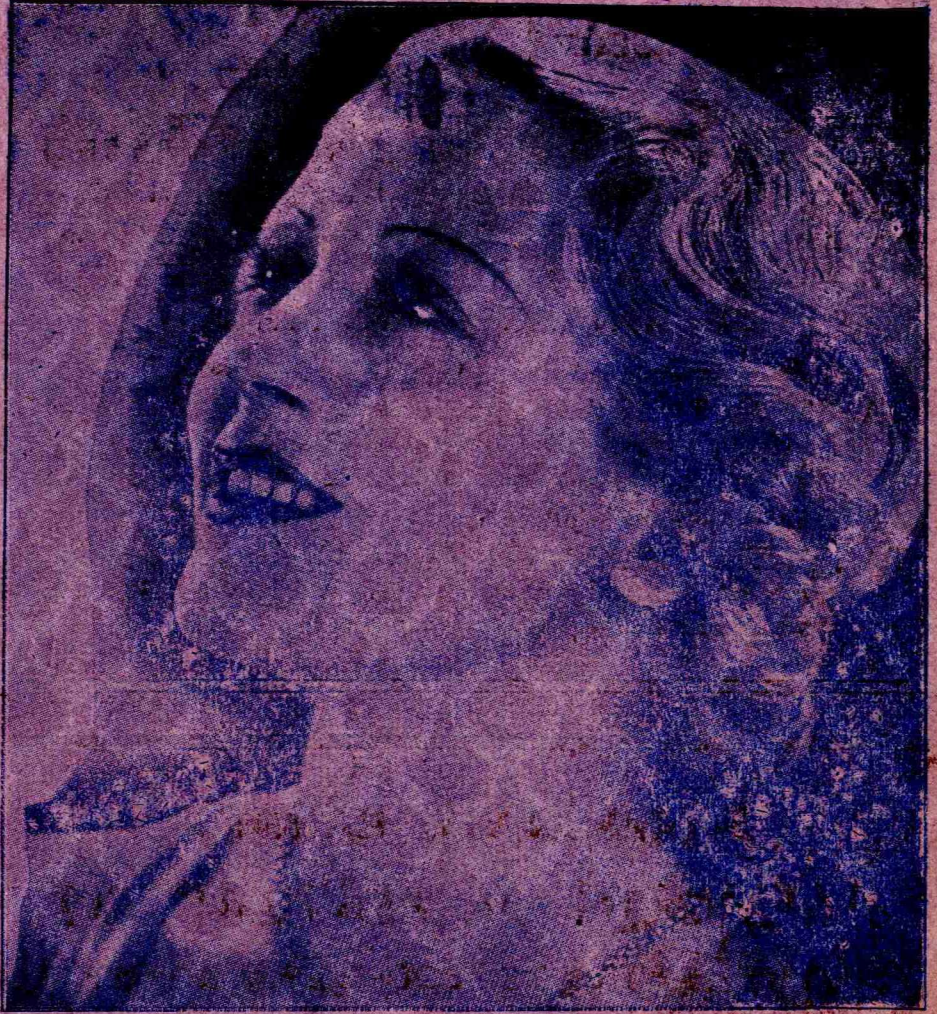
ΑΘΗΝΑΙ ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΕΤΗΣΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ 1.000.000

ΧΛΑΙΟΓΡΑΜΜΑ ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ

Διά να επιτύχετε εις την ζωήν, γίνετε και σεις ωραία...

ΑΥΤΟ εξαρτάται μόνον όταν διαλέγετε τα Καλλυντικά που
πράττει. **ΟΛΕΣ** η κομμάτια Κυρίες μεταχειρίζονται
ΚΡΕΜΑ ΑΦΡΟΛΙΝΗ & ΠΟΥΔΡΑ ΙΛΟΝΚΑ